C/38
SALĂ DE LECTURĂ

Anul XXIII
39
(961)
Sîmbătă
27 septembrie
1980
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Țara — de la înălțimea marilor ei înfăptuiri

O binemeritată și frumoasă toamnă pe plaiurile României, decupată parcă din inimă și gînd. Așa cum o dorim noi de obicei și, de fapt, așa cum o gîndim, cum o întemeiem cu luminile minții și ale brațelor în răstimp de luni și săptămîni. Pentru că în măreția și frumusețea ei aceasta este o toamnă de spirit dacă ne gîndim că în multe privințe ea a debutat sub semnul unor evenimente menite să ne explice — și să ne implice totodată — cu un și mai pronunțat temei în lumea concretă pe care o alcătuim. Nu mai departe, hunăoară, Congresul consiliilor populare, forum de la tribuna căruia în magistrala sa cuvîntare, tovarășul Nicolae Ceaușescu a abordat o multitudine de probleme practice și teoretice ale actualității noastre politice și sociale. Nu mai departe decît vizita conducătorului partidului și statului nostru la Iași, străveche și modernă citadelă de cultură și civilizație, vizită cu prilejul căreia s-a deschis și anul de învățămînt, un act deja tradițional, cu largi implicații de ordin politic și cultural. Pe parcurs, țara a primit vizita unor înalți oaspeți de peste hotare, șefi de state și iată, în maniera obișnuită, deschisă, caracteristică modului de a fi și de a conduce direct, de la fața locului treburile țării, ultimele zile ale săptămînii au consemnat o nouă vizită a tovarășului Nicolae Ceaușescu și a tovarășei Elena Ceaușescu, un nou dialog pe pămînturile Moldovei. De data aceasta în județele Bacău și Neamț.

Prilejuind noi momente de entuziasm și manifestare a stimei și prețuirii, a dragostei profunde pe care întregul popor le poartă conducătorului său, vizita a cuprins importante centre economice și sociale și s-a înscris ca încă o filă de cronică vie, generoasă, la istoria și civilizația contemporană, în plină înflorire, a acestor străvechi meleaguri.

Toamna aceasta este o toamnă a confluențelor dintre două cincinale, dintre două perioade de timp economic și social care au un hotărîtor efect asupra fizionomiei întregii societăți. Ca un exercițiu al democrației însesi, vizitele secretarului general al partidului, discuțiile sale concrete, la fața locului, consultările cu muncitorii și specialiștii, cu factorii responsabili din toate domeniile de activitate pun în prim plan importanța și, evident, implicațiile deosebite ale acestui moment. Modernul și pitorescul oraș al petrochimiștilor de pe Trotuș, municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej, uriașul combinat petrochimic de la Borzești cu întregul său complex de fabrici și uzine, Comănești și Moinești — centre muncitorești în plină dezvoltare, Bacău — municipiu de o largă și reprezentativă arie istorică și socială, precum și celelalte obiective de pe itinerariul vizitei din județul Neamț, sînt puternice verigi economice ale unui proces în plină desfășurare și constituie tot atîtea puncte de reper pentru imaginea actuală și de perspectivă a României. Se resimte un puls nou, dinamic, în toate aceste locuri și, așa cum s-a remarcat, în munca și viața locuitorilor de pe aceste plaiuri, în activitatea lor creatoare se resimt implicit aportul și dimensiunea științei și culturii, binefacerile însesi ale politicii noastre de dezvoltare neîntreruptă și armonioasă a tuturor zonelor țării. Avem impresii bune despre cele constatate în întreprinderile și localitățile vizitate — spunea, în cuvîntarea sa la marea adunare populară din municipiul Bacău, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Oamenii muncii și-au onorat angajamentele pe care și le-au luat la începutul cincinalului. Ei pot sta cu capul sus, pot spune că și-au făcut datoria față de patrie, față de cauza socialismului, față de partid.

Într-adevăr, condiția aceasta este : a demnității și înaltei responsabilități. O idee frecventă, specifică demersurilor și orientărilor secretarului general al partidului și inserisă la loc de cinste în însuși programul partidului nostru este cea referitoare la modul sigur și cel mai cuprinzător pe care îl reprezintă munca în asigurarea progresului și bunăstării patriei, a prosperității ei. Munca — în accepția ei transformatoare și sub multiplele sale raporturi cu tehnica și știința, cu activitatea de creație și de cercetare. Munca — în condițiile și la nivelul cerințelor și exigențelor de azi ale societății, în condițiile și la nivelul înaltei conștiințe patriotice, revoluționare. Realizările celor două județe vizitate întregesc realizările însesi ale țării și întăresc cu argumentul concret, cel mai edificator, al faptelor, opera esențială a progresului și civilizației României.

Lîngă mărturiile străvechi, de cea mai mare rezonanță și mîndrie patriotică — Petrodava, care trezește un sunet milenar în memorie — istoria contemporană a României a așezat pe aceste locuri strălucite dovezi ale muncii și creației în libertate a poporului, mărturii inconfundabile ale inteligenței și talentului său. Ca o prelungire a acelor mari cetăți și turnuri de apărare a pămîntului și vieții noastre pașnice, zidirile de azi, industriale, centrele noi edilitare au ridicat și ridică munca la puterea de semnificație a unei mari creații, eroice și durabile în toată amploarea și finalitatea sa.

Așadar, o toamnă a confluențelor fiind, o toamnă de spirit prin bogăția sa de culori și evenimente, o toamnă de lucru, în fapt, toamna aceasta ne așează parcă și mai mult în dreptul inimii și îndatoririlor noastre, un exemplu permanent avînd în multitudinea de preocupări și activități practice, curente, ale secretarului general al partidului. Această vizită este încă un argument și încă unul de natură să ne explice — și să ne implice totodată — cu mai multă vigoare și cu mai înaltă răspundere în actul de creație prin care se manifestă și se identifică în personalitatea ei însăși țara, de la înălțimea și cu dovada concretă a propriilor ei înfăptuiri.

Luceafărul

EDIȚIA EMINESCU

Cel mai însemnat eveniment cultural al acestui moment este apariția volumului IX de **Opere** al lui M. Eminescu la editura Academiei Republicii Socialiste România. Acest volum, scos la inițiativa Muzeului literaturii române, cuprinde publicistica scriitorului dintre 1870 și 1877 apărută la **Albina, Familia, Federațiunea, Convorbiri literare, Curierul de Iași.**

Reluarea efortului lui Perpessicius închinat editării lui Eminescu se datorează unui colectiv de cercetători ai Muzeului literaturii române compus din Petru Creția, coordonator, Dimitrie Vatamaniuc, Anca Costa-Foru și Eugenia Oprescu. Li se adaugă colaborator extern pentru textele în limba germană Gerhard Csejka. Studiul introductiv al ediției este alcătuit de criticul Alexandru Oprea. Dacă pînă acum editorii aveau ca auxiliar numeroase tentative editoriale care le puteau jalona și facilita munca, mai ales de la acest volum înainte alcătuirea unei ediții Eminescu de o acribie științifică exemplară, cum își propune să fie prezenta încercare, implică dificultăți noi. Felul cum este înfățișată în volumul IX de Opere publicistica eminesciană este indiciul seriozității și al procedării științifice nimerite în cazul unui scriitor de importanța lui M. Eminescu. Se știe că articolele politice ale lui M. Eminescu, publicistica lui atît de diversă a condus la o reală redescoperire a omului și operei lui. Seria de opere tinde să-l reprezinte pe scriitor în cea mai completă haină a lui. Bogatul aparat științific al cărții oferă, face din această ediție un instrument de lucru de prima mînă.

Viitoarele tomuri ale acestei întreprinderi de minuție și de devotament total, care este întotdeauna munca la alcătuirea unei ediții, vor încerca să scoată la lumină tot ceea ce este încă prea puțin cunoscut în textele rămase de la marele poet. Salutînd această reușită editorială, adevărat eveniment cultural, ne exprimăm credința că lucrul la această ediție va avea, spre satisfacția generală, un ritm și o continuitate pe care n-o putem cita, din păcate, pentru mai toate edițiile românești din clasici. Volumul IX din **Operele** lui M. Eminescu înseamnă încă un pas către dezideratul unei ediții reprezentative din opera celui mai mare poet român.

JURNAL DE POET

PORȚILE MARAMUREȘULUI

Fără Maramureș ne-ar cădea greu, ne-ar fi fi poate mai urît în istorie ne-ar lipsi acest chip al fericirii și seninătății ce ține de dimensiunea paradisiacă a omenirii și într-un popor — de fața sa cea mai slăvită. Fiecărui popor îi este dată o matcă a statorniciei un nucleu ce iradiază forță aparent renăscîndu-se Maramureșul este acest magnet ce atrage cea mai îndelungată seninătate și lumină din cosmos în sufletele noastre.

Aflăm în Maramureș cum au fost strămoșii noștri geți, cei încredințați în nemurire oameni ai dreptății și virtuții ce plecau la moarte cu bucurie, pentru că știau că frumusețea este pretutindeni și pătrunzînd în suvoiul acestei frumuseți nepieritoare de aici omul se integrează în cosmos cu bucurie. Documentul cel mai zguduitor al vechimii noastre aici în Carpați este Maramureșul asupra căruia planează fiorul eternității. Ne-am scris istoria nu pe table de piatră ci în potirele inimii cuvîntul de două mii de ani s-a încarnat, a luat față și chip, a devenit făptură omenească și-n acest spațiu, tradiția orală, viețuirea după Pravila Iubirii jertfitoare a Logosului devenit făptură înainte de-a deveni literă, document scris, acest adevăr universal valabil pentru toată Europa este foarte serios viețuit și de această semințe a noastră aici în Carpați a cărui coroană de nuntă, al cărei steag

Ioan Alexandru

Continuare în pag. a 6-a

Izvorul viu, puternic al vieții și aspirațiilor poporului nostru ● Articole de ● Dumitru Ghișe ● Platon Pardău ● Gheorghe Suciu ● Artur Silvestri (în pag. a 3-a)

E. LOVINESCU, SCRIERI, VOL. 8 (II)

E. Lovinescu este dintre scriitorii preocupați vizibil de imaginea lor în posteritate. Iată motivul pentru care a încercat să ferească de dibuiri pe viitorii lui biografi și cercetători oferindu-le mai ales spre sfîrșitul vieții autoportrete morale și ideologice compuse cu o vădită grijă pentru efectul postum. Liniile dezavantajoase sînt înlăturate și scriitorul se înfățișează urmașilor într-un veșmînt recondiționat.

„Critica este o artă de «dozaj» a lumilor" scrie E. Lovinescu în **Titu Maiorescu și posteritatea lui critică** și într-adevăr cartea pomenită dezvăluie o reală artă a „dozajului" luminilor atît asupra chipului autorului cît și asupra altora. Sigur este că în **Titu Maiorescu și posteritate lui critică**, ca și în **Schița bibliografică** semnată Anonymus Notarius criticul ține să vorbească despre maiorescianismul său structural și mai ales conștient, programatic încă din tinerețe. Aceste afirmații sînt contrazise de fapte și de n-ar fi fost comoditățile unor istorici literari deprinși să se odihnească mai ales în seducătoarea pagină lovinesciană, acest maiorescianism de adoptiune tîrzie al lui E. Lovinescu ar fi fost definit ca atare de mai multe condeie decît s-a făcut pînă acum.

Fără a fi cu totul absent din sistemul de referință al lui E. Lovinescu, Titu Maiorescu devine, după un popas în **Memorii I**, figură centrală a scrisului său din 1937 cînd, urmare a unei polemici cu Al. Tzigara Samurcaș, criticul **Shurătorilului** își revendică o constantă aderiune la „Junimea". **Convorbiri literare** și valorile ei. Mărturisirea autorului poate fi sinceră, dar unghiul de vedere din care privește această relație este desigur foarte personal. Pînă în 1937 anul declarației de fidelitate, și pînă în 1940, anul apariției celei mai închegate și sugestive lucrări monografice ce avem pînă acum despre Titu Maiorescu, traiectoria lui E. Lovinescu nu afișează și nu dezvăluie pronunțate sentimente filomaioresciene, nici aderiuni ideologice depline la linia lui Titu Maiorescu. Chiar în operația de întoarcere la Titu Maiorescu al cărui monument cultural îl ridică prin monografiile pe care i le dedică, E. Lovinescu nu este, așa cum se afirmă curent, înaintemergătorul. Mai tinerii critici, pe urma cărora vine de fapt E. Lovinescu, încep încă de prin 1930 să redescopere „Junimea" și pe criticul ei. **„Reactualizarea junimismului** înseamnă a scoate din arhive o

M. Ungheanu

Continuare în pag. a 6-a

Numele eroului necunoscut

Acum
dacă eu sînt cel căzut în
războaie
sfîșiat de tot felul de
meridiane
dacă numai eu ar și samăn
tras de patru cămile deodată
declarații de independență;
și dacă achii pruncilor îmi
sînt
mările mele
ctestate de vechime
este inutil
să mă căutați
doar prin cartea de istorie.

Ion Burnar

CENTENAR SADOVEANU

Un ansamblu simbolic la Copou

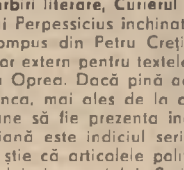

În revista **Cronica** din 5 septembrie 1980, sub titlul **Ansamblul „Mihail Sadoveanu — expresie a spiritualității românești**, arhitectul Gh. Anton expune, după trei ani de fecunde meditații (după cum rezultă din salutul pe care i-l adresează Ion Țăranu pe prima pagină a aceluiași număr al revistei — **(Un sigiliu românesc de gîndire)**, proiectul său pentru realizarea unui complex muzeal „Mihail Sadoveanu" în incinta fostei case de la Copou a scriitorului.

Atît cît mi-am dat seama din schița de ansamblu și din explicațiile arh. Gh. Anton, am impresia că este vorba de un proiect ingenios, cu adevărat reprezentativ pentru memoria lui Mihail Sadoveanu și, totodată pentru spiritualitatea românească pe care geniul sadovenian a exprimat-o în cel mai înalt grad.

Nu voi intra în detalii de ordin arhitectural, în probleme specifice de construcție. Dar nu pot să nu remarc faptul că meditația arhitectului Gh. Anton pe marginea operei sadoveniene și felul cum concepe el acel ansamblu monumental probează o profundă înțelegere a creației lui Mihail Sadoveanu, a locului ei central în cultura și spiritualitatea românească. Bunăoară, prezența unei „porți a trecerii", cu dublu ei rol de ciur al cernerii timpului și de hotar între real (realul din jur) și imaginar (imaginarul pe care îl deschide) dintre efemer și etern, dintre viață și creație, se înscrie pe făgașul intuițiilor profunde ale unor critici și exegeți sadovenieni: Edgar Papu **(Ochiul lui Kronos, Mihail Sadoveanu)**, Paul Anghel **(Sadoveanu — între timp și clipă)**. Const. Ciopraga **(O viziune românească a existenței: Sadoveanu)**, Al. Philippide **(Mihail Sadoveanu și poezia vechimii)**. Apropierea de Brâncuși devine iminentă prin prezența unei asemenea „porți", chiar dacă poarta brâncușiană era una „a sărutului". Dar nu consună în absolut creațiile celor doi mari artiști ? ! Nu au pornit, aceste creații, din izvorul comun al artei populare și nu-l exprimă ele în forme chintesențiale ? ! Cu atît mai mult se justifică o asemenea „poartă", cu cît însuși arhitectul Gh. Anton amintește „ritualul trecerii, inițierii, din tradiția populară, atît la nuntă, cît și la moarte" — teme cruciale, după cum se

Fănuș Băilești

Continuare în pag. a 2-a

CREION

Iubite Maestre Fulga

Fraza aceasta simplă și de o forță nebănuită : „Eu cred în visul tău și nu mă lepăd de tine" este un balsam atît de binefăcător încît dacă fiecare ființă s-ar împărtăși din adevărul său, nu s-ar mai face frig niciodată, iar moartea și-ar pierde caracterul atroce, devenind înțelegere și acceptare. Omul este chiar visul său și iubindu-i visul, puterea lui de a trăi se potențează la maxim. Oamenii, ca toate celelalte ființe, nici nu mor din alt motiv, decît din lipsă de dragoste. Creația umană care se naște prin definiție din visul autorilor ei reclamă o iubire la fel de intensă ca ființa însăși.

Pe urmele unor cărți ieșite din comun, recentul dumneavoastră roman — Salvați sufletele noastre, m-a determinat, pentru a cita oară, să iubesc ficțiunea, povestea și fabula existenței, cu un cuvînt — literatura mai mult decît e în stare iubirea de sine. Și cum s-ar fi putut altfel, de vreme ce eu, care nu sunt un adept al teoriei reîncarnărilor, declar că-l cunosc pe complexul dumneavoastră erou Heronim de cîteva secole, de pe vremea cînd, fiind unul din cei șase judecători ai contemporanului său Rafael, am votat ca

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 6-a

REFLEX

LEGEA ECHINOCȚIULUI

Nimic nu-l supără mai mult pe podgorean decît să fie luat drept altcineva decît este. Un simț al proprietății muncii stăpînește și pămînt și lumină și tot îar proprietatea, ideea de proprietate ca atare intră mai degrabă în sfera unei cerebralități de extracție aproape geologică, laică pînă în cel din urmă amănunt. Pămîntul s-a rupt, a alunecat mereu, așa că statornic n-a fost decît sentimentul acesta continuu al muncii, el a rămas și-a făcut față locului multor împrejurări. Forța brațelor și puterea vie, iscoditoare a minții, l-au ridicat pe podgorean peste toate fisurile și rupturile din adînc, geologice, ca un vulcan care se revarsă și arde doar în el. A izgonit pînă și bisericile din sat, și cimitirele, pentru ca nimic să nu-i aducă aminte de moarte și nimic să nu-l împiedice să se lovească de viață. Le-a urcat tocmai pe dealuri, sus, departe de inima satului, fără nici o așezare și nici o întîmplare în jur, decît munca la vița de vie, și timpul, timpul în accepția și suferința lui naturală ca drum din toate părțile intersectat. Stau singuratece și interogative ca niște stranii unelte părăsite acolo și drumul către ele este un continuu urcuș. Sau un continuu popas. Proprietatea muncii și proprietatea ca atare a vieții l-au făcut pe podgorean să se sprijene într-un anume fel de propriul său sfîrșit și să epureze, dacă se poate spune așa, satul de tot ce i l-ar fi amintit. În schimb, terasele de viță de vie și zidurile care le întăresc și care urcă scoborînd, înclinîndu-se spre înălțime il apropie de cer. Nu cu ochii, sau nu numai cu ochii, ci cu pasul, cu mîna care se atinge de cer. Stelele au degete în cîntecele străvechi ale locului sau steaua este în formă de mînă, ea are

A.I. Zăinescu

Continuare în pag. a 6-a

ȚARA NOASTRĂ

Am ajuns la Obîrșia Cloșani, la izvoarele veșniciei...

Dincolo de Brebena și Titerlești, drumul seapă spre pustietăți prin care șleaul lui din piatră se dă mereu după fața muntelui, ca un șarpe care s-ar mușca și nu prea de coadă. Apoi Mărășești și Stănești — mai puțin decît sate în adevăratul înțeles al cuvîntului și mai mult decît simple halte în acest nou lan de singurătate. Mai departe, mai sus, versanții de stîncă pe prispa cărora călătorim inspre soare apune lăcrimează cu lacrimi limpezi și reci, adunate uneori în cișmele. Mina omului, de acum, ridică în parbrizul autobuzului condus de Nicolae Brandibur semnele unei statornicii și ale unei speranțe. O astfel de cișmea au durat în marginea drumului nostru Vasile și Mina Dănciulescu, cu numai cîțiva ani înapoi, înainte de a se petrece din viață. Fîntîna lui moș Dănciulescu, ca și Ciuciorul ruginit sau Ciucîorul din plai, ca și fîntîna lui Achim de pe Valea Seacă, nu sînt altceva decît mărturia îndărătniciei oamenilor locului de a-și topi averile toate, cîte sînt ele, în fapte și lucruri care sînt ale tuturor. Prin ele, oamenii locurilor sfidează zădărniciile unei istorii pe pervazele căreia vetrele satelor lor s-au instalat de peste cinci veacuri. Și locurile și vatra aceasta au un nume. Obîrșia Cloșani, cea mai septentrională așezare de oameni a județului Mehedinți.

Mihai Pelin

Continuare în pag. a 5-a

● În acest număr : ● Poeme de ● Grigore Hagiu și Gheorghe Tomozei ● Cronica literară de Nicolae Ciobanu ● Viața cărților ● Revista revistelor ● Proză de Letiția Vladislav și Dumitru Augustin Doman ● „Riul de aur" de Aurel-Dragoș Munteanu ● „Critica erudită" de Stan Velea ● Atelier literar de Geo Dumitrescu ● „Scrisul Românesc" la a 300-a apariție ● Sport de Fănuș Neagu.

cronica literară

DOINA URICARIU: «Vietăți fericite»

foarte semnificativă această translație a poeziei Doinei Uricariu de la discursul volt „impersonal", mizind pe efectele paradigmei conceptualizate inculcată edificiului metaforic, adesea de-a dreptul luxuriant și chiar ușor incifrat, la poemul ce-și trage ființa din percepția oarecum senzitivă, delicat cenzurată din unghi reflexiv, a existenței. Să spunem astfel, „umanizarea" dialogului pe care poeta îl poartă cu sine, implicit, cu lumea, are drept cauză temperarea elanului pentru captarea absolutului ideatic, în favoarea unei frenezii contemplative din plin imblînzită de conștiința sublimei vulnerabilități a eului feminin. Se poate susține că asistăm la un binevenit proces de „laicizare", în sensul sensibilei dezabstractizări a biografiei spirituale care pare a-și dobîndi dimensiunea umană reală cu prețul nobilului tribut plătit inexorabilelor legi ale feminității trăite în ipostaza ei limită. Prin urmare, **Vietăți fericite** (Editura „Eminescu", 1980), în liniile ei directoare, este o carte de poezie ale cărei trasee tematice gravitează în jurul acestui leit-motiv fundamental. La un examen mai atent, ajungem la surprinzătoarea constatare că specia poetică pivot a cărții este „cîntecul de leagăn", căruia, cum vom încerca să subliniem numaidecît, Doina Uricariu îi conferă o tulburătoare prospețime existențială. Dacă nu este prea mult spus — și se pare că nu este —, am observa că totul se datorează capacității de a trăi la modul inalienabil problematizant starea de sentiment în cauză, aceasta din urmă sublimîndu-se de la sine în devorantă stare de conștiință. În asemenea împrejurări, „cîntecul de leagăn" își refuză calitatea de spațiu al abstragerii în domesticitatea idealizantă și idilizantă, bucolică, constituindu-se într-un teritoriu liric în care interogația eului feminin, edificat din perspectivă metafizică, își asumă prerogative dominante: „Unde te duci cu mîinile legănate, / cu ochii închiși în alint, / cu floarea înghesuită în pumn / și de ce țipi de o bucurie cumplită? // Rîsul tău curat mă sperie mai mult / decît cele ce mă înfricoșau înainte / ca o poruncă / pe care n-o mai țin minte. // Mergeam pe drumul cu praf către gîrla subțire / cu bivolițe sătule și verzi covîltire, / îmi aruncam țărîna în cap. / aici încălcam opreliștea dată / Unde te duci, Alexandru, / ce bulgări, să-i asmuți, te așteaptă?, // Nici vorbă să-ți țină loc de imperiu țărîna, / alune și simburi de arțar le vei da de o parte / tot astfel cum mă vei arunca și pe mine în cer / alintînau-mă cu viață și moarte" (**Alexandru mă aruncă în cer**).

Cum se observă, conștiința imanentei dialectici a marii legi de care este guvernată existența umană în și prin existența cosmică parvine la starea de vegne maximă tocmai acum, cînd te-ai aștepta ca ultarea de sine să se instăpînească peste tot și să nu poată fi perturbată de nimic. Departe de a fi expresia refulării intelectualizante a eului și cu atît mai puțin a procesului de egotizare „estetă" a acestuia, o asemenea percepție poetică poartă pecetea unei revelatoare trăiri a euforicei dureri materne. Luciditatea disociativ-patetică este aceea care potențează, „otrăvind-o", exultanța maternă: „Smocuri de iarbă bucuria mea visează / și talpa lui trandafirie în apă / dar în același timp un drum pustiu / din mine către lume-ncet se sapă. // De parcă n-aș mai vrea să strig / pe nume altceva decît umilă oază. / în care scriu poemul lîngă fiu / și vorbele tăcînd ingenunchează. // Smocuri de iarbă, tăvălite-n vînt / și talpa lui trandafirie suie / pe toate cîte mă leagă de pămînt / și mă despart de el cu dușmănie" (**Poemul lîngă fiu**). La fel în **Rîsul stăpîn, O, suflet, ce copii te-arăți, Alexandru copil, O, bucuroșul ochi, Peisaj cu sperietoare de păsări, Încet, intra în somn, Pe tălpile lui Alexandra copil, Miracolul înfricoșat** și altele. Sînt și acestea acute „fișe de observație" desprinse dintr-un „jurnal" al maternității sublim frustrate de sentimentul ataraxiei inviolabile.

Printr-o firească extensie, experiența feminină limită ce prezidează geneza poeziei din **Vietăți fericite** (titlu ce poartă însemnele unei vitalități dramatic conștientizate) își spune cuvîntul peste tot, adică și atunci cînd motivul tematic propriu-zis al poemului vizează alți termeni de confruntare. Ceea ce poeta însăși, la un moment dat, numește „tandra indiferență" din al cărei unghi afectiv sînt percepute și trăite faptele vieții cristalizează cu pregnanță în structuri poematice în care intruziunea angoasei specific feminine, ridicată la rangul de concept existențial, acaparează totul: „De mult te strig / în cochilia mea senină de frig, / cu fața radioasă / sub care tresar și se clatină / plute împinse fără de patimă. // Luntrașule, luntrașule, / preasurd ucigașule, / cu mîini frumoase duci o floare mică / și o striveșți agățîndu-te de ea, / de urit și de frică // Palmele tale cu țevăria de semne în ele / mai vor să mîngîie mîinile mele, / să mă ia de subsuoară / ca pe o păpădie amară?" (**De mult te strig să-ți spun că știu**). Melancolia sceptic-elegiacă din o serie de foarte frumoase cîntece de iubire, cu desenul lor naturist esențializat și tocmai de aceea „funcțional", fără îndoială, tot de aici se trage: „Tîrziu printre frunze de toamnă, de singe / haina mea se lovea de a ta / ca aripile unei păsări nătînge. // Toate din mine se loveau de tine, / roiuri de pietre nebune / țîșneau din pielea, din mina / ce mîngîia o minune. // Foșneau, foșneau tristele, stridentele frunze / de toamnă amare / și dulci în cuminte / și împăcată surpare. // Creștea rugina în ele vestind / un mic luminiș de moarte frumoasă / cum sufletul ce taie în trup / pădurea înaltă și deasă". (**Un mic luminiș**). Ceea ce, evident, contrastează în chip neplăcut cu momentele cînd violența retorică a tonului trece cu mult înaintea stării de grație feminină („Bețe a mirosului de măceș / prietenul meu mă trădează / vine cu surisul pe buze spre mine / și mi-arată cutia ce luminează // „Iată lumina acestui veac, seu (sic?) salvator" / icoana lui desăvîrșită. N-o văd, numai eu n-o văd, / și numele ei mă irită // Ce visare lîngă ambalaje, / ce țipăt de spaimă în fața lor" etc. — **Asini și scaleți**) ori cu unele proiecții în metaforă destul de facile: „Astfel, acum mă ascult / cu urechile treze la pîndă, / o vrabie aleargă pe cîmp, / în carnea mea cuminte și blîndă. // Subțire cărarea pe care te plimbi / cu mîinile-n cruce la spate, / cu un fir de lucernă în ele / ofilîndu-se // Tot mai subțire cărarea pe care te plimbi / și-ți calci zeul firav în picioare / ca un brad de lucernă / ai învățat să te usuci" (**Căpițe cu fiu**).

Cum o dovedesc majoritatea pieselor ce alcătuiesc sumarul cărții, „secretul" cărților și durabilelor izbînzi ale poetei stă în aplecarea neofisticată asupra acutei ei sensibilități sublimat feminine, în ordines percepției intelectuale. Este, la ora de față, darul cel mai de preț al acestei discrete „voci" poetice.

Nicolae Ciobanu

viața cărților

poezia

Între manieră și originalitate

● În lirica volumelor precedente, Ion Pachia Tatomirescu cultivă, ca și în **Zoria** *), o poezie a fiorului cosmic, a sensibilității uimită și încîntată de eflorescența formelor naturii. Poate că expresia „fior cosmic" nu este cea mai potrivită, pentru că poetul este mai atras de suprafețe, de decor, de ceea ce impresionează în primul rînd retina și mai puțin de misterul existențial. Astfel, apusul soarelui îi prilejuiește o risipă de imagini picturale fastuoase, amintind de tînărul Blaga din **Poemele luminii**. Ca și la el, ideea poetică este prinsă în agrafa unei metafore prețioase, amplu dezvoltată și ramificată. Dar paralela se oprește aici: „Soarele însingerat e prizonierul /pe care-l duc la răstignire. Arma / îl urmărește cu colți de fildeș, / pînă sub lacrima mării / cling-cling-bang: clopotele meduzelor / bat în ferestre imperiale — / este ceva, dincoace de tine, legănîndu-ne / cu imperceptibile izvoare de pupile; / este ceva; dincolo de mine, / cu fire de borangic — logodnă a nalbelor, / chemare pe invizibile rîuri: iată-mă, / în fața amurgului, / am stele-n poală pentru semănători / printre mirese, spre templele soarelui" (...) (**Poem în fața amurgului**). În poeziile de acest gen limbajul este elegant, cuvintele sînt selecționate din sfera lexicală a stilului „înalt" (aurul, oglinda, cerbul, orga, nufărul, crinul, curcubeul, irisul, mătasea, fildeșul, lumina de miere etc.), ceea ce imprimă rostirii poetice un aer ușor artificial; dar nu întîmplător, ci intenționat pentru că întreaga osatură a discursului său liric se edifică în jurul unor **elemente artifex**.

Așa sînt cele două spații utopice **Cosmia** și **Zoria** (model posibil **Entopia**, din **Mirabila sămînță**), care indică gustul autorului pentru stilizare și convențional, într-un cuvînt, pentru imaginea manieristă, cu paradoxul ei; capacitate de asociere și combinare, și, în același timp, monotonie prin motivele stereotipe enumerate mai înainte, cu care operează: „Început de tărîm, cu aer înrămîndu-se, / și aer de mătasă mulată-n singele bourului / ne-ncearcă aici: / să fim tari / cum fulgerul sferic / îmbobocind înălțimile de sticlă-nnoptată // E o retragere aici, în sămînță; / și ora care-și trimite / solii către nțelepte fintini" (**Început de cerc**). Tonul este de sorginte retorică, aș spune o retorică supravegheată, punctată de figuri ale uimirii, invocării și apostrofei, în acord cu substanța poetică propriu-zisă. Denarece, ca semnificație, Cosmia și Zoria traduc stări lirice care pentru a fi exprimate necesită o gesticulație ceremonioasă și un scenariu reprezentativ. Primul teritoriu imaginar simbolizează natura edenică, aflată în starea de puritate originară, caracterizată prin lumină și strălucire, iar cel de al doilea, natura erotizată, pătrunsă de taina creației, pregătindu-se să celebreze nunta elementelor: „Melcii își suie casele pe raza soarelui, în Zoria / Iubito, rod lunecă în ființa noastră, între oglinzi, / peștera mea-i violată prin steaua ta / și doar cu crinul pînteculul ți-am atins / mîngîie-mi ochii, Iubito, cu iarba soarelui, cu degetele tale — / ființa noastră înoată în apele Zoriei / cum floarea de nufăr!" (**Cum floarea de nufăr**). Plăcutul, grațiosul, atmosfera de feerie dar și senzația de monotonie și redundanță, specifice de altfel manierismului, caracterizează aceste producțiuni poetice. O schimbare de registru, atît ca semnificat cît și ca semnificant, se observă în ultima parte a volumului, intitulată **Furtuna magnetică**.

Titlul constituie el însuși o metaforă indicînd o altă orientare a discursului liric, ieșirea din haia paradisiacă de lumină și apoi declinul și implicarea în real. Acul magnetic al certitudinilor se dereglează iar senzația de angoasă se insinuează treptat în conștiința poetului. Ca atare, și limbajul se modifică, încheieturile și catrenele sale frumos lustruite încep să cedeze lăsînd să pătrundă mai liber cuvintele, uneori chiar într-o dezordine tipic suprarealistă: „Da, ciinii cu microfoane la git / trec strada sărutată de roțile autocamioanelor / încărcate cu fascine pentru diguri / și ce frumos miroase / răchita tăiată / salcia cu ochii uciși dimineața (**Poem electric**).

Este tonul care cred că i se potrivește mai bine lui Ion Pachia Tatomirescu, insuflînd vigoare poemelor sale și accentuîndu-le nota personală.

Paul Dugneanu

*) **Ion Pachia Tatomirescu: „Zoria", Editura „Cartea Românească", 1980.**

critica

Descrierea operei

● Un volum de studii literare, eteroclit în tematica sa, dar unitar în ceea ce privește stilul de analiză, ne oferă Dumitru Micu *). Întîlnim în paginile cărții sale o prezentare a presei literare românești, o incursiune în lumea poeților de la „Viața Nouă", precum și o discuție asupra activității lui Camil Petrescu în calitate de director de reviste. Urmează apoi un grup de succinte monografii dedicate unor scriitori din perioada interbelică (E. Bucuță, Alice Călugăru, Horia Furtună, I. M. Rașcu și M. Eliade), pentru ca totul să se termine cu o analiză a romanului „Cimitirul Buna Vestire" de T. Arghezi.

După cum se vede, aria de investigare a cercetătorului este destul de variată. Cititorul dornic să se informeze va afla de aici lucruri interesante (multe, poate, inedite), fără a ține, desigur, de caracterul nesistematic al acestei cărți. Satisfacția lecturii îi va veni din cumulul de date, din informația concentrată de care poate beneficia intermediul muncii statornice și sîrguincioase a istoricului literar. Va fi excesiv deci din partea lui să ceară, în condițiile unui asemenea „puzzle" critic, subtilități de interpretare și o viziune inedită (sau cel puțin totalizatoare) asupra fenomenului literar românesc. Înscrisă cu fidelitate în limitele pe care și le autoimpune, lucrarea lui D. Micu nu poate fi învinuită că nu a atins obiective la care nici măcar nu visase.

Maniera de lucru a criticului este întotdeauna aceeași: **prezentarea**. În funcție de obiectul studiat, ea poate căpăta fie forma unei masive însușiri, fie pe aceea a unei agreabile treceri în revistă. În cazul publicațiilor literare, aflăm cu prisosință anii de întemeiere și datele cele mai importante, lista amplă a tuturor celor care au colaborat (sporită uneori cu aceea a articolelor esențiale), precum și sumarul unor studii ori prezentarea pe scurt a sistemelor estetice caracteristice fiecărei reviste. Toate aceste fapte, atestabile documentar, sînt privite cu detașarea și obiectivitatea istoricului literar. S-ar părea deci că descoperirea, interpretarea revelatoare ori surprinzătorul sînt excluse din start. Și totuși, cititorul poate avea și aici bucuria întîlnirii neașteptate și a revelației ideatice: „Prin tot ce a scris în „Foot-ball" Camil Petrescu a dus o pasionată campanie pentru crearea unei echipe naționale care să fie nu numai superior calificată profesional, ci și „de suflet românesc" (p. 143).

În cazul monografiilor, beneficiem din plin de contactul direct cu opera scriitorului respectiv, datorită unor ample și reprezentative citate. La finele lor se află întotdeauna verdictul criticului. Textele respective vînt fie „remarcabile", fie „arbitrare", „forțate" etc. Ele sînt însă simptomatice pentru a putea stabili cu rigurozitate apartenența autorului la unul din diversele curente literare ale epocii. Și aici, deci, istoricul literar nu își uită menirea, ci se angrenează în delicate clasificări, refuzîndu-și astfel tentația analizei și a interpretării critice. Totuși, dincolo de stabilirea scărilor de valori, a filiațiilor și a descendențelor literare, a rezonanțelor diverselor personalități ale literaturii universale în creațiile discutate, D. Micu se abandonează și cercetării literare intrinsece, în special în ceea ce privește romanul lui M. Eliade ori T. Arghezi. Critica sa este una constatativă, căci preocuparea de bază a exegetului constă în identificarea unor „locuri comune" (toposuri) tipice teoriei literare și esteticii, așa cum s-au întrerupt ele în materia concretă a textului literar. La capătul unei asemenea operații de erudiție, criticul nu rezistă totuși tentației contemplării inocente a operei și exclamă: „Un farmec cu totul aparte, senin, obținem prin fantastic în **La fîgănci**, un giuvaer al literaturii lui M. Eliade, construcție de un echilibru și o armonie clasice. Elementul surpriză devine aici, fără a esua în feerie, un vehicol al încîntării pure".

Organizată astfel, cartea lui Dumitru Micu prilejuiește o utilă incursiune informativă în cîteva aspecte ale istoriei literaturii române, fără însă a ne oferi șansa contactului cu orizonturile aleatoare, dar mereu ispititoare, ale interpretării și constructiei critice.

Mihai Coman

*) **Dumitru Micu: „Scriitori, cărți, reviste". Editura „Eminescu", 1980.**

CARTEA DE DEBUT

Călătoria ca labirint

Apărută în colecția **Mapamond**, prima carte a lui Stelian Țurlea, **La nord și la sud de Tejo**, nu este, cum s-ar putea crede, un volum obișnuit de note de drum, cu accent pe documentar, ci o carte „de suflet", un jurnal al stărilor de spirit, rod al unei priviri interpretative. Prozatorul convertește informația și observația directă în demers eseistic, rezultînd imaginea secundă, literaturizată și încărcată de tensiuni subiective. Se produce o permanentă refracție a trăirii prin livresc, conferind scrisului un caracter speculativ, cultivînd o emoție filtrată — nu și cenzurată — prin cultură. Însemnările profund subiective creează un univers singular, o imagine a Portugaliei în același timp lirică și sintetică, simbolică și subsecivă. Stelian Țurlea se lasă sedus de spiritul locuitorilor, de respirația lucrurilor, primele capitole ale cărții (**Apa, Pămîntul, Laminal**) fiind dominate de un veritabil animism. Totul trăiește o viață secretă, peisajul palpită, fiecare element fiind încărcat de o energie particulară, irepetabilă. Emoția și livrescul se conciliază favorizînd privirea panoramică, generatoare a cumensiunii simbolice: „Un pămînt aspru în cea mai mare parte, în nord mai ales, amestec de munte și văi abrupte, de păduri cu iarbă puțină și mărunță, de coloane de vii care se încăpățînează să se agațe pieptiș de țărînă pietrii, de prăjească crocmiți la soare. Mai spre sud, apar cîmpiile uneori întinse ca în palmă pînă la buza orizontului, coborînd dintr-una în alta către ațî țintiri muntos. La capătul cel mai meridional al dreptunghiului, de unde marii călători își luau rămas bun înainte de-a porni pe drumurile ce știu să plece și rareori să se întoarcă — promontoriul Sagres".

Perspectiva amplă alternează cu percepția infimului, prozatorul avînd o anume sensibilitate a luminii, modificînd permanent peisajul: „Va fi fost în timpul nopții furtuna pe Atlantic, cerul nu mai e străveziu către ocean, are concretețea unei țesături de mătase prin care deosebești contururile ușor deformate. Cu fiecare clipă imponderabilul a- [illegible] mezec de [illegible] și nuanțe se [illegible], fîșîie de cruci devin rare, pete de culoare tot mai clar [illegible], albastră de frunze și de [illegible]".

Notația are flexibilitate și finețe, ochiul observă atent jocul [illegible], mișcarea străinilor, orice semnificativă, fixînd în [illegible] imaginilor, un colaj e formă un gest, [illegible] reține un semn, mecanica obiectivă înregistrează amănuntul [illegible] lucrurilor. Prozatorul se abandonează percepției complexe, senzațiilor captînd într-un mod aparte realul opulent și în perpetuă transformare. Istoria literară introduce o emoție de altă natură, deschizînd accesul la un alt registru, preponderent [illegible]. Istoria și legendă [illegible] în [illegible] substituirea unei [illegible] jucate cu trăsături în spiritualitatea cu care se în contact, prezentă cu atît mai pregnant în [illegible] de [illegible] din literatura portugheză, ale cărei personalități sînt la [illegible] lor evocate. Experiențele sînt consemnate nu pentru [illegible] exterior, nu din nevoia de fabulație, ci pentru poezia pe care o conțin, unele, mai pentru semnificația lor completă, luminată [illegible] într-un context specific. Latura [illegible] a cărții domină [illegible] de informație, aspectul de eveniment regăsit fiind atent în favoarea [illegible] afective [illegible] cu modalități [illegible]. Fiind un jurnal de [illegible], **La nord și la sud de Tejo** conține o [illegible] poeme a căror [illegible] de spirit răscolite din contemplarea unui univers nou, [illegible] care se descoperă cu răbdare dintr-o perspectivă nu comună turistică, ci lirică, [illegible] înțelegerii. Eul celui care privește și încearcă să înțeleagă spiritul [illegible] al acestui univers se lasă modelat de experiența călătoriei, fără a conserva prejudecăți și fără a avea conținutul procesului emoții, nerespectînd tentația confesiunii. Cartea lui Stelian Țurlea se singularizează prin atitudine și aduce surpriza unei reale vocații literare a acestui [illegible] nedeformat de profesia lui care îi impune analiza exactă și rigorile unui spațiu și care este dublat de o structură lirico-meditativă.

Sultana Craia

REVISTA REVISTELOR

TRANSILVANIA
nr. 8 a.c.

● Demnă de remarcat este inițiativa colectivului redacțional al revistei „Transilvania" de a consacra recentul număr al publicației, în cea mai mare parte, problematicii istorice. Subtitlul generic, inspirat și exact formulat, **Transilvania în istoria și conștiința istorică a poporului român**, sumarul reunește un însemnat număr de contribuții științifice menite a argumenta temeinic, din unghi acut contemporan, tema în cauză. **Transilvania — matcă de istorie românească**, articolul sinteză semnat de Ștefan Ștefănescu, constituie o revelatoare introducere în problemă, autorul realizînd o densă cronologie pe al cărei ax se înscriu datele și evenimentele caracteristice, de profundă semnificație, care conferă Transilvaniei atributul de fundamental „loc geometric" în procesul de afirmare continuă a conștiinței naționale. Rigoarea exegezei istorice se relevă cu pregnanță în studiile **„Descălecări" transilvănene și „întemeieri de țară" între tradiție istorică și dovezi materiale** de Radu Popa, **O țară românească medievală: a Lăpușului și Cetății de Piatră (Chioarul)** de Sergiu Iosipescu, **Mihai Viteazul sau complexitatea faptelor istorice** de Andrei Pippidi, **Unitate și egalitate** de Kovács Iosif, **Relatiile Transilvaniei oglindite în cronicile săsești** de Thomas Ngler, **Revoluția din Transilvania în cadrul revoluției românești de la 1848** de Liviu Maior, **Transilvania și Principatele Unite** de Dan Berindei. În cadrul rubricii **Repere istoriografice** se publică o instructivă suită de comentarii cu aspect portretistic: **Nicolae Bălcescu** de V. Cristian, **George Barițiu** de Vasile Netea, **Alexandru Xenopol** de Al. Zub, **Nicolae Iorga** de Șerban Papacostea, **Ioan Lupaș** de Radu Ardelean, **Silviu Dragomir** de N. Bocșan, **David Prodan**, despre **Răscoala lui Horea** de Pompiliu Teodor și **Ștefan Pascu despre Voivodul Transilvaniei** de Ioan Aurel Pop. De un indiscutabil interes documentar sînt textele inserate la rubrica **Pagini din istoria Transilvaniei: Cuvinte românești** într-un **document din 1872** de Kovács Geza și Alexandru Roz, **Iulie 1911: Românii transilvani la primul congres universal ținut sub semnul concordiei între oameni și popoare** de Corneliu Bodea, **Aspecte ale solidarității românilor în primele decenii ale secolului al XX-lea — premisa desăvîrșirii statului național unificat** de Paul Abrudan. **Un episod istoric din lupta poporului român contra dictatului de la Viena** de Gheorghe Petrescu. În fine, rubrica **Istorie și cultură** reunește eseurile **Transilvania în modernizarea culturii române** de Alexandru Duțu, **Tiparul transilvan din secolul al XVI-lea — sfera de afirmare culturală și de contacte între culturi și civilizații** de L. Demeny, **Politica și cultura în secolul luminilor la românii transilvăneni** de Pompiliu Teodor, **Școala ardeleană și istorismul sud-est european** de Ilia Konev (Bulgaria).

Cît despre partea de critică literară prezentată și în acest număr, trecem repede peste extravaganța meticuloasă și cam [illegible] din **Simbolica [illegible]** de Marcea Zaciu și remarcăm [illegible] ediției la corespondența lui Caragiale cu Mircea Angelescu, interviul cu sociologul american Mary Leuca (despre **Studiul etnic și specificul național românesc**), eseurile **Istorie și artă** de Mircea Braga, **Istorie și responsabilitate** de Tit Popescu.

FLACĂRA
nr. 38, 39 a.c.

● Pictorul Tanasis Fappas acordă un interviu revistei sub titlul **„Sînt dator României cu ce am și ce știu..."**. Între altele Tanasis Fappas încearcă a răspunde la chestiunea succesului picturii române peste hotare: „Este fals că putem bate cu succes la porțile Europei despersonalizîndu-se pictura pînă la a o desprinde de orice tradiție a artei plastice românești, naționale. Nu o dată am fost atenționat de impresari care știu ce vor și știu ce se poate, asupra faptului că publicul și amatorii de artă din străinătate preferă cu prioritate [illegible], e, în primul rînd, al [illegible] scrise și tipărite, [illegible] fără a-și pierde [illegible] specificitatea, [illegible], din contră, mai pregnantă decît atitudinea ce propria sa valoare, de [illegible] ce [illegible] s-au creat în noile împrejurări sociale și politice ale țării. Vor mai exista, desigur, greutăți și dificultăți, obturatiee și intoleranța nu se vor da la o parte, imediat și pentru totdeauna".

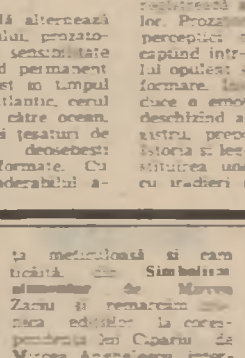

„Am amintit de aceste împrejurări nu pentru a respinge eventuale critici și eventuale obiecții, ci pentru a despărți, dimpotrivă, critica de denigrare, exigența partinică de obturatiee boantă și oarbă, piedînd astfel, deschiu dar fără infatuare, pentru un statut de cinste și de cinstire al scriitorului, care nu face parte din nici o elită, ceea ce nu înseamnă că trebuie să fie bătut mereu de vînturile sumbre ale intoleranței și ale incompetenței, care au fost și sînt anticulturale și antisocialiste, prin însuși conținutul lor".

Cronicar

Erată

Dintr-o greșeală de [illegible] în loc de „avangardă a stîngii politice" se va citi „avangardă — stîngii politice". Iată fraza corectă: „O notă de dimensiunile unui articol intitulată grav Respingerea **modului de existență burghez, o constantă a mișcării de avangardă interbelică încearcă să asimileze mișcarea literară de avangardă — stîngii politice". Acesta e textul și enunțul corect al problemei.**

Un ansamblu simbolic la Copou

Urmare din pag. 1

ție, atît în opera lui Brâncuși cît și în cea a lui Sadoveanu.

O altă piesă esențială a ansamblului imaginat de arh. Gh. Anton o constituie „fîntîna ultimei aduceri aminte", prin care s-ar semnifica, după afirmațiile proiectantului, „o lume a liniștii" și o „tainică comunicare". Intuiția este, iarăși, de bun augur. Cine nu cunoaște afirmația lui G. Călinescu („Grandioasă la M. Sadoveanu este liniștea"] ?! Și de cîte ori nu s-a vorbit în exegeza sadoveniană de „tainica comunicare" a elementelor ?! De la N. Iorga și G. Ibrăileanu, la Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Al. Paleologu, M. Ungheanu, C. Stănescu, Marin Mincu sau Zaharia Sângeorzan, majoritatea criticilor care s-au aplecat asupra operei lui Sadoveanu au subliniat ceea ce Const. Ciopraga numea „înțelegerea ritmurilor universului". Într-adevăr la Sadoveanu, pădurea „a patra de amintire istorică se umanizează, omul și universul său se integrează fluxului biologic, morții trăiesc alături de cei vii, istoria contemporană este proiectată în trecut fabulos, cosmosul însuși devine o ființă vie în deplină rotație, totul se schimbă, dar totul lasă o urmă perenă în eternitatea-i. Jocul secund al „reflectării în apă" are darul să exprime, o dată mai mult, imaginarul sadovenian. Prezența unei fîntîni amintește iarăși de Brâncuși. Arhitectul Gh. Anton a înfruntat cursa cu riscul unui posibil eosgonism brâncușian. (Nu imaginase Brâncuși o statuie pentru Spiru Haret sub forma unei fîntîni?!) Dar se cuvine a fi spus din capul locului că, deși proiectantul recunoaște că a lucrat în spiritul sculptorului gorjean, aici nu e vorba de epigonism brâncușian. (Nu imaginase Brâncuși o expresie reprezentativă — în forme specifice creației arhitecturale — a operei lui Sadoveanu. **Nu este ea, această operă, o adevărată fîntînă, un izvor inepuizabil de înțelepciune, un izvor de apă vie pentru poporul românesc?!** Aidoma lui Spiru Haret, al cărui discipol și colaborator devotat a și fost Mihail Sadoveanu (și nu numai în tinerețe cînd a lucrat sub directa conducere a ministrului), scriitorul a desfășurat cu vorba și cu fapta o amplă acțiune de adăogare a maselor de oameni din fîntîna științei, înțelepciunii și harului său artistic. — Și atunci, de ce nu o fîntînă simbolică, pentru spiritul său, după cum și fîntînarii Brâncuși imagina o fîntînă, ca să omagieze pe marele ministru al „instrucțiunii publice" de la începutul secolului?

Dar motivul fîntînii obsedează. În mijlocul „mausoleului" (cea de-a treia componentă a ansamblului proiectat de arh. Gh. Anton), se va afla o altă fîntînă: „o fîntînă adîncă, o **Fîntînă** abisală, în care oglindirea mișcării transcendentale a bolții să realizeze o verticală în sens invers, **o adevărată „coloană" a pămîntului**". Iată deci că amprenta brâncușiană se declară deschis. Nimic mai simplu, mai adevărat, și mai frumos! Comparat adesea cu Ceahlăul, lui Mihail Sadoveanu i s-a recunoscut unanim meritul de a fi exprimat pămîntul românesc în totalitatea formelor, exterioare ca și în abisalul său lăuntric, în spiritualitatea sa adîncă. După cîte a spus despre acest pămînt, al sentimentul, citind o carte de Sadoveanu, că te adăpi dintr-o ciutură cu apă extrasă din adîncul lui cel mai afund. Dar, privind din față, pe o aceeași direcție, ansamblul celor trei sculpturi brâncușiene de la Tg. Jiu, ai, de asemenea, impresia, unei fîntîni cu cumpănă, în care **Coloana** este chiar tija fără sfîrșit, de care se leagă ciutura, **Poarta** devine cumpăna solemnă, iar **Masa** cea rotundă — colacul care străjuiește săpătura în adînc, gura propriu-zisă a fîntînii. Și Brâncuși a săpat, așadar, o „fîntînă abisală".

Dincolo de simbolistica magică a apei de fîntînă în ritualurile populare, imaginea fîntînii propriu-zise, reprezintă, după cum afirma G.M. Cantacuzino, o hieroglifă plastică, arhitecturală a specificului național românesc:

„Dacă ar trebui să rezum în sinteza unui scris ieroglific noțiunea cuvîntului «România», aș tăia o linie orizontală care ar înfățișa zarea nețărmurită a cîmpiei noastre cu unghiul ascuțit al unei cumpene de puț — scria marele arhitect și scriitor interbelic.

Această figură simplă, lineară și geometrică, această întretăiere de segmente ar evoca întotdeauna imensa pace a ogoarelor noastre împovărate de belșug și acea nepăsare a cîmpiei pentru truda celor care o muncesc, pentru roadele pe care le poartă, pentru cei care trec asupra ei și cei ce au trecut. — Fie că s-ar grava în marmura funerară a unui cer de iarnă, în gresia nemiloasă a lunilor de vară, ori în bazaltul purpuriu al asfințitului de seară, ieroglifa ar evoca același dor, aceeași tristețe și poate aceeași mîndrie ascunsă [...]

Ca emblema ultată a unui «totem», cumpăna veghează, zeu protector și iubit al satelor sărace". (G. M. Cantacuzino — **Fîntîni, cumpene și popasuri**, în vol. **Izvoare și popasuri**, Ed. Eminescu, 1977).

Această emblemă a cumpenei a fost imaginată și spațializată de arh. Gh. Anton printr-o interpretare a bolții cu pandantivi moldovenești. O asemenea „boltă cu pandantivi", somptuoasă și solemnă, de un „geometrism bizantin, umanizat prin îmblînzirea contururilor rigide ale structurii", dar cu o dulce levitate, cu un calm echilibru între spațiu și timp, îngemănînd după cum explică arh. Gh. Anton, „orizontul mioritic, ondulat în spațiu și orizontul legănat în timp", și reprezentînd, de fapt, o adevărată „matrice a spațiului românesc", am sentimentul că exprimă în mod excepțional spiritualitatea și arhitectura creației lui Sadoveanu. Ca și arhitectura moldomă și clară, deopotrivă, a frazei sale ceremoniase, tonica lui simplă, dar savantă, poezia lui elementară, însă atît de rafinată. Și dacă, în **Amintiri și impresii**, ca și în atîtea alte pagini, marele scriitor descria Iașii cu sentimentul unui „muzeu al amintirilor", este, cred, cazul să salutăm acest muzeu al amintirii lui Sadoveanu — așa cum l-a imaginat arh. Gh. Anton — cu sentimentul unei creații demne de monumentalitatea autorului **Baltagului** și de măreția spiritualității naționale din acest unghi de răsărit al Soarelui peste țara românească.

Izvorul viu, puternic al vieții și aspirațiilor poporului nostru

Umanism și cultură

Legătura dintre cei doi termeni este o evidență pe care, astăzi, nu o mai contestă nimeni. Cine ar putea să-și imagineze un umanism statornicit într-o societate lipsită de valori culturale, întemeiate pe ignoranță și eresuri? Opus nocturnului, umanismul este — prin definiție — un concept solar, o realitate scăldată de luminile rațiunii, egalității și libertății. În această îngemănare a apărut de fapt umanismul epocii moderne. Indiferent însă de tipul istoric pe care l-a întruchipat, fie el antic sau renascentist, umanismul a fost clădit, întotdeauna, pe cele mai înaintate valori ale epocii ale cunoașterii științifice, ale artei sau moralei. De aceea, dimensiunile lui s-au identificat cu cele ale culturii timpului în care a apărut iar conținutul său s-a plămădit din idealurile cuprinse în valorile culturale pe care le-a însumat.

Omul însuși, ca și umanismul, nu poate fi explicat și înțeles în afara perimetrului culturii. Pe bună dreptate, Edgar Morin putea să spună, printr-o formulă numai aparent paradoxală că omul este „cultural prin natură și natural prin cultură". Cu mare plasticitate, Morin surprinde, în fond, însuși specificul existenței umane care se constituie ca atare numai în măsura în care, în procesul muncii, omul se desprinde de natură prin cultură, creîndu-și, prin valorile materiale și spirituale zămislite, o a doua natură. Spre deosebire de toate celelalte existențe, omul este, prin natura sa, cultural și, creîndu-și, datorită naturii sale, cultura, își fundamentează *ipso facto* existența sa naturală. Prin valorile culturale create, omul a devenit ceea ce este, s-a ridicat pe cele mai înalte trepte ale existenței lui naturale de pînă acum.

Socialismul, ca etapă istorică a libertății, ca societate pe care oamenii și-o construiesc în mod conștient, subliniază cu și mai evidentă apăsare, legăturile organice dintre umanism și cultură. Este limpede pentru fiecare dintre noi că omul de tip nou, purtătorul unui umanism de tip revoluționar, socialist, nu poate fi conceput în afara unei generoase, a unei bogate și multiforme vieți culturale. Căci dialectica construirii societății socialiste presupune nu numai reorganizarea din rădăcini a vieții exterioare, sociale și individuale, ci și revoluționare interiorități omului, a conștiinței sale. Creșterea nivelului material de viață, a confortului economic și tehnic reprezintă indiscutabil o necesitate. Fără rezolvarea problemelor legate de aspectele materiale ale vieții nu poate fi conceput un nou umanism. Dar aceasta nu este decît una din laturile existenței care, cu toată importanța ei esențială, nu este suficientă sieși. Scopul vieții noi nu se rezumă și nu se reduce doar la aceste aspecte deși le presupune. El se află dincolo de ele, în afirmarea plenară a personalității umane, în punctul de fierbere în care natura se transformă în cultură iar, la rîndul ei, cultura devine natură.

Pornind de la o astfel de înțelegere a rolului social al culturii, recenta cuvîntare rostită de tovarășul Nicolae Ceaușescu, la cel de-al II-lea Congres al consiliilor populare, atrage atenția asupra necesității de a da un nou impuls întregii vieți culturale din țara noastră, eliminînd din activitățile desfășurate și în acest domeniu tot ceea ce este manifestare a superficialității, a discontinuității, a mimetismului și imprumuturilor necritice, a „formelor fără fond". Numai astfel poate fi dobîndită o nouă calitate și în domeniul vieții noastre spirituale, în consonanță cu evoluția generală a societății socialiste românești. Cultura — arată secretarul general al partidului — trebuie să contribuie în și mai mare măsură la educarea și formarea tuturor oamenilor muncii, a tinerelor generații „în spirit revoluționar, al patriotismului socialist, în spiritul dragostei de muncă, al hotăririi de a milita întotdeauna pentru socialism, pentru egalitate între popoare, pentru pace și colaborare, pentru a fi gata întotdeauna să apere cuceririle revoluționare și independența". Din aceleași rațiuni se impune desfășurarea largă a activității cultural-artistice la Festivalul național „Cîntarea României", asigurînd în mai mare măsură participarea maselor la manifestările culturale, „să creeze un cadru organizatoric în care masele de oameni ai muncii, tineretul nostru să poată participa activ și desfășura o largă activitate politică, educativă și culturală".

Numai adăugîndu-se o nouă calitate întregii vieți spirituale, concomitent cu creșterea generală a nivelului de trai, se poate vorbi cu adevărat de creșterea în ansamblu a calității vieții sociale și individuale. Împlinirea întregii vieți culturale trebuie să se integreze cu procesul de adîncire continuă a democrației socialiste noastre, cu pașii tot mai mari cu care este străbătut drumul libertății. Căci, așa după cum nu e posibilă participarea democratică la viața socială fără oameni instruiți cu o conștiință înaltă, la formarea căreia cultura își aduce o contribuție de seamă, tot așa nu e de conceput libertatea în afara unei active vieți culturale. Căci cultura și valorile ei — științifice, artistice, etice, etc. — sînt rodul creativității umane iar creativitatea este forma cea mai deplină de manifestare a libertății omului.

Chemarea atît de vibrantă a secretarului general al partidului nostru îndreptată spre impulsionarea revoluționară a întregii noastre vieți culturale are o adîncă semnificație pentru etapa istorică în care ne aflăm. Ea reliefează încă o dată, cu pregnanță, că între umanism — cultură — democrație — libertate există indestructibile legături. Iată tot atîtea concepte din întrețeserea cărora se zămislește însăși identitatea noastră inconfundabilă.

Dumitru Ghișe

Gravură de Suzana Fântânaru

Partea noastră de contribuție

Nu spun o noutate că una din marile bătălii pe care le duce omul e aceea cu uitarea. Spectrul timpului care trece, care șterge, care nimicește pentru totdeauna, lupta cu nicioadată, cu ireversibilul au făcut din om făptura superioară care este. Omul e superb, fiindcă se opune trecerii timpului, pierii ireversibile, printr-un sistem. În cel mai înalt mod, omul a reușit să-și asigure continuitatea prin arte. Tehnica, știința l-au dus înainte într-un progres de confort și, fără a minimaliza sau ironiza, chiar de distrugere periodică a propriului timp; reutilizate rațional, științele au fost de natură a grăbi uitarea, a aduce pericolul — azi mai acut ca oricînd — dispariției speciei ca atare. Artele au încercat și izbutit să lege timp de timp prin continuitatea gîndirii îndreptate spre scopul pe care îl aminteam: nemuritatea. Artele încercau să găsească sinteze prin care timpul să ajungă la cei ce vin din urmă nu mijlocit, să ajungă *el însuși*, și cînd din apele mărilor grecești, pe la începutul veacului, ieșea splendidul efeb, ieșea un om viu, un om care își găsise și păstrase nu forma de om, ci forța de om de a nu fi uitat. O forță vie constînd în topirea aceea genială dintre formă și conținut, pe care marile opere au izbutit-o.

Există în domul din Florența, undeva în dreapta, drapată de umbre și plinsă de luminile unor reflectoare suave, una dintre ultimele „Pietà" ale lui Michelangelo. O operă de bătrînețe, o operă de adîncă confesiune; pe drumul neîntoarcerii, unul dintre cele trei chipuri este al artistului însuși, un bătrîn cu cagulă resemnat fără urmă de disperare, ajuns la propria sa formă care îl va trimite eternității. Nu e una din lucrările lui Michelangelo impunînd prin mugală și sfetușire, din familia lui „David" sau „Moise" sau cealaltă „Pietà", care, în marea bazilică din Roma a căzut pradă ciocanului demenței, din fericire nu ireparabil. E un sculptor frust, aproape rupt de propria tradiție, de perfecțiunile care îl legaseră, cum spunea undeva, de un mormînt; un mare artist care, cu un ultim efort, știe să rămînă consecvent tradiției rupînd-o și refăcînd-o pe alte temeiuri, care știe că tradiția, spre a nu fi o piedică în calea dezvoltării, nu e un șir de ilustrări, ci are în ea simburele (pe care noi îl vom numi mai tîrziu dialectic) al negării, al perfecționării, tradiția adevărată este cea care propune lupta, care deschide o cale, nu o închide. Pilduitoare sînt versurile de salut ale bardului de la Mircești adresate tînărului de geniu care se înalță pe firmamentul nemuririi poeziei românești. Nu era o rostire de complezență, nu era un salut de bătrîn simțind amurgul și neputința; era un mod de a primi, în ultim ceas, lupta, un mod de a spune lumii că un artist nu poate ieși din scenă decît ca un luptător. E ceea ce, în altă literatură a lumii, Heine, neostenitul și neînfrîntul nici cînd vulturul fizic îi arăta spectrul cimitirului sărăcilor, spunea: „O sabie să-mi pună-n pept și mormînt..." Artiștii luptători pentru ideea înaintată a vremii sale nu poate fi despins nici o clipă de luptătorul pentru viața artei sale. Artistul luptător este cu adevărat luptător atîta timp cît nu încetează să caute să fie creatorul unor meniri ale artei: aceea de a face omului statui „mai rezistente decît bronzul", cum spune Horațiu. Este suprema lui datorie către societate, este ceea ce îi încredințează contemporanii: a lupta pentru neuitare.

A asigura legătura sfîntă în drumul omenirii, a face ca monumentele lui să reziste cu adevărat timpului, să reprezinte cu adevărat timpul, să nu constituie imitații fade ale altor vremi pe care omenirea nu le va descoperi niciodată, fiindcă nici nu era nevoie de ele. Rîndurile de față ar putea fi înțelese ca o pledoarie pentru forme, ceea ce nu mi-e în intenție. Ceea ce înțeleg eu din repetatele apeluri adresate artei și oamenilor de artă de către conducerea partidului este tocmai de a ne apleca asupra tradiției, asupra comorilor trecutului în mod revoluționar, nu mimetic, în a nu încerca să dăm drept de cetate omului și timpului revolut, ci în a pune luminile adevărului drept, aspru, bărbătesc, cu atît mai folositor, pe omul cetății de azi, pe omul care zidește cetatea de azi, pe omul care n-o zidește cu ușurință, cu flori între dinți și fluierat în colțul buzelor, ci o concepe și realizează ca pe o mare bătălie pentru sine, cu sine, pentru ziua de azi în primul rînd. Iar dacă o zidește cinstit pentru ziua de azi și cinstit cu sine însuși, o zidește cinstit și pentru viitorime. E un mod romantic de a vorbi, că ne adresăm generațiilor viitoare. De fapt ne adresăm nouă înșine tot timpul, ne trăim timpul propriu, și cu cît îl vom trăi mai sincer și curat, cu atît mai mult acest timp va fi asumat și de viitorime. Este monumentul pe care literatura îl sesizează, zidirea pe care o intuiește, cînd e de valoare ea, literatura, ca artă, este felul ei specific de a asigura continuitate timpului prin păstrarea continuității de spirit, prin înscrierea în acea tradiție care niciodată nu va muri fiindcă ne-a lăsat cuvîntul fără de moarte de a cîta necontenit, de a ne aduce **partea noastră de contribuție.** Este ceea ce literatura, literatura de azi, prin multe cărți profunde, drepte, serioase și severe, cu ele însele și cu autorii lor, după părerea mea, izbutește să facă. Timpul nostru de azi nu va fi uitat: legătura de timpii românești, de timpii oamenilor existenți aici de atîta vreme, curge fără contenire.

Platon Pardău

Imitație și experiment

Este în afara discuției că a crea durabil pretinde scriitorului cultură, inventivitate, ochi pătrunzător și cugetare acută, într-un cuvînt, talent și instrucție, de nu cumva și o însușire imponderabilă, de expresie morală, care să le unifice pe toate acestea. Și totuși sînt unii care socotesc că astfel de cerințe ar fi inutile și că singur talentul literar ar fi de ajuns. Cultura, s-ar zice, nu este obligatorie căci de cunoști arta altcuiva îți strici, care va să zică, ingeniozitatea proprie. De spirit de observație n-am avea trebuință întrucît ce este în minte s-a format odată pentru totdeauna și interesul pentru nou ar fi stricător. Cît despre invenție, ei bine, aci faptele sînt clare fiindcă opera ar urma să se înfățișeze într-un chip de tot insolit, fără izvoare și fără pereche, precum un efect spontaneu al unui proces unic și ermetic petrecut în individ. Totuși, asemenea păreri sînt de tot nesericase căci dacă admitem că scriitorul este ireductibil ca persoană nu decurge de nicăieri originalitatea lui absolută. Ba, dimpotrivă, pare a fi predispus la creație valoroasă mai degrabă acela care își stăvilește năvala incontrolabilă a imaginației și reflectează mai înainte de a produce opere propriu-zise. O creație fără „preistorie" este de neimaginat căci astfel ar însemna că literatura începe cu fiecare scriitor, iar din mediul tradițional nu mai rămîne nimic. Orișice operă vine din meditație tradițională și este presupusă de aceasta și chiar avangarda deplin negatoare pornește dintr-o judecată radicală asupra tradiției pe care mai întîi a examinat-o critic, dînd, în final, rezoluția funebră. Nu se cunoaște de altfel avangardă fără predecesori și lungul șir de înaintași detectați de suprarealiști în baroc și în romantism indică, în chip hotărît, această determinație „post-cronică".

Din nimic nu iese, desigur, nimic și, așadar, spre a crea, întîia condiție obligatorie este inițierea culturală. Dar cultură însemnează tradiție și mai cu seamă tradiția națională. Opera durabilă nu rezultă din exercitarea în așa-zise teme universale și în situații genetice, denumite în critica de tip școlar „general-umane". Este adevărat că, practic, romanul e reductibil la patru-cinci scheme, însă materia internă este în fond inepuizabilă și provine din reprezentarea universalității în regim local. Dostoievski nu este genial întrucît izolează o mentalitate mistică de substrat metafizic ci fiindcă a văzut în individul determinat istoricește o sclipire tipologică integratoare. E și universal atît cît și național. Sînt unii care confundă universalitatea cu propagarea internațională și cugetă în astfel de propoziții: dacă Sadoveanu este atît de important istoricește de ce oare nu e menționat în critica mondială pe o poziție fruntașă? Judecată de cronicar sportiv, obsedat de clasamente și, ca atare, hotărît neadevărată căci, dintr-un motiv sau altul (cuprinderea redusă geografic este a limbii este unul și esențial) criticul străin nu-l cunoaște încă pe Sadoveanu. Însă revizuirea acestei judecăți este numai o chestiune de timp și nicidecum un certificat de absență a valorii. Cu mult mai mulți sînt aceia a căror fixație este notorietatea continentală într-un moment cronologic este dat. Aci, presiunea modei literare este uriașă, căci din moment ce acum este „en vogue" cutare tehnică nouă ar rezulta automat o repede celebritate pentru scriitorul român cu condiția ca el să acționeze iute și susținut. Totuși, acest mic fetișism al popularității este o iluzie pură căci odată ce se stinge moda dispare și notorietatea. Chiar de s-ar fi petrecut astfel de fenomene cu scriitorul român (însă nici unul nu a cîștigat peste noapte publicul străin) ele ar fi fost hotărît futile și cu un rezultat final nul. Ceea ce ține, esteticește, de „modă" este, în general, ingenios și nou, este un „experiment" (nu acesta e cazul vestimentației, care se reîntoarce periodic la formele vechi).

A experimenta nu e un fapt reprobabil în ordine dialectică, inovația extremă reprezintă literariceste un moment negator, valabil arareori în sine, însă cu rezultat global pozitiv. „Experimentul" sporește practic limbajul și stimulează forma cu o pigmentație nouă, căci intervine ca un indiciu al acumulării conținutistice cantitative, cu neputință de redus la expresia conservatoare. A inova este un pas timid spre o calitate estetică inedită și cine nu admite, din principiu, experimentul nu sprijină progresul generic al formelor literare. Cu toate acestea, legea inovației este clară și presupune o modificare în mecanismele interne ale unei literaturi. Cine experimentează cu necesitate conform ultimului răcnet extern greșește în chip fundamental. Aci critica are o funcție esențială și nu este recomandabil a compara, de exemplu, cutare producțiune a poeților ultimei promoții cu lirica americană „beat" ori cu poezia „hippy" din moment ce istoria literară românească are un precedent valoros în Ilarie Voronca și Ștefan Roll, în Sașa Pană și în C. Nisipeanu. Evocarea provine aci, hotărît, din ignoranță, întrucît criticul român, sensibil la tot ce se petrece în lume, este adeseori complet dezinformat asupra propriei tradiții literare.

Am observat că experimentul nu este de repudiat, totuși a staționa în mediul haotic experimentelor, a nu ieși din cercul vicios al unor formule, a nu ține seama de mutațiile ce se petrec în jur, a nu ține cont de ele, a nu le valorifica, a nu le integra, a nu le depăși, a nu le transcende, a nu le transfigura, a nu le transpune în opere de artă, a nu le supune unei critici severe, a nu le respinge, a nu le ironiza, a nu le ridiculiza, a nu le demonta, a nu le demola, a nu le demistifica, a nu le demitiza, a nu le demagnetiza, a nu le demasca, a nu le dematerializa, a nu le demarca, a nu le demara, a nu le demasa, a nu le demaia, a nu le demanda, a nu le demanta, a nu le demantela, a nu le demarmora, a nu le demasca, a nu le demasa, a nu le demasca, a nu le demasa, a nu le demasca, a nu le demasa

poeme de
grigore hagiu

armură

aproape fără să vrea
lucrurile toate
le atrăgea la sine
magnet de înălțime

se pipăia găsind pământ și
ape
necropole obscure și tresărea
cînd sămînțe din semințe se
lipea
de el sălbăticită vrea pădure

își mai privea armura
izbită iute uneori
de cine știe ce stea

neștiind cum și-anume
și care din cele două
se va dezintegra

dormind

somn greu
de pasăre
pe piept cu norii
și ploaia de-afară

miros a pădure
și-a sămînță amară
culcat de trei ori
dormind a treia oară

în trup în fantasmă
de fier și de ceară
cetluit pe petrivă

dorm trăgîndu-mi pe chip
o hartă de piele
groasă primitivă

cutii de tablă

pe zborul unei păsări
între pomii ce s-au uscat
și-a întins parcă mama-mea
rufele multe la uscat

de parcă-s ferestre
albe de gheață
mutate cu sufletul
rămas în viață

vreme de picateală
tîrziu va să cadă și ploaia
leșietică slabă

noapte de noapte
casa bătrînă plînge
în cutia de tablă

umbra

ai stat în tăcere
ai stat să asculți
somnul murind
în părinți

lăsîndu-i negri
și fără de dinți
de a mult mai neagră
flăcără părăsită

cuminți
cît de cuminți
stau foșnitele

umbra ce nu vei putea
să ți-o lepezi
niciodată

pe neștiute

plouă și ploaia
inclină cîmpia-ale-a sure
văd numai hocuite
foarte mari foarte clare

aprind focurile în casă
o inimă o înserare
mi se lipesc tălpile
de duhnelele murdare

alunec spre-a grumă
de odinc de căldură
pe neștiute

îmi rămîn oasele pe mină
obiecte mărunțișuri haine
desperecheate pierdute

visez un bătrîn

de vine toamna
nu știu cine-mi spune
nici în ce fel
nici cum anume

odaie oarbă

venit pe lume ulsind
la hotarele spaimei
un vis ce-l visasem
în pîntecul mamei

negre mîini înmănușate
lungindu-se din teci
după mine cotrobăind
prin ungherele reci

metalice mîini
umblînd cu o foarte
periculoasă încetineală

căutau să mă scoată
din încăperea fără ferestre
și uși
din odaia oarbă și goală

abrupta secundă

cum te-ai lovi într-un tren
în plină viteză pe dibuite
într-un vagon cufundat în
întuneric
de unele obiecte ascuțite

și-a lumina de fulger uneori
umede și chenăruite
ai da numai de trunchiuri
și capete livide

cine vede
moartea lucrînd
cea profundă

mai poate să fie
în aceiași scurtă
abruptă secundă

ou de lemn

toc sunetele
toate sau mor
în văzduh
subțiindu-le inodor

nu știu de unde acum
de la care pol
pe mîini îmi cad vipere
cu fum amăgitor

ar trebui să invoc
sufletul meu un descîntec
o rază un semn

nevoie singurătate
stelniță în gol
un ou de lemn

la luna de naștere

lună de naștere
seară de toamnă
adu-ne liniștea
ne îndeamnă

să-mi lumii și vieții
să fiem seamă
la luna de naștere
în serile de toamnă

dosare îngălbenite
sînt scrise
cu sîngele adus
clipei înalte

sînt galbene
de frunze de tutun
pe prispe prin verande

de-a stînga
și de-a dreapta

cum se răsfrînge
oceanul dinmasă
pretul și pietre
omul și fumul

de unde pleacă
unde ajunge
nu știe niciunul
hieroglifa cu dulumul

iată faptă
care desparte
stînga-n vecie

înșiruiți în moarte sprijiniți
de-a stînga de-a dreapta
cu cîte-o poezie

dor e o liniște pălindă
prin casa mai puțină lume
și-o muzică întoarsă
depusă transparent pe struna

din toamna
mă iubi
mă adoarme

visez un bătrîn
adunînd vrăbiuțe cu sacoșa
pe marile bulevarde

imagine fixă

ca văd
aceasta ar putea să fie
întunecarea nevăzut
firele

țăpitura mea
sau numai brațul care scrie
din cavoul nevăzută scrie
bătăile pe bătăi

ca văd
aceasta ar putea să fie
o grea somnambulie

plouă cu grauri
pe un singur pom
departe în cîmpie

singur cîntînd

ducem cu noi o pasăre
țăcută colină
o stație de vară
o stație de toamnă

ce știe mi-e toate
urmele ce le lăsară
pămîntii în mine
în caldo cenușă de seară

singur cîntînd
cu voce înăbușită
străină înțelesuri

lăcătind lîngă linii ferate
corpul în formă
cerului mare

în munții înalți

năpraznică liniște
se mișcorează rece
mă pipăie zidul
mă caută reze

încuie ușile strînge-le
mai pune și pavăze
tot le găsește
singele flăcăra

unde îi-s anii
și ceilalte
cîte

în munții înalți
fumegă mocnită
proptiți pe bîte

letiția vladislav

Tulburătorii de liniște

Despre Tabita, satul întreg ți-ar fi spus un singur lucru : dacă-și punea ceva în cap fata asta, apoi nici dracu nu-i mai găsea leac. De la părerea satului pornise și maică-sa, cu o seară înaintea orînduirii plecării, cînd Tabita-i replicase scurt că nu-i pasă de nimeni și de nimic și că în zorii zilei, cu cursa de patru, va prinde Automotorul și va pleca departe, la oraș, unde viața-i ca-n filmele de la televizor și unde ea, Tabita-Lucreția Văleanu, va avea un colț al ei de rai. Drept care îl rugase pe taică-so să pună ceasul cu zece minute mai devreme s-o trezească, chiar de-ar fi să-i răstoarne un vălău cu apă în cap. Maică-sa urma să-i facă o plăcintă cu ceapă și-o vărzare, merinde pentru drum, și, dacă nu l-o fi prea greu, să-i caute fotografia aia de cînd era mică, în brațele lui taică-so și la dreapta mamei, pe atunci tineri și frumoși, și încrezători în ceea ce oferă viața.

Era fotografia la care ținea cel mai mult, nu pentru că altele n-au mai făcut împreună, nici pentru că pe atunci era blondă și dolofană ; adevărul este că nu-și aduce aminte să-i fi văzut pe-ai ei cu adevărat tineri, așa cum îi arată hîrtia aceea lucioasă, format carte poștală. Pe maică-sa o vede doar în rochia albastră cu buline albe, ori invers, ceea ce știe precis este contrastul alb-albastru și existența micilor buline. Era însărcinată cu fratele ei și se fîțîia toată ziua din casă în ogradă ; ba făcea bulionul, ba meliția cînepa, ba o pieptăna pe vară-sa, Crucita, cu un pieptene metalic ce sclipea orbitor în soarele dulce de toamnă.

Crucița asta venise la școala de menaj, pentru că avea internat și putea învăța lucruri foarte folositoare unei fete în prag de măritiș. (Pe atunci nu bănuiam că după un an școala avea să se desființeze, iar blonda Crucița va trece eroic la un alt internat și o altă școală, unde nu mai buchisea rețete de prăjituri de casă, nici nu se mai înțepa în degete cu acul, cosînd cruciulițe pe pînză topită, ci învăța alte lucruri folositoare și ele pentru un tînăr în pragul vieții).

Dacă în momentele acelea maică-sa era tînără ori frumoasă, nu știe. Se obișnuise s-o vadă, de foarte mulți ani, cu haine cernite și batic pe cap, mereu în scandal cu restul lumii, mereu bolnavă, ori nefericită, întotdeauna singură. Știe doar că era grasă și că umbla cu agrafele albe prinse în conci, iar rochia aceea nu avea mineci și maică-sa era bronzată de prea mult stat la soare. Crucița avea probleme cu internatul ăla al ei, adică nu se putea acomoda, iar maică-sa pleca deseori, spre seară, la capătul satului, unde era școala de menaj, să vadă ce-i cu fata aia și dacă mai plînge că vrea să se întoarcă acasă la ei. Mergea cu cîte un măr, două, ba chiar cu cîte un leu pentru bomboane, doar-doar o domoli dracul de copilă și-o putea-o face să priceapă că-i mare lucru școala, fie ea chiar și de menaj.

Cînd se întorcea era întuneric, aprindea lampa, punea de mămăligă, o spăla pe ea, să nu se culce murdară și plină de praf, apoi închidea găinile și da drumul cîinelui. Taică-so venea mai tîrziu, după ce ele două adormiseră. Ori de cîte ori se trezea din somn o vedea pe maică-sa ghemuită sub lumina lămpii, cosînd ori torcînd cînepa, ori țesînd la război. Pentru că maică-sa avea mereu cîte ceva de lucru, chiar dacă robotea prin curte, pe cîmp ori în grădină ; chiar dacă sub încrețiturile alb-albastre ale rochiei era cel care, cîteva luni mai tîrziu, se numea Victor, fratele ei cel mic.

Pe taică-so nu-l vede niciodată tînăr. Parcă timpul s-ar fi oprit în loc pentru el, lăsîndu-i același număr de riduri, aceleași tablețuri și gesturi de fiecare zi. Mai bine zis, pe taică-so îl vede fără chip : proiecția lui pe zidul casei, prin curte cu Pompilică, porcul ce-l tălau de sărbători, pe șanț cu gîștele, iar mai tîrziu pe cîmp, cu mărămurenii care veneau la secerat grîul.

Oamenii ăștia, veniți din nord, bărbați și femei, toți tineri, harnici și frumoși, plecau în zorii zilei pe deal, secerînd pe răcoare, și atunci cînd soarele era sus legau snopii și-i făceau căpite. Se întorceau odată cu potopul de stele, cîntînd un cîntec pe care nu-l mai auziseră niciodată oamenii din satul lor, iar după plecarea acestora l-au uitat cu desăvîrșire, cîntec simplu și cutremurător despre ceea ce înseamnă iubirea de pămînt, despre cununa grîului și noaptea înstelată, despre pădurile nordului și dragostea fetelor. Cînd coborau cu cununa de spice spre sat, nu înainte de-a agăța una în borna kilometrică de la răscrucea de drumuri, era semn că secerișul se încheiase, iar sătenii puteau lăsa cu săptămîni bune de apă pe uliță să scroșească cununa și secerătorii. Așa își cum erau se trîntea pe fînul din șură și adormeau în tiriitul monoton al greierilor. A doua zi dimineața primeau banii pentru munca lor, apoi plecau cu personalul de patru scrie Alba, pe la alte bălde cu grîu. Taică-so rămînea iar singur, cu problemele lui, gîndindu-se la cîntecul acela, care te furnica pe șira spinării la el și la maică-sa, mai tîrziu și la fratele cel mic ; foarte probabil că-și făcea socoteala că n-o prea nimerise cu familia asta a lui, care nici pe departe nu intra în tiparul versurilor aduse din nord.

Nu credea nici în ruptul capului că bărbatul înalt și slăbănog, cu obrajii ca o hîrtie creponată, fusese vreodată atît de frumos încît o femeie să se apropie de el și să-i spună : „Feri, iubitule, aș merge cu tine pînă la capătul lumii...", ori alte chestii d-astea melodramatice; maică-sa, da, ea era altfel decît femeile pe care le știa, hăbăucă, putea pleca la drum cu Feri, dar o muiere aprigă și dată dracului, cum ar fi Biri, de pildă, îl lua cu ea și-l pierdea imediat ce dădea colțul străzii. Biri, da, fusese tînără, mai tînau fibrele în ea, chiar dacă avea șaizeci și cinci de ani ; Biri nu avea nevoie de fotografii-document, pe pielea ei, acum cenușie, scria rînd cu rînd, mărunt să cuprindă tot, anăsat : era o femeie și jumătate Biri asta! Dar ea nu făcea parte din familie : era, cum zicea Feri, verișoară din Capitală : nu se fotografiase cu ei niciodată și nici nu trecuse pragul casei lor. Biri rămînea deoparte, aducînd cu ceva hulit, dar cu care-al dracului de tare ai vrea să semeni.

Acum, cu valiza față în față, nu știa de ce se gîndea atît de intens la femeia asta îndepărtată de ei, nu numai prin distanța kilometrică, ci și prin cea spirituală. Sub tabloul tatălui, într-o superbă uniformă de gală, Biri zîmbea cu ochii ; o fotografie micuță, alb-negru, reprezentînd o femeie elegantă, tunsă scurt și coafată, cu capul puțin întors spre stînga, să nu i se vadă maxilarul crescut ceva mai mult decît era necesar (mai tîrziu își făcuse operație și arăta ca toți oamenii întregi) ; decoltată decent, cu un șirag de perle albe la gît, perle adevărate, aduse din America de un comerciant și dăruite „frumoasei mele Biri din Ardeal", cum zicea c-o alintă bogătașul ; zîmbea, nici timid, nici provocator, mai degrabă reținut, de parcă se rușina cu șiragul acela prețios atîrnindu-i de gît și despre care, nevasta fotografului ar fi afirmat într-o zi în Piața Matache (zicea coana Lenuța, spălătoreasa) „că de-ar fi în locul coanei Aglaia comersant Papadache, ar spînzura-o cu mărgelele alea americane de grindă pe șefa salonului Băneasa, ca învățătură de minte să te pui cu bărbatul alteia și să-i strici omului mintea". Pesemne coana Lenuța nu știa că domnul comersant Chiriac Papadache (în intimitate „Chic-Agapimu") avea mintea moale ca franzela și că nu dăduse niciodată o para chioară pe coana Aglaie, fostă Gherman, urîtă, proastă, da cu pămînt mult în Vlașca și Teleorman. Așa-i replicase Biri într-o dimineață, în aceeași Piață Matache, fără intenția de-a pune lucrurile la punct ; doar așa, să se știe că lumea are limbă lungă și că nu se face să-ți pui în cap tîrgul pentru niște perle americane.

Desene de Sabin Ștefănuță
Din expoziția „Atelier 1980" care se va deschide la Galeria Galateea

Putea zîmbi reținut și din pricina unui pîrlit de șofer pe care-l iubise cu disperare și din pricina căruia făcuse doi ani pușcărie. Cînd ieșise, era o zi cu soare. A urcat cele cinci etaje spre apartamentul ei, încet, fiecare treaptă amintindu-i ceva anume. Cînd a deschis ușa, pîndită de vecini prin gaura cheii, era să leșine peste prag. Odaia nu mai avea nimic în afara pereților și-a scrisorilor de la șoferul acela nerușinat. Tot coana Lenuța, acum spălătoreasă cu autorizație și firmă, o informase că familia din Ardeal, auzînd ce nenorocire a dat peste biata femeie, a venit cu un camion și-a luat totul : mobilă, radio, așternuturi, îmbrăcăminte ; chiar și perlele domnului Chic-Agapimu.

Nu s-a dus după lucruri și nici nu le-a revendicat. A stat pe la prietenii care i-au mai rămas, iar cu timpul și-a făcut alt rost în apartamentul ei de la mansardă. Chic-Agapimu dăruia perle americane unei coafeze, Mizi Strauss, iar șoferul se însurase și era om la casa lui. Salonul Băneasa avea un șef nou, destul de iertător și cu frica lui Dumnezeu, de vreme ce-o angajase imediat la bucătărie.

Cineva din sat, venit cu treburi în Capitală, i-a adus o tablă de slănină și perlele. Slănina s-o mănînce cu ceapă și usturoi, zicea, iar mărgelele să le poarte ea, că-i orășeancă. Nora refuzîndu-le vehement ; la sapă, ori cu vacile pe dealuri nu se face să umbli împopoțonată ; ea, zicea omul, s-a rupt de-ai ei, poate purta și-n somn bilele alea albe.

Poate că la asta s-a gîndit atunci, la fotograf. Era liberă să facă tot ce-i trece prin cap, orice, numai acasă nu se mai putea întoarce. Noaptea, cînd orașul dormea liniștit, lăsînd stelele să coboare peste ferestrele ei de la mansardă, auzea locomotivele în Gara de Nord. Una singura oprea în halta de la marginea satului. Din vagoane coborau navetiștii și femeile plecate cu treburi la oraș, ori la piață. I se părea că aude Streiul bulburosind sub podul Mare, apoi sub cel mic. În dreapta stă verișoara Olga și vorbește cu oamenii peste gard. Lîngă ea stă soră-sa. Și, la o aruncătură de băț, în Prundu Mic, maică-sa și fratele Beni. Stringea ochii să nu mai vadă clipocitul stelelor prin tavanul din tavan. Parcă era un hublou.

Pe ea n-o aștepta nici un tren și nici un om. Poate maică-sa. Ori Beni. Cine știe... Deocamdată plutește cu vaporul ăsta nenorocit, bucurîndu-se de cerul văzut prin hubloul oval, plutește pînă adoarme. Apoi, uită totul.

La Biri se gîndise de multe ori, și mai ales noaptea, dar niciodată nu o văzuse înculcată într-o cabină de vapor, strîmtă și mizerabilă, ca acum. Adormi greu, dar nu visă nimic. Ea, care visa atîtea, și bune, și rele, obligîndu-și mama să-i răstălmăcească fiecare cliseu în parte. Constata că toate se leagă între ele, cu mici și tulburi pauze de la o secvență la alta și, dacă ar fi știut ce-i ala o masă de montaj și ce-i un regizor de film, Tabita ar fi putut constata că nopțile ei aduc cu ceea ce face o echipă de filmare în lucru. Stop. Cadru. Stop. Valiza în prim plan. Stop. Fata se pierde în mulțimea gării. Cadru.

Dar Tabita era departe de-a ști toate astea, cunoștințele ei rezumîndu-se la vizionări de filme în sala Căminului Cultural, unde scrîțîie absolut toate scaunele, se mănîncă semințe de floarea-soarelui și se cumentează cu glas tare, ca la sapă, fiecare încercînd să-și aducă aportul personal la acțiunea de pe ecran, să intre într-o lume în care n-ar fi putut intra altfel, pentru că cine are nevoie de nana Săveta, stop, cu călcîile crăpate pînă la sînge, prim plan, cu mîinile butucănoase și unghiile îngroșate cu niște coșite, stop, lălîie, șolduroasă, fără cultură generală ; panoramic printre femeile care rînesc la grajd, terminîndu-se la sectorul viteilor unde nana Săveta stă cu paiele în brațe, așteptînd ca două femei mai tinere să tragă bălegarul pe margine. Stop.

O trezi ceasul. Suna în draci taică-so trăgîndu-l pînă la capăt, „Iar l-a pus cu o jumătate de ceas mai devreme, gîndi, omul ăsta-i groaznic...", dar se ridică, totuși, aprinse lampa și începu să se îmbrace. Mai era întuneric.

Trase obloanul în lături și privi în stradă. Autobuzul era la colț, cu luminile stinse. „Nici șoferul nu s-a trezit...".

Valiza era așezată pe măsuță ; peste ea, maică-sa pusese fotografia aceea de demult, cînd toți erau tineri și fericiți, și zece lei. „Săracu-ța mama. Cred că erau ultimii ei bani. Ca să-i facă iar, va trebui să meargă de două ori la piața cu salată proaspătă sau cu ouă...". Deschise ușa ce da în odaia bătrînilor și văzu că dorm. „Pesemne n-au auzit ceasul, ori..." nu-și duse gîndul pînă la capăt. Uneori, cînd Tabita ori fratele ei plecau undeva, mama se prefăcea că doarme; le urmărea cu toate simțurile fiecare mișcare, le cîntărea fiecare cuvînt, apoi cînd plecau, epuizată nervos, cobora din pat și pleca la sapă. Așa era mama asta a lor, dar, la urma-urmei toate mamele de pe fața pămîntului sînt la fel.

Ieși în ogradă. Stelele clipoceau deasupra nucilor. Erau nemaipomenit de aproape.

Mirosea a rouă, a crud, a curat, un miros pe care nu-l mai întîlnise nicăieri în alt loc. Pesemne îi era dat sătucului lor și atîta tot. Sau, cum ar zice domnișoara Melania, învățătoarea, era unică. Și stelele sînt unice, zicea domnișoara, chiar dacă-s cu milioanele. Și ei, oamenii, sînt unici. Pînă și dobitoacele sînt unice, mai zicea dăscăliță, de aceea, oameni buni, trebuie să prețuim viața. Ciudat, în iarba grădinii tiriia un greiere. Nu mai auzise niciodată cîntînd un greiere la ora patru dimineața. Ori nu băgase de seamă, se poate și asta. Mereu descoperea lucruri absolut fantastice, cu care se întîlnise de atîtea ori și tot de atîtea ori trecuse pe lîngă ele nepăsătoare. Apoi, deodată, se cioc nea de cîte ceva, uimită că totul are un farmec al lui, regretînd că-și pierduse ceva vreme din viața fără să-i dea atenție unui cuib de cioară, de exemplu, sau unui șarpe inofensiv, cuibărît în zidul casei lor bătrîne. Într-o ogradă vecină începu să cînte un cocoș. Lung, ca un țipăt în pustiu. Îi răspunseră alții și alții, la fel de lung și de

Continuare în pag. a 6-a

teatru

t

Tinerețea lui Moromete

Adevărat axis mundi în proza lui Marin Preda, Ilie Moromete este personajul catalizator în piesa **„Tinerețea lui Moromete"**, publicată în **Teatrul** (nr. 7—8, 1980). Ea va prilejui un spectacol al Naționalului, în regia Ancăi Ovanez-Dorogenco, un posibil moment de referință al noii stagiuni.

Ilie Moromete, ca personaj de teatru, reprezintă mai mult decît o simplă „dramatizare" a volumului al doilea al **Moromeților**. Cînd un prozator de excepție ca Marin Preda vine în teatru (el a mai scris o piesă în 1966, — **Martin Bormann**), multe din problemele genului dramatic nu îi sînt necunoscute. În primul rînd, lumea Moromeților a fost gîndită ca un vast spectacol în care elemente de psihologie adîncă și originală coexistă armonios cu „relatarea", din mișcări sigure, a portretelor prin ceea ce au definitor în omenescul lor. Îi vom vedea pe scenă, deci, pe Ilie Moromete, Niculae, Catinca, Ilinca, grupul Cîrstache, Dimir, Nae, Isosică, Tugurlan și ceilalți. Resorturile socio-politice care guvernează această lume (pregătirea și înfăptuirea colectivizării) sînt născute din aceeași pasiune a prozatorului Marin Preda de a gîndi Istoria în directă relație cu oamenii care o fac, cu cei care greșesc, cu cei care o gîndesc.

În al doilea rînd, dialogurile din roman au, în ele însele, acea tensiune a dramaticului care predispune la **reprezentare scenică**. În **Tinerețea lui Moromete**, replicile personajelor conțin seva romanului fără a o pietrifica. Dinamica schimbării locurilor în scenă, consecutia celor nouă tablouri sînt elemente care, împreună cu dialogul surprinzînd exact stările de spirit ale lui Ilie Moromete, conferă ansamblului **solidaritate și o tulburătoare atmosferă de poezie a sentimentelor**.

Marin Preda, acceptînd venirea lui Moromete în teatru, a făcut o importantă opțiune tematică. Teatrul românesc contemporan nu a dat, pînă acum, o piesă în care universul țărănesc de la începutul construcției noii societăți românești să apară, așa cum s-a întîmplat în proză într-o lumină amplă cu o clară înțelegere a mutațiilor ce se produc odată cu trecerea dintr-o ordine veche într-una nouă, dintr-o lume în alta. Ezitările lui Moromete dar și hotărîrea sa de a acționa — semn al tinereții sale spirituale — sînt cuprinse într-o frază admirabilă : „Lumea asta se ține ea pe picioarele ei, sau primului nebun care îi vine în minte s-o dea peste cap, o dă ?!". Decizia lui Moromete e luată în acord deplin cu propria-i conștiință, cu propriul crez, exprimat direct în piesă Readucerea lui Tugurlan în Silistea este actul prin care Moromete înfruntă deschis o perioadă dificilă.

Scenele finale ale piesei sînt semnul unei vitalități tîrzii a personajului. Întîlnirea cu Fica, sora primei sale soții, împlinește parcă o lungă așteptare. Finalul piesei, așa cum se prezintă publicat, (Marin Preda l-ar mai fi lucrat, fără îndoială), consfințește drumul speranței într-un timp nou.

În locul obișnuitelor indicații scenice, în text apar fragmente din proza Morometilor, ele oferind, pentru actorul cu intuirea adîncă a mișcărilor sufletești, o sigură **prise de conscience** a unei lumi și a unor destine care trăiesc pe o planetă numită Marin Preda.

Marian Popescu

film

f

Burebista

Recenta producție a Casei de filme nr. 5 — Burebista evocă o pagină de istorie încărcată de un vibrant patriotism convertindu-se într-un generos și necesar act de cultură menit să reconstituie cu rigurozitate temeiurile formării unei națiuni și existenței bimilenare pe teritoriul actual al României.

Îmbinînd istoria cu legenda, ficțiunea cu atestarea științifică, **Mihnea Gheorghiu**, avizat și pasionat biograf al personalităților de excepție aflate la semnificative răscruci de timp (mărturie sînt și scenariile la **Tudor** sau **Cantemir**), refăce complexul tablou al antichității în care plutea civilizații și se năștea popoare, aducînd în prim-plan portretul eroului numit într-o cunoscută inscripție **„cel dintîi și cel mai mare dintre regii din Tracia"**.

Suportul epic al filmului rămîne un prețios și tulburător document despre filosofia și obiceiurile strămoșilor noștri, un semnificativ panoramic asupra epocii, asupra relațiilor complexe generate de puternica personalitate a regelui dac.

Structura narativă, evocatoare secțiune transversală în evenimentele timpului nu ocolește raporturile umane, eforturile diplomatice subordonate unității și independenței, amintirile unei întîmplări cu rezonanțe tragice în viața principalelor personaje (**Burebista, Calopor, Acornion**).

Fără a uita cîteva comandamente majore ale genului, regizorul filmului, **Gheorghe Vitanidis** adoptă în expunere o cadență gravă ce subliniază captivant mozaicul aspectelor ce completează profilul lui **Burebista**. Concentrarea, utilizarea inspirată a sugestiei, capacitatea de sintetizare identici în elocvente secvențe (prefața filmului, simbolica luptei cîinilor, atribuită însă lui **Scorilo**, proba sulițel, eclipsa); conferă fluență unei rememorări dificile prin dimensiuni, greu traductibile în expresia cinematografică.

Sensul dominant al filmului rămîne actual prin caracterul său politic ce concretizează nu atît drama puterii sub pecetea istoriei, cît constiința profundă a unor valori perene ce au definit timpurile de început ale zămislirii unui popor.

Reconstituire de mari proporții, realizat de o echipă ambițioasă, **Burebista** nu este decît în mică măsură tributar rețetelor genului (în primul rînd, unui spectaculos facil întîlnit în pelicule similare ca temă). **Gheorghe Vitanidis** renunță chiar la o motivație dramatică mai pregnantă în scenariu (moartea lui **Caleopar**).

Contribuții deosebite la reușita peliculei au fără îndoială toți semnatarii principalelor compartimente, cu o mențiune în plus pentru autorul imaginii — **Petru Maier** și creatorul decorurilor — **Bob Nicolescu**, ambii debutanți într-un exigent examen al capacității artistice.

În fruntea unei merituoase și numeroase distribuții, **George Constantin**, aflat la un rol de referință în filmografia sa, a găsit cele mai potrivite accente pentru a conferi personajului patetismul și adîncimea psihologică a unui mare conducător, dimensiunile umane, nu lipsite de atributele timpului, ale unui polivalent erou.

Călin Stănculescu

televiziune

tv

O excepție?

O surpriză, e drept, îndelung așteptată, a fost pentru noi emisiunea „Viața culturală" de joi, 18 septembrie. Emisiunea a debutat cu un preambul, de fapt, un editorial semnificativ, susținut de Marilena Rotaru. A urmat un microrecital de poezie, în lectura poeților Aurel Rău, Daniela Crăsnaru și Mara Nicoară, adecvat ilustrat cu imagini coerente, în interdependență cu versurile. O rubrică a fost dedicată unei secvențe din activitatea Muzeului satului și de artă populară, un muzeu reprezentativ prezentat pînă acum superficial, mai mult ca decor al unor cîntăreți de muzică populară. De data aceasta, în cadru au intrat doi talentați creatori populari, Maria Hanzu și Ionică Ștepan, o țesătoare și un olar care s-au prezentat pe ei înșiși în creațiile lor. Conferința de presă de la Teatrul Mic a servit drept pretext unui microinterviu cu directorul teatrului, Dinu Săraru, unul dintre cei mai vii animatori ai vieții teatrale bucureștene. Două „coloane" au fost consacrate prezențelor culturale românești în străinătate și unui grupaj de impresii, mărturii ale unor scriitori străini despre cultura românească. Un scurt „intermezzo" Gh. Zamfir, a cărui artă nu mai are nevoie de comentarii. Un spațiu de emisie important ocupă interviul cu profesorul Al. Piru, recent laureat al Premiului Academiei pentru „Istoria literaturii române de la origini pînă la 1830". Dezbărîndu-se de „tablețurile" cunoscute, renunțînd deci de a-l mai plasa pe cel intervievat la o masă tencuită cu manuscrise, șpalturi, pe fundalul unui munte de cărți, evitînd cu discreție să intre în prim-plan, Marilena Rotaru a găsit tonul cel mai potrivit al întrebărilor, de la cele cu caracter mai personal la cele de interes general. Interviul i-a permis profesorului Al. Piru, susținut de redactoare, să-și elogieze maestrul — George Călinescu — de la care, între altele, a „învățat să înțeleagă literatura și mai ales poezia. Am avut privilegiul, se confesează criticul, de a-i fi audiat cursurile care au luat forma Istoriei literaturii române. Am aflat, tot datorită acestui fericit interviu, că „Istoria..." va apărea nu peste multă vreme într-o nouă ediție, cu multe adaosuri, completări, modificări ale autorului. A fost folosită de data aceasta și filmoteca de aur, G. Călinescu apărînd meteoric ca unic interpret al piesei sale „Ludovic al XIX-lea", piesă care, se întreba pe bună-dreptate Al. Piru, „de ce nu se reprezintă?".

Emisiunea a fost prezentă și la lansarea la Cluj a 12 volume dedicate Congresului internațional de științe istorice de către editurile Academiei și Dacia. În final, un excelent „mapamond cultural", în care a fost dat un film cu și despre Eugenio Montale, laureat al premiului Nobel 1975. Cum se vede, am semnalat fiecare rubrică a acestei „reviste" care, prin sumarul ei bogat, a dovedit că poate fi făcută „auzibilă" și „vizibilă" chiar și la o oră mai puțin potrivită informației de artă și cultură. O excepție care ar trebui să devină o regulă.

Iulian Neacșu

Am ajuns la Obîrşia Cloşani, la izvoarele veşniciei...

TARA NOASTRĂ

Urmare din pag. 1

Însă, iată, am ajuns la Obîrşia Cloşani şi abia cînd piciorul nostru simte stînca sub talpa ne dăm seama că punctele cardinale nu mai au nici un înţeles suveran. Departe de mările şi fluviile lumii, departe de cîmpiile în care se istoveşte valul de pietră al munţilor lor, încă dinainte de 1486, cînd e amintit întîi şi întîi satul lor în pergamentele timpului, cei din Obîrşia Cloşani au navigat doar pe apele veşniciei. Nord şi sud, est şi vest rămîn aici întîmplări ale minţii, noţiuni pe care ar trebui să le aibă în grijă, poate, numai cei dezrădăcinaţi, cei ce s-au îndurat să-şi caute fericirea pe alte meleaguri...

Este drept, în urmă cu numai cîţiva ani, cînd artificierii şantierului hidrotehnic şi energetic Cerna-Motru-Tismana au dinamitat Cheia cu Omorul, lărgind drumurile satului către lumea cea largă, deschizînd calea unor maşini cum nu se mai văzuseră pe aceste meleaguri, parcă au simţit toţi o strîngere ciudată de inimă. O dată cu trosnetul stîncilor aruncate în aer, parcă amuţise ceva din fiinţa lor veche, cuprinsă de o consternare de neînţeles. Şi poate chiar în clipa aceea dramatică i-a părăsit cu adevărat şi conştiinţa unei izolări fără seamăn. Cu toate acestea, deşi au fost întotdeauna cu cinci minute mai liberi decît oricare alţii din zarea aceasta a ţării, cei din Obîrşia Cloşani n-au avut chiar întotdeauna norocul să se ţină departe de drumurile însîngerate ale istoriei. De pildă, în 1907, bătrînul Ion Ciorbă, care doar peste patru ani va împlini fix un veac de trudă sub soarele lumii, era gornistul regimentului 17 infanterie, cînd a fost să fie acesta trimis pe urmele proaspete ale cavaleriei, de la Drobeta-Turnu Severin la Pătulele, prin Gruia, Pristol. Gîrla Mare şi Vrata, ca să-i liniştească pe ţăranii încinşi de răzmeriţă. Nu a tras nici un foc de armă. Dimpotrivă, cînd locotenentul tînăr Mircea Popescu, fie-i numele blestemat, îl ordona să sune adunarea ostaşilor, nu făcea decît să ţipe sub tăriile unui cer mohorît adevărul că rînduielile lumii de atunci erau strîmbe. În '913, cu acelaşi regiment, a trecut Dunărea în Bulgaria. În '916, pe toamnă tîrzie, s-a rătăcit printre batalioanele care se îngropaseră în tranşeele săpate pe Argeş, să acopere retragerea restului oştilor spre Moldova, şi a căzut prizonier laolaltă cu 9 ofiţeri, 12 sergenţi şi 190 soldaţi. Un an şi nouă luni a trăit ca vai de el prin lagărele din Macedonia, iar alt bărbat de aici, Gheorghe Iacobescu pe nume, a pierdut şi el din viaţă 11 ani închelaţi, fie cu arma în mînă, fie ca prizonier, în timpul şi după al doilea război mondial. Nu, cei din Obîrşia Cloşani nu au stat departe de şleaurile istoriei, de vreme ce istoria a crezut de cuviinţă că şi Ion Ciorbă şi Gheorghe Iacobescu pot fi ţinuţi ca zălog chiar şi pe urma nenorocirilor în care tot ea îi amestecase. Şi să le adresăm şi lor întrebarea firească: ce faceţi, voi, oameni buni, astăzi, acum?...

Mulţumesc, bine... Gheorghe Iacobescu şi soţia sa Maria au fost distinşi cu premiul al doilea pe ţară în marele festival al muncii şi creaţiei libere Cîntarea României. **Schioapa, Floricica, Răstemul** şi alte dansuri cărora le-au păstrat intactă mişcarea de veacuri s-au impus publicului de pretutindeni ca o izbîndă a propriei lor vieţi, trăită acum altfel. Ca şi cîntecele **Frunză verde de gorun** sau **Mă legăn ca frunza-n plop**, pe mina cărora au concurat ca rapsozi populari... Iar bătrînul Ion Ciorbă, în loc de răspuns, îţi întinde o chită de fluiere, cu mina lui nespusă din trupul mare şi întunecat al pădurilor de aproape. Asta face bătrînul de trei sferturi de veac: fluiere, linguri ciobăneşti, cu coada tată cît găvanul, scafe şi uleiuri pentru păstrat făina şi sarea, sau picioare de oaie să, din cînd în cînd, cite o leasă în care se bate porumbul... Ar avea cineva îndrăzneala să-l mai înveţe să facă şi altceva? Ar fi greu de crezut...

Ca să ajungem la el, sus, pe Crac, dincolo de locul zis Faţa Oglinzii, din poartă în poartă, ne-am pierdut prin apele unei umanităţi îngheţate în indeletniciri ancestrale, la care nu se renunţă uşor. O noutate, aici, răsună în urechi cu puterea închipuită a trîmbiţelor Ierihonului şi descumpăneşte privirea întocmai ca explozia care a destrămat Cheile cu Omorul. Însă sufletul nu poate fi clintit dintr-ale sale cu una cu două şi semnul cel mai limpede al acestui adevăr rămîne faptul că oamenii continuă să-şi dureze gospodării închegate, mereu, şi pe crac şi pe vale, chiar dacă au apucat o meserie a veacului nostru şi numai a lui. Cînd nu este la pădure, Gheorghe Cuină îşi vede de treburi pe sub zidurile în urcare ale casei lui noi şi mai trage cînd şi cînd cu coada ochiului spre curtea vecinului său Aurică Popescu, miner de profesie, care i-a luat-o binişor înainte. Şi poate chiar se întreabă: dacă s-a apucat de mineriţ, acolo, la Motru, dacă s-a rupt de indeletnicirile care au făcut şi fac fala satului, de ce şi-o mai fi ridicat Aurică Popescu, şi el, casă nouă, aici, în Obîrşia Cloşani? Însă, pe faţă, acest Gheorghe Cuină nu se joacă de-a întrebările, deoarece ştie că nici Aurica Popescu nu s-ar juca de-a răspunsurile.

La Obîrşia Cloşani, din tată în fiu, bărbaţii stau întorşi cu privirile spre păşunile din munţi şi pădure. Toate familiile au conacele lor în munţii aceştia niciodată pe de-a-ntregul sălbatici şi acolo, la conace, la Glodu, la Larmăn, la Faţa fîntînii, la Furca văii, la Comăneşti şi Paharnicu, se adună iarna vitele, oile, hrana lor, viaţa lor. Vara, ciobanii Ilie Bunceanu, Vasile Stingu şi Nicolae Nicolaescu scot ciopoarele de oi către golurile alpine şi spre muntele Pietrele Albe, de asemenea între hotarele strămoşilor lor. Spre deosebire de alţi oieri, aceştia nu cunosc transhumanţa, poate le-a rămas în sînge reticenţa ancestrală ce a mai cobori într-o lume din care înaintaşii lor au fugit pentru totdeauna. Şi totuşi, lumii acesteia îi oferă cantităţi importante de carne, brînză şi lînă fie un Pantilie Popescu, fie un Ion Vlaşin, zis şi Ion al de sus Crac, fie un Gheorghe P. P. Achim, cel mai vechi cunoscut din comună. Mai tineri sau mai virstnici, ca Ispas Groapă, Nicolae Bolbotină şi Ion Drucă, au deşteleni şi cîte un luminiş al pădurii şi cultivă cartofi sau porumb, doar cartofi şi porumb, pentru că orzul în ultima vreme, se încăpăţînează să rămînă mărunt şi bărsînic. Adăugîndu-şi ogorul minuscul, Ana Achim şi Nicolae Nicolaescu s-au luptat cu mîinile, ca şi Vasile Ciorbă şi Pantilie Birău, care au luat lupii în piept la Rămneta. Cu resturile lor pămîntii codrii din jur păduraru Gheorghe Trăilescu, Gheorghe Curelea şi Constantin Mundoiu. Vînătorii Aurică Dulău şi Gheorghe Adam, cînd şi cînd, se apucă să răvăşească vinatul care chiar s-a înmulţit fără nici o măsură. Alţi bărbaţi au luat drumul pădurilor ca muncitori forestieri, iar cei în urechile cărora a răsunat rău de tot trîmbiţa amintită a înnoirilor, ca Vasile Grigore s-au înscris cu geologii din Baia de Aramă şi au descoperit în munţii lor, nu demult, zăcăminte a căror exploatare ei speră că nu va întîrzia.

Şi nu numai din stîncă, din păşuni sau din răcoarea de sub poala pădurilor au învăţat bărbaţii aceştia să tragă cîte un fir de comerţ. Mai aproape de noi, acolo, Ilie Bencea, alţii ca şi Ion Iacobescu, moară veche, de peste trei veacuri, mult e de mirare că nu s-a pus încă ochii pe ea emisarii vreunui muzeu etnografic. Mai la deal primăvara, timpuriu, se porneşte şi pava la care coboară femeile cu dimia ţesută des peste iarnă. Potcovarii Ion Bobîrci şi Teodor Dulescu, cel dintîi mai ales cînă nu cîntă la nunţi, prind copitele cailor în ferecaturi de năzdrăvănie, ce se lustruiesc ca un brici pe cărările muntelui. Şi o îndeletnicire cu totul şi cu totul aparte, pentru trei ei, şi-a aflat şi Ion Vlaşin, fost îi de sub Crac, despre care a mai fost vorba. Acesta a scris în jurul lui pe peste un sfert de mie de file din Mărăşeşti, Călugăreni şi Dubuca, din Sibot, Birlic şi Turtaba din Izverna şi Siliştea, şi le-a reunit într-o sectie proprie a cooperativei Arta casnică din îndepărtata Ţicmană.

Apoi a fost poate destinul. La cîrciuma lui Vasile Iacobescu, picăturile fierbinţi ale tuicii trasă din corcoduşe picurau vesele în paharele încărcate de schimbul unui foc nici mocnit, nici prea iute. Şi abia acum a năvălit peste noi şirul lung şi tenebros al legendelor locului, dintre care întîia pe-a fost povestită domol de Crăciun Trăilescu. Iar a doua legendă, cu nimic mai prevos, îl privea chiar pe acest Vasile Iacobescu, un bătrîn care şi-a crest o faimă ciudată prin părţile astea. Sore orice zare a beznei din jur l-ai trimite, mai repede decît ai fuma o ţigare. Vasile Iacobescu se întoarce cu o desagă plină cu păstrăvi. Parcă i-ar prinde cu mîna prin chiar întunericul de nezdruncinat. Şi Elena Trăilescu, pînă una alta, a aşezat pe jarul de sub cazan cîteva drugi de porumb culese dintr-o grădină înghesuită de rîni şi scîrpoare, printr-o costă a căreia curge Brebena amintită. Aici, unde n-au pătruns încă hibrizii şi aşa-zisele soiuri ameliorate, porumbul a rămas dulce, ca ambrozia pe care muritorii de rînd n-o cunosc. Încît îţi cam vine să crezi că drugile astea, peste două milenii, ca peste un garo de răchită, ne-au fost aruncate chiar în clina aceea de Zamolxis, Gebeleizis sau de o altă divinitate a dacilor liberi.

Într-adevăr, am ajuns la Obîrşia Cloşani, la izvoarele veşniciei...

tudor brânduş

Front

Cum am ieşit
În dunga cîmpului secetos
Am şi început să ridic garduri.

Am înălţat, mai întîi,
Unul din cristal, în jurul grădinii,
Apoi altul de stejar,
În jurul fîntînii,
Cînd l-am terminat
Pe cel de mărăcini,
Am băgat înăuntru
Toate treburile zilnice.

Nu şi-a intrat bine
Primăvara toată la perete,
Că eu şi începui
Să-mi la la hartă,
Printre garduri.

Cînd eu ajunsi
Să pună mîna pe pod,
Le-am turnat cîteva găleţi
De apă-n cap, ca la paparude,
Şi le-am dat drumul
Pe toată cîmpia,
Ca un front...

Scaunele, mesele...

Cu o puşcă cu ace
Am găurit pardoseala lumii:
Liniile drepte erau ca o ajă
Ce se-ncolăceau după oameni,
Munţii se făcuseră muşuroaie,
Musuroaiele deoluri,
Sâbii cu lepuşe-n sus
Sâbii cu lepuşe-n jos,
Hoduri de cale ferată
În toate direcţiile...

Într-o poartă, am văzut
Aşezindu-se-n rînduri,
Scaunele, mesele...

ştefan mitroi

Întîmplare natală

Vreaste moare omul
pe gura lumînării
îi cîngîie iedera mîinile
şi ochii, fîngeni
prea frageda,
îi ajung ca să
cumpere
o foaie de haipa.

Cotidiană

Îmi inspectezi păcatele şi-mi lauzi
Întoarcerea eternă în icoane
Mă vezi orînd maidanele dar n-auzi
Lichefierea cîmă pe cîalane

Turma de cîini dau veacului onorul
Deşi cu-aceeaşi dragoste l-ai roade
Semn că îmi duci cu silnicie dorul
Pămîntu-n car ca o ninsoare cade

Sirma ghimpată guvernează piaţa
Nu muzica e viermele tăcerii
Zic pianistei: bună dimineaţa
Şi urc senin pe eşafodul verii.

Cotidiană

Cu tine vreau să scriu măturăreasa
Poeme de lucernă pe asfalt
Silnic exil al coapselor ţi-e mina
Şi singele atîta de înalt

Din el orice cădere se aude
În parcurile arse de alcool
Oraşul nu se-nvîrte după soare
În jurul tău el face ratacol

Ai părul confortabil şi e bine
Expus pe trotuare uneori
Zic să murim tiptil măturăreasa
Într-o vitrină plină cu eroi.

dumitru augustin doman

SIMBĂTA DE SINGURĂTATE

Simbătă de sfîrşit de octombrie. Sau poate de început de noiembrie. O zi întunecată, mohorîtă, umedă. A plouat cîteva zile în şir. Rece, insistent, mocăneşte. Acum a contenit, dar oraşul pare a fi scos dintr-o mare de noroi. Pe trotuare sînt bălţi murdare, puturoase, zidurile sînt umede, unele mucegăite, denivelările străzilor sînt pline de apă murdară, lumea se trage spre ziduri să nu fie împroşcată cu noroi de maşini.

Radu Sălceanu se plimbă agale pe strada Lăpuşneanu. Se opreşte des şi priveşte indelung în vitrine. Nu se grăbeşte presupunînd că nu s-a deschis încă agenţia teatrală. Trece pe lîngă o clădire îmbrăcată în rogojini pe care sînt rezemate scări şi schele şi pe gardul căreia pe o pînză stă vopsit cu litere cenuşii anunţul: „Muzeul este închis pentru renovare". Peste stradă, la cinematograf, e mare agitaţie — rulează un film american pe ecran panoramic. În faţa anticariatului s-a făcut deja un rînd considerabil de pensionari, urmează să se deschidă peste cîteva minute. Pe sub bătrînii castani de pe stradă i se lipesc pe tălpi frunze ude şi murdare de noroi.

Găseşte deschis la agenţie şi cumpără două bilete pentru această seară. Iese cu gînd să meargă în Luncani, cartierul din marginea de nord a oraşului. Îi va face o surpriză plăcută doamnei Aglaia-Silvia Stoian, îşi zice, va fi bucuroasă doamna Aglaia...

★

Se întorceau împreună într-o seară de la bibliotecă, au trecut prin parcul din faţa teatrului şi acesta avea ferestrele luminate, era tot luminat ca un uriaş candelabru şi doamna Aglaia-Silvia a zis: „De mult n-am mai fost la teatru, deşi sînt o mare iubitoare de spectacol, n-am mai fost de-atîta vreme... Imi vine peste mînă să mă duc de una singură." Şi Radu şi-a promis că-i va face o surpriză plăcută cîndva, o va invita la teatru într-o seară...

Şi-a adus aminte de acea seară cu clădirea teatrului plină de lumini, de nostalgia din vorbele doamnei Aglaia, de promisiunea pe care şi-a făcut-o, şi-a adus aminte de toate acestea de dimineaţă la birou cînd Nuşa, colega lui, l-a întrebat: „Auzi, Radule, ce faci tu după-amiază?" Şi el a ridicat capul din hîrtoage, a privit-o nedumerit, întrebător şi-a ridicat din umeri, ce să facă?, nu înţelege. „Hai la teatru, se joacă *Rosmersholm* de Ibsen". A rămas mut, gînditor, încruntat cîteva clipe. Şi şi-a amintit vorbele pline de nostalgie ale doamnei Aglaia-Silvia. Pentru asta a rămas mut cîteva clipe şi s-a mirat că Nuşa aştepta răspunsul lui. „Sînt cam ocupat, i-a răspuns revenindu-şi, altă dată..." Şi Nuşa n-a mai zis nimic, s-a aplecat asupra hîrtiilor cu fals interes. Ştia că ea suferă, simţea, observa. Şi-a încercat să fie... convingător. Şi Nuşa a ridicat capul şi şi-a alungit buzele a zîmbet. A ieşit o strîmbătură. „Ei, fii liniştit... te cred". Şi atunci s-a simţit el pus în dificultate, nu prea ştia ce să mai zică. Şi-a coborît privirea pe masă. „Fată bună, Nuşa, dar uriţică, săracă", şi-a zis în sinea lui ca un automat. Sînt vorbele, singurele vorbe care circulă pe seama Nuşei, vorbele lapidare dar care o caracterizează foarte bine. Şi de multe ori şi le repetă şi el automat.

Şi-a coborît privirea pe masă Radu şi s-a gîndit la surpriza pe care i-o va face doamnei Aglaia-Silvia...

★

Doamna Aglaia-Silvia este o bătrînă simpatică. Şi este singură, dureros de singură, cum îşi zice Radu. Locuieşte în cartierul din această margine a oraşului, într-o cameră la demisol, o cameră cu o uşă de placaj care îi aminteşte mereu de uşile barăcilor de pe şantierele de construcţii, o cameră în care are un pat, o masă plină totdeauna de flori proaspete, un aparat de radio vechi, un dulap cu trei uşi din care două sînt căzute şi rezemate de perete, o sobă care scoate fum şi cărţi, foarte multe cărţi, puse-n vrafuri peste tot. Împarte această cameră cu Ţiganu, un motan negru, lucios ca o cîrtiţă şi răsfăţat. Ceea ce înseamnă că nu-i chiar aşa singură. De pe holul acelui demisol poate fi auzită toată ziua vorbind. La început vecinii-şi închipuiau că are musafiri. Mai pe urmă s-au dumirit el că de fapt vorbea cu motanul.

Ajuns în faţa clădirii, văzu întunecată fereastra camerei doamnei Aglaia de la subsol. Şi pentru o clipă trecu un fior prin el, simţi pentru o clipă un sentiment acut de singurătate, o stare pe care n-o poate exprima şi pe care o simtea adesea în copilărie în serile de vară cînd o aştepta pe maică-sa să vină de la cimp pe o bancă dintr-o scîndură prinsă pe doi pari la poartă urmărind jocul fascinat al licuricior. Îşi reaminti şi retrăi pentru o clipă acel puternic sentiment de singurătate îi trecu prin gînd să se întoarcă. Poate e plecată undeva, încearcă să se amăgească. Sau e bolnavă, sau poate doarme. Şi totuşi, cu paşi rari ocoli clădirea şi coborî treptele pe culoarul de la subsol. Se apropie prin semiîntuneric de uşa doamnei Aglaia-Silvia şi bătu. Răsunară strident bătăile în uşa subţire de placaj. Nici un răspuns. Bătu din nou şi auzi deschizîndu-se o uşă în capătul culoarului. „De cine căutaţi?", îl întrebă apropiindu-se o bătrînă somnoroasă, o vecină pe care o mai găsea citeodată pe la doamna Aglaia. Şi tonul, şi vocea acestei bătrîne îl speriară, îl confirmară că presimţirea lui nu e gratuită. „Pe doamna Aglaia-Silvia", răspunse moale. Acum se sperie parcă bătrîna. Îl privi năucă o clipă. Dar îşi reveni. „Cum, nu ştiţi, credeam că sînteţi nepotul doamnei Aglaia. O, doamna Aglaia, s-a stins biata doamna Aglaia, de două luni a murit, vechea ei boală de inimă, s-a supărat din ceva sau cine ştie, că într-o seară a făcut un şoc şi..." Rămase nemişcat cîteva momente. Apoi începu să se retragă spre treptele ce urcau în curtea interioară a clădirii. Fu petrecut pînă aproape la ieşire de vorbăria cu voce răguşită a bătrînei. Ieşi pe aleea pavată, străluită de crizanteme murdare, şi văzu motanul negru, „ţiganul" doamnei Aglaia. Îl ridică de jos şi-l mîngîie. Şi motanul începu imediat să toarcă liniştit. Îl lăsă jos, ocoli clădirea, împinse portiţa de fier forjat şi ieşi în stradă. Stătu clipe lungi privind în sus şi-n jos de-a lungul trotuarului. Trecu un tramvai zornăind, lăsînd în urmă ecoul unui zgomot infernal. Sau aşa i se păru lui acum. Pe urmă, se mişcă absent vreo cincisprezece-douăzeci de paşi mai jos şi se opri în staţia de autobuz. Opri unul şi el, singurul om din staţie, urcă. Se răzgîndi şi coborî înainte de a porni autobuzul. Se uită încruntat la ceas. Opri un alt autobuz în staţie şi se-aruncă în acesta.

★

Coborî în centrul oraşului şi rămase nehotărît în staţie. Se trase mai lîngă zid să nu încurce lumea. Se urni apoi nedecis şi privi absent, fără interes la sîrurile de vitrine cu fotografii, rablouri cu miri şi mirese, magnetofoane şi jucării, ceasuri de multe feluri arătînd ore diferite, stofe şi mătăsuri, cămăşi şi manechini îmbrăcaţi elegant şi surîzînd trivolt.

Deodată tresări. Să meargă la Nuşa. Îi va face ei o surpriză. Îi va spune că vremea i-a stricat treburile. Sau nu-i va spune nimic. Ea va fi bucuroasă, sigur va fi bucuroasă...

Nu sînt nici trei sute de metri pînă la ea, va ajunge repede. Traversează prin-tr-un gang, ieşe în Dimitrov, strada paralelă cu Lăpuşneanu şi bate la uşa Nuşei. Îi deschide ea. E într-un capot. Mică, durdulie, rotundă ca un butoi, îmbujorată. „Fată bună, dar uriţică, săraca". Îi vin din nou în cap lui Radu vorbele, şi de data asta îl enervează. Chiar se încruntă. Tresare Nuşa, bineînţeles că tresare cînd îl vede pe Radu, e a doua oară cînd îi bate acesta la uşă. Prima dată în interes de serviciu. Şi se bucură Nuşa, îi sclipesc ochii de bucurie. Deodată se întunecă pentru un moment. Şopteşte: „Radu, s-a întîmplat ceva?" „O nu, am venit să te invit la teatru..., m-am mai gîndit să vedem totuşi *Rosmersholm*. Ori eşti ocupată?" „Nu, nu, protestează Nuşa, imediat mergem, dar intră pînă mă îmbrac..."

Ies împreună în stradă. Stau la distanţă unul de celălalt, fiecare cu mîinile în buzunare la trenci, tăcuţi, el uşor încruntat, ea urmărindu-l cu privirea vioaie. O apucă astfel în josul străzii llorpăind cu picioarele prin micile băltoace de noroi. Ea se apropie treptat şi îşi trece o mînă după bratul lui. Priviţi din faţă, aşa cum se mişcă, el uşor încruntat şi ea puţin stîngherită, par a fi uniţi printr-un trucaj fotografic, şi încă unul de calitate îndoielnică. În capătul străzii se zăreşte clădirea teatrului, plină de lumini ca un uriaş candelabru...

★

Cînd au ieşit de la teatru afară ploua mărunt. S-au oprit în tăcere lîngă statuia din faţa teatrului. „Ce facem, mergem acasă?" întreabă Radu. „Să ne mai plimbăm", propune Nuşa zîmbind. „Mă gîndesc că plouă..." „Mie imi place să mă plimb pe ploaie. Iar acum plouă mărunt".

Coboară pe o stradă laterală. O stradă pavată cu pietre rotunde. O stradă pustie şi întunecată. Şi ei nu vorbesc. Poate pentru a nu rupe liniştea străzii. Sau poate pentru că n-au ce-şi spune. Şi aşa, în tăcere, ajung pe podul de piatră de peste Bahlui. Hulesţe apa sub pod şi e beznă. Şi plouă mărunt în continuare. Traversară podul, apoi întoarseră agale, cu mîinile în buzunarele trenciurilor. „O luăm încet spre casă", zise Nuşa. Apoi, uşor pe nesimţite îi căută mîna. Şi el i-o întinse. Se cutremură. Nuşa are o mînă mare şi aspră. Caldă dar mare, mult mai mare decît a lui, şi aspră. Stau de atîta timp în hîrcu amîndoi şi nu i-au atras atenţia mîinile ei. Dar se obişnuieşte repede cu mîna Nuşei. Şi nu-şi face probleme cu ce ar crede ea, că ea şi-ar face oarece iluzii. I-a vorbit el la serviciu odată de singurătatea lui şi de singurătatea ei şi a văzut că Nuşa l-a înţeles. Ea înţelege, simte, citeşte în privirile lui: „fată bună, dar uriţică, săraca". Şi-apoi el contează pe bunul ei simţ.

În centru nu mai e beznă, dar e tot pustiu. Au tăcut tot drumul de la podul de piatră pînă acasă la Nuşa. Au traversat gangul întunecos şi-au ajuns în faţa uşii ei. A mîngîiat-o pe faţa udă de ploaie. Cu milă parcă. I-a şoptit apoi „noapte bună", s-a-ntors şi-a plecat.

radio

O vorbă

Aveam eu cîndva un prieten — persoană simpatică şi şcolită, amănunte nu lipsite de importanţă pentru morala povestioarei mele — şi avea acest prieten al meu un fel senzaţional de a (te) ruga „spune tu (sau să spună persoana) o vorbă şi se aranjează". De altfel, reveneau în lungile noastre conversaţii nocturne (căci imi apărea ca musafir numai cînd avea necazuri şi cînd se suporta necazurile mai greu decît noaptea?) aceste formulări „mă, şi cînd i-a zis o vorbă!" sau „l-a zis o vorbă si... gata". Vedeţi, credea acest prieten al meu că o vorbă (nu oricare, **o vorbă**, misterioasă, poate neinclusă încă în dicţionarul limbii române) e o iarba fiarelor, făcînd să sară în lături orice uşă zăvorită. Din păcate, el n-a găsit niciodată vorba aia. Imi dau seama de chestia asta pentru că prea îl găsesc ghinioanele.

Şi acum, să trecem la ale noastre. Carevasăzică a început şcoala Radioul, prin misia sa educativă are acum sarcini sporite. Nu numai prin emisiunile sale specializate (**Radioşcoală, eluburile** etc.) ci prin toi ceea ce face: programe muzicale, economice, agrare, cetăţeneşti, culturale ş.a.m.d. Cum era şi firesc am ascultat în programul de început de an emisiunile dedicate elevilor şi cadrelor didactice pentru că, moment festiv fiind, el poate fi tonul după care se va ghida întreaga orchestraţie. În mod deosebit mi-a plăcut „sfatul medicului" de prof. dr. Gheorghe Tănăsescu ce s-a ocupat de starea psihică a elevului, problemă mult mai delicată şi mult mai puţin adusă în discuţie cînd sfătuim părinţii şi profesorii căci despre poziţia elevului în bancă, despre necesitatea ritmicităţii, a programului, a ferestrei deschise auzim de ani buni. Bine făcută (dar fără scînteia necesară faptului memorabil) „Şcoli şi profesii". Ancheta în Ploieşti — cu gîndurile de care sînt animaţi elevii şi profesorii la începutul unui nou an şcolar — a spus tot ceea ce se putea spune (despre acest fapt bineînţeles!) Ceea ce a deranjat a fost un prea insistent zgomot de fond menit să ne convingă că discuţiile s-au purtat în curtea şcolii. Din două una: ori şcolarii erau prea puţin educaţi (orişicît, nu se face să ţipi în felul ăsta cînd un profesor de-al tău vorbeşte în microfonul unui reportofon) ori...

La „Înşiruite mărgărite" am auzit o poveste foarte instructivă: o carte fermecată scoate din niste inerente încurcături (au un dar eroii ăştia de basme de a intra în tot felul de situaţii grele pentru persoane strict pozitive. După ascultarea basmului m-am întrebat: îşi vor dori copiii o astfel de carte? Da mi-am răspuns. Mai departe: voi înţelege ei ce este „cartea fermecată"? Singur probabil că nu. Şi dacă le vom explica noi nu vor continua ei să creadă în existenţa reală, concretă a unei „cărţi" care nu era decît un simbol? Şi dacă va fi aşa nu ne mai rămîne decît să ne întrebăm ce-şi vor dori?

După atîtea întrebări m-au purtat gîndurile spre prietenul meu şi vorba lui. Vorba aia are ea (şi ea) nişte condiţii: cine o spune? cînd o spune? cui o spune? Dacă nu ştim lucrurile astea dăm vina pe vorbe degeaba. Căci mai ştii ce înţelege cel căruia i le spui?

Constantin Stan

plastică

Primatul comunicării

Cele peste 40 de lucrări — pictură şi litografie — semnate de **Augustin Costinescu** şi expuse la galeria Simeza au, mai înainte de toate, meritul de a lăsa să fie depistate cu uşurinţă antecedentele artistului, evoluţia sa de pînă acum: un talent real, sensibil la influenţe diverse dar şi capabil să triumfe în confruntarea cu „tirania" modelelor de care se simte cu predilecţie atras; o sensibilitate lirică temperată inteligent de primatul idealului armoniei şi echilibrului; o imaginaţie oarecum difuză, ordonată însă de o bună cunoaştere a artei de a construi prin intermediul culorii; în sfîrşit, o cristalizare treptată, nespectaculoasă am spune, a unei viziuni personale, ca rezultat al dialogului permanent dintre datul interior şi ceea ce am putea numi presiunea insusirii profesioniste — lipsită deci de admiraţie necondiţionată dar tocmai de aceea poate cu atît mai puternică — a particularităţilor artistice ale creaţie unui maestru apropiat modului său de a simţi şi gîndi.

Nu trebuie desigur să se înţeleagă faptul că expoziţia ar avea un caracter retrospectiv. Condiţia artei practicate de Augustin Costinescu este tocmai această capacitate a ei de a comunica nu numai rezultatul demersului creator ci, în egală măsură, etapele travaliului artistic, etape traversate de incertitudini — special parcă pentru a fi depăşite —, de reveniri şi rememorări involuntare care lasă în final o impresie de experiment perpetuu. Ceea ce ar putea părea ciudat în cazul acceptării unei astfel de interpretări este coerenta pe care o degajă ansamblul, absenţa căilor bătute brutal de ideea altei căutări. Nimic nu degajă aerul unei opere încheiate — culoarea aşezată în straturi consistente coexistă cu spaţii transparente sau pur şi simplu neacoperite, desenul este voit stîngaci deplasînd interesul privirii spre formele care iau naştere din confruntarea maselor cromatice — şi nimic nu ne indică suficient de clar ipostaza unui studiu oarecare. Un anume rafinament — posibilă sublimare a unei naturi polemice — trebuie avut în vedere ca element definitoriu al viziunii artistului; acesta ar consta în refuzul de a opune produsul artistic subiectului printr-o realitate imaginată, născută din resorturi pur subiective. Cu alte cuvinte, ceea ce pune în mişcare eul creator este continua raportare la sursa obiectivă, raportare care se face prin intermediul privirii. Or, tocmai acest dialog mijlocit de lumină trebuie să se regăsească şi să se transmită, ca o provocare spre meditaţie, celui care examinează pînza expusă. Mijloacele cu care artistul reuşeşte să materializeze un astfel de obiectiv al comunicării rămîn uneori, în ceea ce priveşte pictura, încă în sfera tatonărilor. O indică pe de o parte, reuşitele indiscutabile, iar pe de altă parte ezitările la fel de vizibile.

Mai închegat şi mai unitar ni se pare a fi demersul artistului atunci cînd se exercită în domeniul litografiei. Aici, Augustin Costinescu ne convinge de faptul că desenul nu are secrete pentru el, înlăturînd susoiciunile trezite de cîteva din uleiurile sale în care construcţia prin culoare este „ajutată" de conturul sau de liniile pregnante.

Corneliu Ostahie

muzică

Ambiental şi muzica imaginară

Afirmaţia, frecvent menţionată, că aspectul cultural preia pulsul social-economic al epocii respective se extinde şi la muzică; şi poate că epocii industriale i s-a constituit ca replică tocmai o muzică consonantă, eufonică, dorită de ascultător, căruia compozitorul îi vine în întîmpinare. Epitetele anterioare sînt comune şi muzicii scrise de **Octavian Nemescu** (recent premiat la concursul de muzică electroacustică de la Bourges), a cărui creaţie, ar putea fi pusă sub semnul ambientalului, înţeles exclusiv ca funcţionalitate socială, ca etichetare a cadrului, formei, a tipului de spectacol. Esteticii lui Nemescu, de tip interpretativ, hegelian, unde muzica se înţelege ca prelungire şi completare subiectivă a naturalului, ca mijloc de resorbtie şi reintegrare a omului citadin în natură şi armonie, îi corespund tehnici componistice folosind armonicele de rezonanţă (interesantă şi grăitoare stăruinţă, aproape toate lucrările începînd din 1965 sînt scrise în Do). **Combinaţii în cerc**uri, muzică de seară pentru un parc municipal suprapune unui fundal sonor, natură serală, adormită, „îmbătrînindă" (greieri a căror treptată decrepitudine le transformă ţiritul în zumzet de bombardiere) nivele de muzică, reflex al stărilor obscure, al infraconştientului şi diurnului, mai nuanţat spus, sugerare a infinităţii de (micro) gradaţii între stările extreme, definibile după gradul de conştiinţă.

Pasul de la o muzică din şi despre natură la o muzică a naturii a fost făcut în ceea ce Nemescu numeşte „muzică imaginară"; printr-o aparentă răsturnare cauzală, muzica nu mai imită natura, ci natura determină muzică în receptorul sensibil, în conştiinţa informantă, un fel de aureolă muzicală, de „muzică mută", de incintare, ca subiectivă introspecţie şi necesară sensibilizare a omului în natura încîntătoare **Cromoson, cîntarea obiectelor** este mai mult decît o lucrare; se necesită parcurgerea unei introduceri încantatorii, autosugestive, conducînd spre starea de graţie. Citîm „Verde (scris cu tuş verde): Priveşte şi ascultă îndelung cu auzul interior sonorităţile curgerilor subterane ape cleioase, păcurite, zăgăzuite lentissim aspirate şi guieratele vinturilor de iarnă subterană, gradat transfigurate în plăminii coroanei, crengilor, nervurilor..." Partitura conţine excluziv planse colorate (recent expuse la expoziţia **Scrierea**), înfăţişînd case, oameni, poieni peste care s-a lipit hîrtie transparentă, dublînd sunratetele de culoare cu o simbolistică muzicală. Natura va deveni astfel entitate nestructurată, omogenă, avînd conştiinţă de sine şi potenţă energetică unde preeminenţa elementelor inerte decupează sunetul potenţial, actualizat în ordinea obiectivă în simţul auzului. Cromoson permite adiacent o eventuală actualizare sonoră, echivalenţa unei sărăciri timbrale, pentru că oricît de „fantasmagorice" ar fi (şi sînt) sugestiile grafice, un oboi tot ca un oboi sună. Completînd afirmaţia iniţială, dincolo de „culoarea" conferită muzicii, amprenta socială modifică, (de)formează şi modalitatea de existenţă a muzicii ca spectacol.

Viorel Creţu

Rîul de aur

Cred că într-o carte a lui Melville am citit pentru prima oară că un om care gîndeşte va da neapărat de o apă. În **Marile iubiri** am pus de altfel un personaj să-şi amintească această propoziţie, printr-un obscur transfer de obsesii. Viciul nepedepsit al lecturii, cum îi spune un poet, mi-a marcat mai puţin viaţa, decît cele cîteva imagini ale măreţiei, fără de care m-aş fi întors la cărţi cu sufletul sărac şi sterp al unui grămătic. Am avut, însă, noroc ! Aşa mi-a spus Awadhoot Ram în leprozeria din Benares, unde mă dusesem să-l văd cum alină suferinţa cea mai atroce. În jurul nostru tălăzuia un infern de bube şi noroi, iar el mă îndemna să fiu fericit. Eşti ca un prinţ încărcat de daruri, murmura yoginul. Privisem Gangele, fluviul liniştit şi amplu ca **Mahabharata**, îmi ridicasem ochii spre Himalaya, unde se află sălaşul lui Shiva cel nebiruit...

Era adevărat, sfîntul acela tînăr şi închinat leproşilor îmi spusese ceva de neuitat. Cine ştie ce memorie ancestrală m-a minat întotdeauna către „singurătatea mişcătoare" a apelor mari. Am văzut cum se adună Mississippi din nişte bălţi care acopereau orizontul şi înconjurau pilcuri mici de păduri, părea un ocean în mişcare, o putere atît de copleşitoare mina universul acela de apă, încît frumoasa poetă vietnameză care era cu noi a avut un şoc. Nici o sensibilitate obişnuită n-ar putea rezista unui fenomen natural atît de calm şi de desăvîrşit în legitimitatea lui. M-am dus apoi să văd Pacificul, oceanul fără hotare, iar ecoul întîlnirii cu nesfîrşirea sa de lumină va rezona pentru totdeauna în fiinţa mea. Era o zi de argint, iar lumea părea închisă într-o capsulă uriaşă, cu pereţii de apă. Priveam spre Asia cu ochi halucinaţi şi mi se părea că aici se află marginile sferei presimţite de Georges Fotiade în **Scarabeul sacru**. Mai tîrziu am auzit susurul Mării Arabice pe un ţărm din Kerala ; am privit apele Oceanului Indian aducînd poveşti mintuitoare din Ceylon-ul cu zeităţi buddhiste, şi am ascultat incantaţiile în templul Zeiţei Fecioare, la Cape Comorin. Am trecut Nilul la Luxor, spre Valea regilor, iar la Karnak, în sanctuarul lui Amon „i-am auzit glasul adînc, spunîndu-mi că orice căutare este zadarnică, fiindcă am ajuns. La Alexandria, Mediterana era blîndă şi minunată, mare nostrum, un fenomen european în faţa căruia omul îşi ajunge sieşi, căutînd un echilibru imposibil de zdruncinat, un număr de aur pentru toate creaţiile sale. Tot ce am trăit mai apoi s-a altoit şi a crescut din imaginea acestor ape spre care m-a îndemnat nu ştiu ce poruncă de demult. Castronul de tărînă şi praf din Oklahoma, în fostul teritoriu indian, îmi părea o mare de pămînt, iar stepa rusească, pe drumul spre Zagorsk, se deschidea ca un ocean vălurit, în timp ce munţii roşii către Samarkand creşteau dintr-o imensă tălăzuire de nisip. Pot spune, într-adevăr, că m-am îndreptat toată viaţa spre o apă, iar bucuria are pentru mine strălucirea unei zile în care alunecam pe golful Finic către Marea Baltică, pe un cer de azur atît de limpede, încît norii deasupra mea păreau de sticlă şi ireali în fragilitatea lor. Bolta se lăsase în apele curate ale golfului, descoperind lumea către etherul cosmic, către golul străveziu unde nu mai era nimic de căutat.

Obsesia aceasta am redescoperit-o în sursa ei, ca Ulise la întoarcerea acasă. Există în Transilvania, pe cîmpie, un loc străjuit de dealuri înalte, pe sub care îşi mînă undele un riu de aur. Anii cei mai buni mi-i amintesc sub semnul inconştienţei, cînd săream dimineaţa şi alergam spre curgerea lui curată, cu o frenezie de animal juvenil, o beţie a firii care mă cutremură şi azi. Arieşul avea o viaţă a lui, după anotimpuri, o urmăream cu minuţie, ştiam cînd apa lovestе mai tare un mal, cînd a crescut cu un val, cînd i se schimbă culoarea, cînd este domoală sau aspră, iar din starea lui înţelegeam mersul lumii, cum e la munte şi ce consecinţe vor fi la ses, cît de voioşi sau de abătuţi vor fi oamenii, dacă în anul acela vor fi mai mulţi secerători sau nu, dacă vor fi ploi şi dacă va bate piatra. Apa riului îmi spunea totul, îmi guverna relaţiile cu lumea, iar cînd nu ştiam ceva, mă duceam la malul lui şi mi se părea că pot dezlega orice enigmă. Fugeam pe dealul cel mai înalt şi stăteam ore în şir acolo, uitîndu-mă cum se îndreaptă în jos, spre Mureş. Îi cunoşteam ţărmurile, ştiam toate poveştile despre vietăţi fabuloase care îl populau, iar într-o vreme am căutat să prind somnul cel bătrîn de sub o răgălie de la marginea satului. Se spunea că este cît un stat de om, că e înţelept şi puternic şi că va trăi cît satul, pentru că nu poate dormi decît legănat de larma binevoitoare din gospodăriile oamenilor. Citeam pe atunci multe cărţi despre călătorii în mările sudului şi în ţinuturi îndepărtate, dar nu aveam nici o nostalgie. Mi-era destul să mă duc la malul Arieşului pentru ca să-mi ogoiesc neliniştea şi să fiu chiar fericit. Eram ca un copac la marginea riului de aur, totul era bucurie şi desăvîrşire în fiinţa mea.

Desigur, bătrînul somn a murit sub ţărmurile lui de verdeaţă, iar eu am plecat de mult de acolo, şi de atunci mă îndrept tot timpul către o apă, parcă în căutarea liniştii aceleia exuberante, a bucuriei copleşitoare pe care am trăit-o pe malurile Arieşului. Mă întorc parcă totdeauna lîngă riul meu de aur, în care încap toate neliniştile, cum se stringeau toate cîntările noastre în tînguirea din fluierul lui Iancu. Nu se poate face nici o comparaţie între fenomenele naturii, cele care ne umplu sufletul de măreţie. La ţărmul Pacificului şi în alte părţi, riul de aur îmi picura însă în suflet ca o lacrimă.

Aurel-Dragoş Munteanu

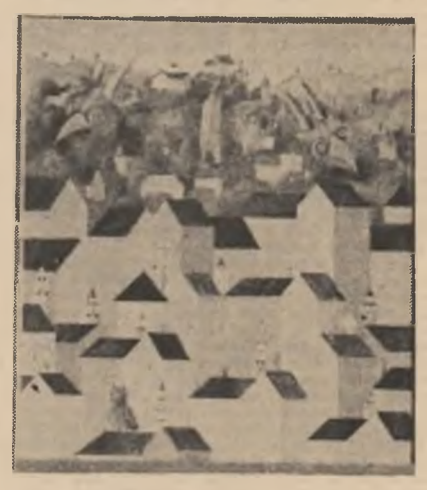

Desene de Sabin Ştelănuţă
Din expoziţia „Atelier 1980" care se va deschide la Galeria Galateea

Iubite Maestre Fulga

Urmare din pag. 1

acesta să trăiască, ştiind încă de atunci că oricărui condamnat din orice timp i se va da prilejul să-i cheme odată în instanţă pe judecătorii săi. De aceea, în ultimele sale clipe, conştiinţa lui Heronim, alter-egoul şi implacabilul său pedepsitor nici nu putea fi altul decît victima sa din trecut, Rafael.

Atunci cînd printr-o magică şi vrăjitorească artă aţi adus-o între admiratorii Arghirei — Statuia pe Arghira, modelul inexistent la naşterea operei, aţi vrut să ne convingeţi definitiv că întotdeauna cuvintele atrag realul, că arta este capabilă să nască, la rîndul ei, realitatea. Rareori am întîlnit imn mai înălţător dedicat Mamei şi vieţii neîntrerupte ca în rîndurile următoare : „...un simplu gîlgîit de ris de-al tău se făcea pentru mine muzică cerească, pînă şi noaptea, auzindu-te cum rizi în somn, somnul meu se preschimba în betie. Şi de cîte ori te-auzeam spunîndu-mi Tu eşti Mama mea ! deveneam în aceeaşi clipă Mama întregii umanităţi" rînduri care s-au născut în conştiinţa febrilă a sculptorului muribund concomitent cu cele şi în pofida celor ce urmează : „...s-adorm pentru vecie şi să nu mai am memoria a nimic, spune-le (medicilor n.n.) că n-au dreptul să mă mai ţină în viaţă".

Situarea insului faţă în faţă cu nimicul v-a determinat unele din cele mai grave meditaţii despre condiţia umană şi, cu toate acestea, neantul pe care-l evocaţi de nenumărate ori, în romanul dumneavoastră, pare a fi mobilat cu lucruri şi fiinţe dintr-o altă ipostază a lor, cu pămînt şi noapte, cu martori şi stele, după cum stă scris în călătoria prin infernul din conştiinţa eroului, lăsîndu-ne intactă iluzia că şi dincolo de moarte urmează altă şi altă poveste.

Sferă incandescentă şi uluitor de mobilă este conştiinţa judecătoare, sub ale cărei miriade de raze faptele unei întregi vieţi îşi devăluie cauza şi esenţa ; vinovăţiile eroului, stratificate de timp, răsar cu umbrele lor acuzatoare, din cele mai tainice ascunzişuri ale fiinţei rînd pe rînd, începînd cu Rafael, Tatăl şi Mama, Soldatul mort în război. Fata înecată, Preotul închis, Copilul care a fost el etc. Călătoria prin propria conştiinţă seamănă cu prevelişte infernului iluminat de un fulger leneş, prelung, nesfîrşit, amînînd cu fiecare amănunt moartea eroului care primeşte astfel fastul cuvenit recapitulării vieţii unui artist de geniu.

Amestecul teribil şi savant de realitate şi fantastic din care v-aţi creat ficţiunea, aşează romanul dumneavoastră în rîndul scrierilor ce constituie o celebrare a realităţii, dar şi în rîndul celor ce restabilesc şi întăresc vraja şi prestigiul irealului. Timpul însuşi pare comprimat de tensiunea şi forţa comunicării : „începea noaptea care se lăsase cu zeci de ani în urmă".

Straniu pare faptul că deşi întreaga materie a romanului ni se comunică prin intermediul conştiinţei lui Heronim, umbrele celor care-au murit demult par mult mai vii decît eroul însuşi. Cum la fel de straniu mi s-a părut sfîrşitul romanului în care Arghira şi Rafael discută despre Heronim ca şi cum ar trăi amîndoi în urmă cu secole şi dialogul lor ar anticipa existenţa şi mai ales moartea din timpul nostru a marelui artist.

Fiind nemulţumit că trebuie să închei aici, îmi exprim bucuria şi recunoştinţa de iubitor al literaturii faţă de harul şi străduinţa ce le-aţi depus pentru a ne dărui această minunată carte.

Porţile Maramureşului

Urmare din pag. 1

de cununie — bobotează cosmic în inima Maramureşului, steagul hiruinţei asupra morţii în care ne-am înnoit ciolanele de voievozi şi gubele de păstori, hăinuţele albe de pe coconii noştri.

Aceşti oameni blînzi şi mari cele mai nobile întruchipări de frumuseţe fizică ce se pot închipui hrăniţi cu lapte covăsit crescuţi de cîntec în egală măsură ca de soarele pămîntului oameni ce-şi pun în straiţă cînd merg la lucru şi lacrimile bucurei le smulg din ţoane şi poclăzi din casele de lemn şi le spînzură pe colini.

Uitaţi-vă la porţile lor cum spînzură cosmosul cum pogoară geometria constelaţiilor pe cea mai umilă uliţă a unui sat de lemn.

Nu casă se cuvenea să ai mai întîi, ci Poartă, ieşire în cosmos prin care să pătrundă cosmosul întreg la temelia casei tale. Ele-s cele mai vechi de zile porţile pe pămîntul Maramureşului ca nişte prapori uriaşi, ca nişte profeţi costelivi transformaţi de focul cuvîntului această pădure desfrunzită acest codru trecut prin focul spiritului atîrnă cu legile lui morale de coasta fiecărei familii. Înainte de-a te înfrupta din colacul de nuntă, muşcai din colacul restaurat înscris cruciş în lacrima de gorun a porţii, înainte de-a te lua crucea casnicei pe umerii tăi erai din cea a porţii ridicat la dimensiunea cosmică a suferinţei asumată de Logosul înscris în poartă.

Ca nişte veşti resurecţionale vestea cea mai bună bucuria vieţii nemuritoare ne ies în cale aceste porţi unice pe faţa pămîntului ca nişte ştergare înlăcrimate jur împrejurul Maicii ,milelor.

Despre Maramureş nu poţi vorbi decît în starea extazei cîntecului şi orice bucurie sfîrşeşte în imn adus prinos acestor oameni ce au ştiut să viejuiască cu atîta măsură şi bucurie în toate că n-au prihănit istoria şi natura ci numai au transfigurat-o, au participat la mai buna aşezare pe acest pămînt a păcii şi armoniei iubirii fără de moarte ce stăpîneşte peste sori şi stele şi-n inimile noastre.

E. Lovinescu, Scrieri , vol. 8 (II)

Urmare din pag. 1

frazeologie perimată, a continua o poziţie pragmatică, scria în 1934 Pompiliu Constantinescu. **Actualitatea lui nu mai este astăzi de curent, ci o realizare în permanent, o sumă de valori creatoare, pe care, dacă Maiorescu nu le-a explicat în sensul lor pozitiv, noi astăzi le acceptăm integral numai sub acest unghi. Junimismul înseamnă deci regăsirea în universal şi în contemplaţie artistică a unui fond latent, instinctiv, de particularism etnic". (Sensul creator al junimismului).** Monografiile închinate lui Titu Maiorescu de către E. Lovinescu sînt încununarea unei acţiuni căreia întreprinderea lovinesciană îi e punct terminus şi nu punct de plecare. Pînă la ele criticul **Shurătorului** s-a aşezat faţă de Titu Maiorescu mai curînd într-o atitudine de opoziţie decît într-una de continuator firesc şi metodic.

Cel ce se prezenta pe sine drept fidel maiorescian la 1940 era un mai vechi adversar al cîtorva din poziţiile şi ideile de temelie ale maiorescianismului. Cunoscuta serie de **Revizuiri** din revista **Flacăra**, care începe practic odată cu seria de **Cronici dramatice** a lui E. Lovinescu, prezintă pe Titu Maiorescu în comparaţie cu C. Dobrogeanu Gherea, dînd cîştig de cauză celui din urmă. Titu Maiorescu n-ar fi decît exemplul unei atitudini consecvente, monolitice în toate întreprinderile sale şi nu mai mult decît un îndrumător cultural. Gherea, deşi înzestrat inferior, rămîne pentru E. Lovinescu adevăratul întemeietor al criticii literare şi practic un învingător : **„Am fi crezut poate în biruinţa d-lui Titu Maiorescu. Fa fu totuşi de partea d-lui C. Dobrogeanu Gherea. Strivit sub toate superiorităţile rivalului său, d. Gherea îl birui, fiind omul generaţiei noi şi adaptînd critica la nevoile unei literaturi ce ieşise din faza «culturală»". (Revizuiri literare, C. Dobrogeanu-Gherea,** II. **Flacăra**, V, nr. 3). Dacă această judecată era valabilă la sfîrşitul secolului trecut ea devenise anacronică la 1915, cu atît mai mult cu cît cel ce o semnează se revendică din Maiorescu. Posteritatea criticului **Junimii** era alta la 1915 decît cea indicată de E. Lovinescu şi ea este fixată fără ezitări de G. Ibrăileanu, încă la 1912, căruia **Titu Maiorescu şi posteritatea lui critică** îi refuză — iată ! — orice atingere cu criticul Junimii : **„prin articolele sale, D. Gherea a exprimat sufletul unei generaţii, care şi-a găsit idealurile în opera criticului. Pe vremea aceea, D. Maiorescu era socotit ca un „învins". Iată, însă, că de vreo zece ani încoace, d. Gherea începe să fie uitat, iar steaua d-lui Maiorescu se ridică poate mai sus decît oricînd, fără ca d. Maiorescu să mai fi scris ceva care să-l ridice, ori d. Gherea să mai fi publicat ceva care să-l coboare. Ba am putea spune că, de cînd a tipărit articolul său despre Coşbuc, D. Gherea este mai „mare" decît acel Gherea de mai înainte, care ajunsese idolul tinerimii. Pentru ce d. Gherea a rămas în umbră şi pentru ce d. Maiorescu a fost din nou selectat ? Pentru faptul foarte simplu că locul umanitarismului de la 1890 l-a luat naţionalismul tradiţionalist de la 1900 încoace. Generaţia trecută găsea că d. Gherea e critic adevărat. Generaţia actuală găseşte că d. Maiorescu e critic adevărat". (Literatura şi societatea, Viaţa românească**, nr. 7—8/1912). Iată cum „maiorescianul" E. Lovinescu emite judecăţi infidele faţă de Titu Maiorescu în timp ce gheristul G. Ibrăileanu constată fără partizanat ascensiunea spiritului maiorescian. A acorda la 1915 victoria lui Gherea împotriva lui Maiorescu este folosind o expresie lovinesciană o frumoasă „oişte în gard a abilităţii critice". La 1915 latentul maiorescianism al lui E. Lovinescu mai dormea încă pentru a se trezi din îndelungatul somn cu trîmbiţa judecăţii de apoi în gură abia după 1937.

Revizuirile din revista **Flacăra**, cele intitulate ca atare sînt cele care ca simple cronici dramatice le preiau ori chiar le anunţă spiritul, sînt o despărţire de tot ceea ce afirmase mai apăsat Titu Maiorescu. Poeziei populare îi este contestat rolul de izvor primordial pentru literatura cultă, la antipod de afirmaţiile lui Titu Maiorescu, deşi preopinentul imediat este aici B. Delavrancea. **(Revizuirii literare. Un fetiş modern : Poezia populară I, II, III, Flacăra**, an IV, nr. 51, 52, an V, nr.1) A doua revizuire literară este dedicată **„Filosofiei" lui Eminescu (Cronica literară II, Flacăra**, an IV, 39). Scopul ? Titu Maiorescu vorbise despre „cugetările de adîncă filosofie" ale poeziei lui Eminescu. Revizuirea lui E. Lovinescu tinteşte să nege această concluzie maioresciană : **„Cugetarea lui Eminescu nu trece peste măsura celui mai mijlociu dintre cititorii lui. Nici chiar peste filosofia fatalistă a „pletosului ţăran dela Rucăr..."** Chiar E. Lovinescu a ţinut să-şi facă gestul uitat. După ştiinta noastră, acest articol n-a fost reprodus nicăieri de criticul care şi-a strîns cu atîta precauţie orice text publicat în volumele de **Critice**. A treia **Revizuire literară** îl priveşte pe Caragiale. **Lipsa de originalitate a teatrului lui Caragiale (Flacăra**, an IV, nr. 40). Reprimanda la Caragiale este însă mai veche. Un articol din **Convorbiri literare** (nr. 11, 1912) care reia toate acuzaţiile combătute de Titu Maiorescu (trivialitate, vulgaritate, etc) este sever criticat de G. Ibrăileanu sub titlul **Caragiale şi epigonii, „Convorbirilor literare". (Viaţa Românească**, nr. 11—12 1912). **Dar cum la această învinuire** (de trivialitate, n.n.) **...a răspuns d. Maiorescu pe larg şi fără replică, d. Lovinescu era dator să răstoarne mai întîi argumentarea înaintaşului său de la Convorbiri".** Ironie a sorţii, gheristul este din nou apărătorul spiritului **Convorbirilor literare** şi al mentorului lor împotriva aşazisului discipol de tîrzie revendicare E. Lovinescu. Anticaragialiada lui E. Lovinescu ne procură şi datele îndubitabilului său nemaiorescianism. Intervenţia lui Titu Maiorescu în discuţia asupra comediilor lui Caragiale a marcat o piatră de hotar în critica românească. Titu Maiorescu aşează opera dramatică a lui Caragiale dincolo de efemer, peste luptele politice ce păreau a fi vizate aici. E. Lovinescu se întoarce însă dincolo de Titu Maiorescu vehiculînd împotriva scriitorului acuzaţii vechi, fără a ţine seama de hotărîtoarea contribuţie a mentorului Junimii. Contestarea lui Caragiale nu este cuprinsă doar într-un singur articol ci în mai multe. **Flacăra**, revista primei formaţii a criticului, găzduieşte cîteva reveniri asupra lui Caragiale şi a însemnătăţii şi durabilităţii lui literare. E. Lovinescu reactualizează învinuirea de caducitate a teatrului lui Caragiale, veche marotă liberală împotriva scriitorului junimist. Confuzia de planuri, introducerea politicului în judecata literară este evidentă şi pe cît de evidentă pe atît de nemaioresciană. Şerban Cioculescu aşează pe E. Lovinescu în şirul detractorilor lui Caragiale de inspiraţie liberală, după Pompiliu Eliade şi înaintea lui C. Banu **(Detractorii lui Caragiale**, 1935) nu fără îndreptăţire. Liberal fără de partid, E. Lovinescu trăieşte în atmosfera politică liberală încă din familie chiar însoţind la Odesa în 1917 pe politicenii refugiaţi acolo. Prima serie a **Flăcării** este de inspiraţie liberală şi deşi redacţia, mai ales prin uitatul P. Locusteanu, depunea efortul de a despărţi literatura de politică este uşor de descoperit la o lectură avertizată că revista făcea cu mai multă sau mai puţină discreţie politică liberalilor. Este şi motivul pentru care desi Caragiale, pentru început, Eminescu şi Creangă sînt priviţi cu simpatie de revistă, nu aceeasi e atitudinea faţă de Titu Maiorescu. Din păcate, E. Lovinescu în colaborarea sa de la **Flacăra**, s-a dovedit permeabil la imixtiunile ideologiei politice şi revista **Flacăra** prezintă acest paradoxal aspect : fidelă scriitorilor Junimii atît timp cît de partea literară se ocupă decisiv P. Locusteanu, infidelă pînă la detractiune faţă de Caragiale şi Eminescu din momentul în care la revistă începe să-şi spună cuvîntul E. Lovinescu.

Revizuirile tipărite de el în **Flacăra** sînt în bună măsură o revizuire a valorilor literare junimiste promovate de **Convorbiri literare** şi de Titu Maiorescu. Locul pe care-l ocupă Caragiale în acest program de „revizuire" a valorilor junimiste este mult mai mare decît s-a arătat pînă acum, el reprezentînd o adevărată campanie începută înainte de **Flacăra** şi continuată tenace şi aici. Aplicînd lui Caragiale o judecată literară sub care se află ascuns un resort politic, E. Lovinescu se arată incapabil în acest caz hotărîtor de a disocia esteticul de elementele eterogene şi prin aceasta opus lui Titu Maiorescu după chiar definiţia lovinesciană. Semnificativă este, de altfel, împrejurarea din 1935 cînd N. Davidescu reactualizează toate vechile atacuri la adresa lui Caragiale (Pompiliu Eliade, E. Lovinescu, C. Banu) într-un celebru articol din **Cuvîntul liber**. Cei care intervin aici într-o apărarea marelui scriitor sînt mai tinerii critici (Pompiliu Constantinescu, Perpessicius, Şerban Cioculescu, Vladimir Streinu), dar nu şi E. Lovinescu, fidel vechilor sale concluzii. **Istoria civilizaţiei române moderne** (1924—1925) nu face altceva decît să consfinţească această despărţire de poziţiile maioresciene, fiind o polemică cu punctul de vedere maiorescian asupra dezvoltării culturii române. Titu Maiorescu găseşte firească dezvoltarea culturii române de la fond la formă, E. Lovinescu de la formă la fond. Chestiunea este crucială şi ea intră în definiţia maiorescianismului pe care E. Lovinescu se străduie la bătrîneţe să-l configureze altfel. Teoria sincronismului pe care E. Lovinescu a încercat s-o extragă din cîteva propoziţii ale lui Titu Maiorescu este integral prezentă în C. Dobrogeanu-Gherea, de care E. Lovinescu este şi aici mai aproape. Încercarea de conciliere a criticului **Shurătorului** cu maiorescianismul, respectabilă prin aspectul său de legat testamentar, se izbeşte de dificultăţi istoriografice insurmontabile. E. Lovinescu este greu de trecut printre maiorescieni, fără a produce rezervele care ar anula de fapt gestul. Realist unul din comentatorii de predilecţie ai fenomenului junimist (Al. George) a atras de mult, voce în pustiu, atenţia asupra nefondatei pretenţii a lui E. Lovinescu. Inconsistenta ştiinţifică a încercării **Titu Maiorescu şi posteritatea lui critică**, care postulează maiorescianismul monolitic al lui E. Lovinescu, ca şi locul său central în istoria maiorescianismului, este vădită de fapte incontestabile.

Cercetarea istorică pulverizează o altă imagine contrafăcută a lui E. Lovinescu : maiorescianismul său.

O INIMĂ

România nu este ca o inimă
Este o inimă.
Cum să renunţi altfel decît murind la inima ta ?
Cum ai putea să nu-ţi aperi inima
Poţi trăi altfel decît cu inima ta
Poţi trăi în altă parte decît aceea a inimii
Să vrei să ţi-o schimbi cu o inimă artificială
În care sîngele să-ţi fie străin
Bătăile altfel
Iar perfuziile să te înşele cu picătura lor lentă
Dîndu-ţi iluzia că mai trăieşti
Ce om cu inima lui vie, sănătoasă, îşi doreşte transplantul,
De ce să i se schimbe inima lui cu o inimă artificială
Cu o altă inimă care nu simte nimic
altceva decît uleiul de întreţinere extrafin
Cu o inimă care nu mai este a ta
O inimă mai mare sau mai mică a donatorului străin
Sau a doctorului care stă cu mîna pe clanţă
O inimă între cantonuri mai mari sau mai mici
Care bate altfel
Şi care nu seamănă nici pe departe cu inima ta auzită
Înainte de a fi auzit-o tu însuţi
Cum ai putea avea altceva decît inima părinţilor tăi
Cum să-ţi mai recunoşti copilul
Altfel decît prin bătăile inimii tale
Cum poţi crede că inima ta poate muri fără ca tu însuţi să mori
Cu singura iluzie că vei fi reinviat într-un mecanism
De parcurs kilometri din viaţă cu reparaţii capitale ?
Mai bine mori
Acolo unde auzi bătăile inimii tale
Cu inima ta
Fără să depinzi de o inimă artificială
Pe care oricine şi oricînd o poate opri
Mai bine să ai o inimă a ta
Şi să ştii că ţara ta este inimă
Din inimile noastre.

Iulian Neacşu

Tulburătorii de linişte

Urmare din pag. a 4-a

ascuţit. Apoi ţipă şi cocoşul lor, specimenul ăla frumos şi enervant, pentru care se certase de nenumărate ori cu bătrînii că nu-l taie : era bătăuş, iar dimineaţa cînta de-l apucau dracu chiar sub fereastra ei. Cucurigu! Altădată ar fi pus mîna pe mătura de nuiele şi l-ar fi fugărit prin toată curtea. Acum se mulţumea să-l privească şi să se minuneze de penajul lui frumos, de pieptul lat, ţişnit în afară, de picioarele lungi şi puternice cu care se căţăra peste tot. Auzi motorul autobuzului. Trebuia să plece.

Era un şofer străin, îi spusese nana Mia, găzdoaica, şi n-avea de gînd să aştepte pe nimeni.

Urcă treptele şi se opri în prag. Era, într-adevăr, un început de dimineaţă uluitor. Şi stelele aşa de curate, jos, în vîrful nucului. Şi greieraşul ăla zgomotos din grădină, ce mai cînta, doamne... Şi cocoşul ăsta nebun ţipind mai rău ca o sirenă!... „Biri, se gîndi, fără nici o legătură cu ceea ce i se întîmpla ei, voi trăi sub un hublou ca Biri?".

„Tabita, ţipă nana Mia din uliţă, hai odată!".

Intră în casă şi, aşa îmbrăcată, se culcă în pat. Cum o văzuse plecînd, cocoşul veni să-i ţipe sub fereastră.

„Cel mai dulce somn vine odată cu zorii". Ase, apoi închise ochii să se bucure de toate zgomotele sfîrşitului de noapte.

Legea echinocţiului

Urmare din pag. 1

cinci degete, cerul ţine în milioane şi milioane de mîini nişte lumini care izvorăsc de aici de pe pămînt. Şi niciodată parcă nu mi-a fost mai apropiată şi mai clară această imagine ca acum, într-o seară, cînd lumina de zi nu se sfîrşise încă şi se suprapunea cu lumina rotundă, de gresie, a unei lune rotunde şi pline care abia răsărise şi era deja invadată, cucerită parcă de greieri. Coboram de pe dealuri, de la treburile celor bătrîni, cele ale culesului şi prin văi vedeam ochiuri de apă care ard. Tîşneau pur şi simplu largi pale de foc, falii albe de piatră prin aer despicate şi iarăşi sudate de magma lor densă, într-un tremur de uriaşi fluturi albi către lună şi ierburi care se împleteau. Focuri albe, de gheaţă, şi în răsucirea lor, iată, întreaga podgorie cuprinsă de o laică întoarcere şi încremenire în sine, de un fast al reculegerii şi al reîntemeierii, al înrădăcinării parcă în clipa echinocţiului de toamnă. În noaptea aceea în podgorie nu se doarme, oamenii sînt pe la vii — şi se spune că atunci se aud strugurii cum se coc — vînătorii nu vînează — stau sub interdicţia luminii de lună şi privesc cum vietăţile pădurii fac dragoste prin poeni sau se uită hipnotizate în ochiurile de apă care ard. Echinocţiul a rămas şi rămîne o lege a podgoriei şi uite, prin aceasta, sau cel puţin prin aceasta, podgoreanul nu poate fi luat drept altcineva decît e. În obiceiuri, în tradiţii şi-a renovat însăşi viaţa, dar în temeiurile şi îndatoririle ei mai noi el a deplasat şi ceva din statornicia şi proprietatea de început a lucrurilor, astfel încît el îşi trăieşte uneori cu detaşare şi asistă la propria sa geneză.

«LUCEAFĂRUL» VĂ PREZINTĂ :

ÎNTREPRINDEREA DE APARATAJ ELECTRIC DE INSTALAŢII TITU (I)

SEMNIFICAŢIA UNOR VOCALE

Se cuvine a scrie, acum şi aici, la începutul seriei de cinci reportaje publicitare pe care le vom afecta Întreprinderii de aparataj electric de instalaţii Titu, că oricine intră pe porţile acestei unităţi economice dîmboviţene este frapat de înalta tehnicitate a utilajelor la care tineri veniţi din împrejurimi, adevăraţi artişti în meserie, lucrează şi dau zi de zi produse de înaltă calitate, competitive pe plan mondial.

Poate că mulţi dintre noi, reporteri sau cititori, au în camera de lucru întrerupătoare pe care stau înscrise aceste vocale I.A.E.I. Vocale semnificînd o întreprindere. O întreprindere prestigioasă. Fiecare produs, de o mai mică sau mai mare complexitate duce în lume, conţinute în aceste vocale, prescurtările unor virtuţi pe care le probează produsele şi făuritorii lor.

Patru vocale reprezentînd o firmă.

Patru vocale sugerînd fiecare o virtute.

Laolaltă — Iniţiativă, Avantaje, Elevaţie, Ireproşabil.

INIŢIATIVA la nivelul întregii întreprinderi, atunci cînd este vorba de introducerea pe banda de fabricaţie a unor produse noi.

AVANTAJE pentru cei ce contractează aceste produse.

Aşa cum îmi spunea nu demult directorul I.A.E.I. Titu, **inginerul Traian Grad**, cei ce contractează produsele ce poartă pe ele însemnele I.A.E.I. pot fi siguri că vor primi la timp şi în condiţii excelente tot ce vor solicita.

ELEVAŢIE în concepţia de fabricaţie.

IREPROŞABIL. Nimic nu se poate reproşa produselor I.A.E.I. Titu.

Şeful Atelierului Proiectare, **inginerul Grigore Custrin**, îmi spunea că aici produsele sînt gîndite, încă din faza de **planşetă la o** formă cît mai mică posibil, cu o greutate cît mai mică, dar cu o perioadă de utilizare cît mai mare.

Aşadar, repetînd, I.A.E.I. reprezintă : INIŢIATIVĂ, AVANTAJE, ELEVAŢIE, IREPROŞABIL.

I.A.E.I. TITU LIVREAZĂ APARATAJ ELECTRIC DE INSTALAŢII CU PARAMETRI TEHNICO-FUNCŢIONALI COMPETITIVI PE PLAN MONDIAL

Aceste cuvinte, reproduse ca subtitlu, aparţin directorului I.A.E.I. Titu, inginerul **Traian Grad**. Rezultat al unor eforturi susţinute şi îndelungate, această remarcă se poate converti oricînd într-o recomandare pentru viitorii beneficiari ai produselor I.A.E.I. Titu.

Da, aici, la I.A.E.I. Titu fiecare produs, fiecare reper poartă în el o mărturie a înaltei calificări profesionale, a maturităţii conştiinţei fiecărui tînăr, ce lucrează în oricare din secţiile întreprinderii. Se ştie că, asemenea oricărui început, şi aici s-a demarat greu, cu tineri cu o pregătire oarecare, dar fără anii de practică atît de necesari uneori atingerii unei înalte tehnicităţi a reperelor. Tehnologia utilizată reclama însă oameni cu o înaltă pregătire profesională. Graţie efortului conjugat al factorilor de decizie la nivel de întreprindere şi al tinerilor înşişi, s-a ajuns ca azi, la I.A.E.I. Titu să se producă aparataj proiectat în întreprindere. Dar nu numai oamenii au fost cei ce au stat în atenţia întreprinderii.

Tehnologia de fabricaţie, existentă şi gîndită la ora debutului industriei pe meleagurile Titului, a intrat într-o permanentă modernizare, rezultat al preocupării pentru calitate a fiecărui compartiment al întreprinderii.

Cei ce cunosc cît de cît produsele I.A.E.I. Titu îşi pot da seama, comparîndu-le pe cele din primele loturi cu cele ce iau azi drumul beneficiarilor, de salturile înregistrate aici în concepţia de fabricaţie, în caracteristicile tehnico-funcţionale ale produselor.

Dar ceea ce-i interesează pe beneficiarii produselor ce poartă înscrisă pe ele emblema I.A.E.I. este **calitatea.**

De aceea l-am întrebat pe contabilul şef al I.A.E.I. Titu, economistul **Voicu Pîrvu**, cum stă întreprinderea la acest **capitol**...

DESPRE CALITATEA PRODUSELOR NOASTRE ÎI PUTEŢI ÎNTREBA PE BENEFICIARII LOR

Economistul Voicu Pîrvu, contabil şef al I.A.E.I. Titu, este de o modestie recunoscută : „Despre calitatea produselor noastră îi puteţi întreba pe beneficiarii lor, pe cei ce le utilizează", mi-a spus. Din discuţia cu dînsul, am aflat că I.A.E.I. Titu livrează produse bazelor de aprovizionare tehnico-materială Suceava, Iaşi, Vrancea, Prahova, Argeş, Bacău, Bistriţa, Năsăud ca şi B.A. „Carpaţi" — Bucureşti. Lor, acestor parteneri comerciali, I.A.E.I. Titu le livrează cu promptitudine produse de calitate. Faptul că în ultimii ani nici unui reper nu i s-a adus reproşuri în ceea ce priveşte calitatea argumentează în mod grăitor afirmaţiile contabilului şef Voicu Pîrvu.

Toate comenzile, toate solicitările venite pe adresa întreprinderii sînt onorate exemplar. „Este şi aceasta — mi se spunea — un mod de a-ţi păstra beneficiarii. Cînd o întreprindere ştie că I.A.E.I. Titu i-a livrat de mai multe ori, la timp şi în cantităţile comandate, produse de o calitate excelentă, este şi normal ca acea întreprindere să rămînă un statornic beneficiar al nostru. Noi ne respectăm foarte mult partenerii comerciali. Aceasta ţine de deviza noastră. Şi a-ţi respecta beneficiarul, a-ţi respecta partenerul nu înseamnă numai a-i trimite produsele contractate, ci, cum spuneam, a i le trimite la timp, atunci cînd are nevoie de ele ; şi numai produse de calitate". Sînt cuvintele de încheiere ale convorbirii cu contabilul şef al I.A.E.I. Titu, **economistul Voicu Pîrvu.**

NOUTĂŢILE — PE SCURT

Venind în întîmpinarea curiozităţii manifestate, credem, de beneficiarii I.A.E.I. Titu, transcriem mai jos, pe scurt, date privind calităţile produselor, **noutăţile** care se află pe banda de fabricaţie sau în atelierul de proiectare din cadrul acestei întreprinderi.

L-am întrebat pe **inginerul Grigore Custrin :**

— Care sînt noutăţile I.A.E.I. pe care aţi dori să le recomandaţi beneficiarilor ?

Mi s-a răspuns, pe scurt deocamdată, fără detalierea calităţilor (verificate practic !) :

- **Siguranţele ultrarapide cu mare putere de rupere, grupele I, II şi III de la 100 Amperi la 630 Amperi**
- **Priza triplă fără contact de protecţie**
- **Duliile E 27 şi E 14**
- **O nouă gamă de Cleme de racordare**
- **Întrerupătorul de cordon şi de capăt**
- **O gamă de butoane de comandă în miniatură**

În această gamă de butoane, mi s-a spus, intră un buton simplu, un buton ciupercă, un buton ciupercă cu reţinere, un selector, un buton cu lampă.

- **Cleme de racordare** de 4, 6, 10, 16, 25, 150 şi 240 mm². Se folosesc la diverse panouri pentru cele mai felurite conexiuri.

Am transcris, aşadar, pe scurt, noutăţile pe care I.A.E.I. Titu le va livra în curînd. Despre calităţile lor, calităţi ce le dau statutul **noutăţilor**, altădată !

Deocamdată, mie, reporterului care a petrecut aici, în incinta I.A.E.I. Titu cîteva zile, mie, reporterului ce a stat de vorbă cu diverşi oameni din cadrul mai multor compartimente ce coordonează activitatea acestei

atelier literar
poșta redacției

RADU RĂZVAN POPESCU : După repetatele tentative (la intervale atît de semnificativ largi !...), firesc ar fi să trageți concluzia (pe care nu noi vom încerca s-o punem la îndoială...) că eforturile dv. nu sînt însoțite, din păcate, de zestrea înnăscută indispensabilă care se numește deobicei talent. Dragostea dv. pentru metaforă și idee, emoția puternică în fața poeziei bune, vă recomandă ca pe un cititor receptiv și sensibil — e și acesta un dar de preț, nu tocmai lesne de găsit pe toate drumurile, un dar care vă asigură privilegiul constant, inepuizabil, al unor mari bucurii curate. „Vulcanul" care sînteți, „care n-a erupt pentru că nu știe pe unde", își va găsi, fără doar și poate, ieșirea sa (după toate semnele — autoamăgirile nu mai au nici un rost — aceasta nu va fi în poezie). Dacă e cazul să vă ocupați de proză ? — iată o întrebare la care numai dv. înșivă puteți răspunde. Dacă vă simțiți ispitit, chemat spre o asemenea preocupare, nu va fi decît salutar (pentru toată lumea) să explorați și această alternativă și să trageți concluziile ce se vor impune. În ce ne privește, vă stăm la dispoziție în continuare.

LUCIAN TUDORANCEA : În general, alcătuiri mimetice, „după ureche", făcătură, în care-și găsesc loc toate improvizațiile „în dodii" la ordinea zilei, dar nu-și găsește loc, decît foarte rar, accidental, expresia lucrului realmente simțit, autentic, inspirat (ca, de pildă, în „Interior"). Încercați să puneți pe hîrtie propriile dv. emoții și gînduri, cu propriile dv. vorbe și imagini. Să vedem ce va ieși.

AL. DAK : „În timp ce peștii intrau de hunăvale / în carnea albatroșilor, țipînd ascuțit / la vederea pescadorului negru de zgura / arderilor marine din afara hărților / și zeul mării și-a luat sirenele la bătaie / pentru concubinajul lor nerușinat / cu marinarii-rechini fugiți din porturi"... etc., etc. — curată „bătaie de cîmpi", delir și coșmar, care nu vă apropie cîtuși de puțin de poezie.

DAN STĂNEASA : Deocamdată, sînt mai degrabă niște instantanee reportericești, destul de bine scrise, altminteri, care nu ne oferă, însă, suficiente date despre posibilitățile dv. literare. Să vedem ce mai urmează.

DORIN S : Felicitări, mulțumiri și multe înainte !

M. J. BURGHIU : Versificări indeminatice, ingrijite, în general, cu multe ecouri din manualele școlare, dar cuprinzînd, parcă, uneori, și un zvon de poezie („Ceva... ce n-am să știu"). Lecturi ample, studioase, din poezia modernă, contemporană, ar fi mai mult decît utile.

MARIA ȘTEFANA : Pagini inegale, în care, alături de compuneri modeste, convenționale, se ivesc și unele promisiuni, mai mult sau mai puțin consistente, ca în „Apa", „Naștere". Să vedem, în continuare.

V. DRAGU (?) : Printre pagini șterse, fără nerv, cîteva lucruri mai răsărite, care ar putea constitui un punct de plecare: „Trebuie să exersăm", „E semn rău".

THEODOR MANU : Mai interesantă și edificatoare ni s-a părut scrisoarea, în care analiza „chinurilor" creației personale, a obsesiei eșecului, a neputinței deciziei între a scrie și a nu scrie, e susținută, relativ subtilă, pătrunzătoare, acreditînd semnele unui condei indeminatic în minuirea eseistică a ideilor și punctelor de vedere, dar și în cercetarea analitică a stărilor sufletești, a gîndurilor și experiențelor de viață, etc. (ceea ce poate semnala și o aptitudine pentru proza beletristică — către care ziceți că v-am încurajat cîndva, fără urmări, însă, după cîte ne amintim, din partea dv.). Versurile, în schimb, sînt corecte, sîrguincioase, epigonic-desuete. E o glumă bună pe care ne-o propuneți, dar sînt puține speranțe — o știți, desigur — să putem reuși, chiar dacă ne-am strădui, să vă convingem, noi, să... nu mai scrieți !... După cum e riscant să încercați a deduce valoarea, validitatea actului de creație din „starea fericită", euforică, din „facila senînătate" și beatitudine, etc. care ar caracteriza, după unele păreri, acel moment de „har" al conceperii. El poate coincide, la fel de bine, cu o „stare de chin" și desnădejde, de „povară uriașă", etc., la care deasemeni vă referiți. (E mai firesc să bănuim, desigur, că fiecare gen de „stare" corespunde unui anumit tip uman al creatorului). Nu credem să existe „rețetele" pe care ni le cereți (oricum, noi nu le avem la îndeminâ !...), dar acest punct de vedere pe care-l formulați atît de cartezian — **„încere să aflu, scriind"** — pare să fie realmente calea cea mai judicioasă și (prin confruntări periodice) mai lipsită de primejdii din cîte se pot lua în considerație. Vă dorim succes !

Dumitru Cetină, Rodian Daniel, Mariana Procopiu (ceva, în „A doua tinerețe"), **Ilie Gorjan, Augustin Cirea, Ioan D. Papa, Ilie Caplat, Viorel Gavriliă, Florea Cristy, Fl. Goiga, L. M. Jienevi, Natalia Gogan, Constanța Erbad,** (ceva în „Amintire"), **M.H. Timișoara, Dan Suahia, Leonard Cîrceanu, Mihu Cristea Bădescu :** Încercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu ne împoiază.

Frunze

Frunze amărui...
de dud, de gutui,
De ce-o fi murit poetul Daniel ?
cel cu mustața neagră și ochii
ca rădăcina murului ?!
Sînt sora lui și l-am acoperit
cu flori albe — cu petale usturătoare
plutind în apa unei fîntîni
M-am rătăcit strigîndu-l
cu aceste cuvinte — fără
importanță în acest
tîrziu al amiezii.

RODICA POPEL

Din spumă, Venera...

— PARODIE DUPĂ MARIN SORESCU —

Ce alunecos e săpunul în baie, nu ți se pare
Că face o cursă prea lungă ?
Atît de lungă încît ajungi iar cu călciiele
înapoi
În copilărie, cînd am tocit cîteva roabe
de cărămizi
Și o piatră de polizor a lui nea Ilie a Vetei
ăl de
Era colonel la C.F.R.
Ori cada e prea mare, ori eu prea obosit,
ori am uitat
De stropitoarea din vișin, de mătura de nuiele
și de
Calupul de săpun din paparniță.
Dată viitoare, domnule, te rog să te-mbarchezi
cu mine
În aceeași cadă, să navigăm sub același
prosop.
Eu o să apar din spumă ca Venera, sau cu un
ochi închis
De usturime, ca amiralul Nelson la Termopile.
Te rog, nu mă corecta tu pe mine !
Ah, corăbiile acelea cu pinze
Care mergeau cu cearșafuri și cu lenjerie
intimă.
Și ce trumos spintecau ele valurile !
Ale vremii, desigur.
În spatele acelor ecrane fluturînde, umflate
de vînt
stăteau marinarii ca la radiografie,
de li se vedeau
cele mai piraterești sentimente.
Ne-am născut tîrziu, acum subMarine.
Te plimbi și nu te vede nimeni, în afară
de pești
Torpilă. Te torpilează unul,
Te mai torpilează altul :
așa că în viață trebuie să faci în așa fel
încît să treci
cît mai incognito.
Na, că iar mi-a dispărut săpunul !

NICOLAE ALEXANDRU VEST

Eu am văzut copacul...

Eu am văzut copacul care plînge
rănit adînc de-ntîiul răsărit
și rădăcini mi se încurcă-n sînge
și frunzele de-aramă au coclit

cînd fruntea mi se-nclină ca o vină
și timpla-mi bate-n veștede culori
lumina vai se face mai puțină
și nu mai știu tăcerile din flori

și parcă sînt o lacrimă căzută
din ochiul veșnic proaspăt al pădurii
copacul care plînge mă sărută
și-mi umple cu miresme cerul gurii.

MARIUS DUMITRESCU

Dialectica verii

Ce grea stă livada de fructe răscoapte
fierbînți în zi, fierbînți peste noapte
...cu gînd de putregai sub coajă
fostele flori de mai visează...

zemuri atît de dulci, bolnave,
se scurg din fructul care cade
o febră tulbure, un mil de silă,
ascunde miezul de prăsilă

dospiri prelungi și fermentații
alcool amestecînd senzații
în lumea vegetală ce pulsează
...fostele flori de mai visează...

A. A. IOSAN

Ce iubim...

noi iubim pacea
zice mercenarul
în timp ce toacă mărunt
cu mitraliera
un grup de civili
la un capăt al străzii.

noi iubim animalele
zice măcelarul
spintecînd porcii
în ajun de an nou
la celălalt capăt al străzii.

noi iubim muzica
zice tînărul-punk
făcînd focul
pe mijlocul străzii
și aruncînd pe foc
discurile lui Mozart.

noi nu iubim nimic
zice omul în uniformă
care în tot acest timp
a săpat tăcut
pe sub stradă
tuneluri pentru
viitoarele adăposturi antiatomice
ale lumii.

THEODOR FOLDER

A ști...

A ști să păstrezi ce ți-au lăsat strămoșii
E un act de curaj și de-nțelepciune —
Un gînd, o poveste, un zid, un marmînt,
Un cîntec străvechi, neadormit pe strune.

A ști să păstrezi ce ți-au lăsat strămoșii
O stare de suflet mereu înălțătoare
Ca un vultur care zboară peste vîrfuri
de munte
Ca o lumină ce bucură, frămîntă și doare.

În fiecare din noi e un chiot și o ceață
de toamnă,
Sînt pași care vin din trecut puternici și bravi
Un suflu neistovit ce ne-a dat putere
De-am învins furtunile și n-am căzut sclavi.

Asta ne-a adunat : riscul de a dispare
Și ne-a dat rădăcini ce nu mor niciodată,
În fiecare bucurie avem cîte o lacrimă
Din milenii de jertfe adunată.

De cînd ne știm nu stăm singuri la masă
Cei demult dispăruți se țin pe aproape
Cum cresc pe malurile apelor sălcii pletoase,
Demult au pierit cei ce-au vrut să ne-ngroape.

Treji și dirzi aici vom fi totdeauna
Rotind hora domolă ce nu se termină
A ști să păstrezi ce ți-au dat strămoșii
E ca un urcuș pe munți de lumină.

EMIL GAVRILIU

SCRISUL ROMÂNESC LA A 300-A APARIȚIE

Convorbire cu poetul Ilarie Hinoveanu

— Anul acesta se împlinesc opt ani de cînd contribuiți la valorificarea tradițiilor culturale ale Olteniei prin Editura „Scrisul românesc" din Craiova, al cărei director sînteți de la înființarea ei. La al cîtelea titlu de apariție se află editura ? Cum realizează „Scrisul românesc", „fondul principal al culturii române" din Oltenia ?

— Este adevărat, în cursul lunii decembrie a acestui an se împlinesc opt ani de la re-apariția în librării a primelor cărți editate sub emblema noului „Scris românesc", realizîndu-se, astfel, continuarea, pe trepte calitativ superioare, a bogatelor tradiții ale artei cărții și tiparului din Oltenia, precum și mai intensa impulsionare a vieții spirituale de pe meleagurile dintre Olt, Dunăre și Carpați — rod al nobilelor înfăptuiri de pe tot cuprinsul țării, ctitorite cu generozitate de anii deosebit de fertili ce au urmat celui de-al IX-lea Congres al partidului nostru. Păstrînd denumirea și ecusonul (pana și călimara) fostei Edituri „Scrisul românesc", care a desfășurat o bogată activitate între cele două războaie mondiale, cunoscută în întreaga țară, noua editură craioveană a pornit la drum animată de dorința de a transpune cu consecvență în viață sarcinile izvorîte din mandatul ce i-a fost încredințat, anume de a valorifica cu precădere tradițiile culturale ale Olteniei, de a da un loc important, major, în activitatea sa promovării autorilor și tratării realităților din această zonă a țării. Desigur, am marcat încă de la început implicarea noastră în procesul redării circuitului actual de valori a roadelor prețioase ale creației înaintașilor, țintind, mai ales, prin evitarea căilor bătătorite, spre contribuția originală, spre abordarea unor aspecte mai puțin sau deloc cunoscute generațiilor de azi. Criteriul călăuzitor în acțiunea noastră de valorificare este cel axiologic, pe baza lui putîndu-se aspira la o contribuție reală la sporirea tezaurului de valori naționale, prin realizările cele mai durabile în planul creației artistice și științifice a oamenilor de pe meleagurile Olteniei.

Editura se află în pragul apariției în librării a celui de-al 300-lea titlu (carte social-politică, beletristică și tehnico-științifică), marcat, probabil, de lucrarea de sinteză **Artele plastice în Oltenia** de Paul Rezeanu, directorul Muzeului de artă din Craiova, într-un tiraj total de aproape 4 milioane de exemplare.

În limitele cadrului material de care dispunem, un loc important a fost acordat în programele noastre valorificării pe plan editorial a operei unor scriitori remarcabili, legați prin firele biografiei lor sau ale operei de Oltenia. Am încredințat tiparului, în primul rînd, acele scrieri care au stat mai puțin sau deloc în atenția editorilor în ultimele decenii. Pînă în prezent, prin folosirea mai multor modalități de exprimare editorială, au văzut lumina tiparului în ediții de largă accesibilitate, scrieri de Vasile Cârlova, Alexandru Macedonski, Tudor Arghezi, Gib I. Mihăescu, Elena Farago, Victor Papilian, C. S. Nicoläescu-Plopșor, V.G. Paleolog, Marcel Romanescu, C. D. Ionescu etc. Ca să dau numai un exemplu : Victor Papilian, remarcabil scriitor, a fost reimpus atenției cititorilor actuali de Editura „Scrisul românesc", prin reeditarea prozei sale scurte în volumul antologic **Carte oltenească** și prin apariția primului volum din romanul inedit **Chinuiții nemuririi** (volumul al doilea se află sub tipar). Totodată, prin lucrări cu caracter monografic, de sinteză, au fost puse în valoare o serie de contribuții în spațiul cultural-artistic național datorate zonei, bine apreciate de cititori și specialiști".

— Promovarea tinerilor s-a făcut pe baza unui plan coroborat cu cel al consacraților, sau ați deschis „porțile" fără prejudecăți ?

— La baza opțiunilor noastre pentru promovarea tinerilor au stat valoarea operelor lor, nivelul atins în procesul de desăvîrșire a mijloacelor de exprimare artistică, a personalității lor literare. Ne-au ajutat, în acest sens, legăturile noastre cu cenaclurile literare din zonă, precum și revistele literare, între care, în mod deosebit, „Ramuri" și „Luceafărul". Noi ne mîndrim cu faptul că între autorii care au semnat cărți cu emblema „Scrisului românesc" se află nume ale unor tineri scriitori precum George Tărnea, Lucian Avramescu, Mihai Dușescu, Patrel Berceanu, Dan Rotaru, Nicolae Diaconu, Adrian Frătilă, Virgil Dumitrescu, Romulus Cojocaru, Valeriu Armeanu, Ion Prunoiu, Alexandru Mironov, Romulus Diaconescu, Ovidiu Ghidirmic, Mircea Pospai, Constantin Dumitrache, Ion Rusu Sirianu, Dan-Ion Vlad, Dorin Teodorescu, Marin Bestelin etc. După cîte se vede, promovarea tinerilor s-a făcut fără prejudecăți".

— Are Craiova, Oltenia în general, instrumentele necesare de susținere a climatului actual literar ?

— Cu siguranță, are și încă dintre cele mai alese și mai eficace. De pildă : prestigioasa revistă de cultură „Ramuri" (care va împlini la 5 decembrie a.c. 75 ani de la înființare), Studioul teritorial de radio și televiziune, ziare, Facultatea de filologie, Centrul de științe sociale al Academiei de Științe Sociale și Politice, o Asociație de scriitori și multe, multe cenacluri literare".

— Ilarie Hinoveanu, poet parnasian... Vă „convine" această etichetare ? Și, prin această întrebare, am trecut de la editor la poet : ați debutat în 1958 în „Luceafărul"... Revistele bucureștene de atunci erau mult mai accesibile tinerilor decît sînt ele astăzi ?

— Încadrarea mea în rîndul poeților parnasieni este rezultatul unei judecăți de valoare a criticului literar Marian Popa cuprinsă în dicționarul său de literatura contemporană. Găsesc că este întemeiată această apreciere, o dimensiune dominantă a poeziei mele fiind, mai ales din punct de vedere formal, de esență parnasiană. Este firesc să se întîmple așa, pentru că m-am născut și am copilărit într-un sat din sudul Olteniei, cu un peisaj echilibrat, solar, vădit influențat de clima mediteraneeană. Un alt comentator al versurilor mele scria că sînt un poet apolinic. Ambele aprecieri nu se exclud ci converg în definirea unui univers liric.

După experiența mea, revistele bucureștene de azi sînt mai accesibile tinerilor decît cele din vremea debutului meu. Aceasta se poate ușor detecta prin numele tot mai numeroase de poeți tineri care apar în „Luceafărul", cei mai mulți dintre ei semnînd cicluri substanțiale. Debutînd mai mulți tineri acum decît în anii deceniului al șaselea, mă bucură să cred că generațiile de azi vor dărui mai mulți poeți buni viitorului decît generația mea. Salut reluarea de către actualul „Luceafăr" a denumirii rubricii de debut în poezie **Dintre sute de catarge**, semn al prețuirii tradițiilor valoroase ale revistei, și urez acestei rubrici să „ducă" la împlinire cît mai multe destine poetice".

Convorbire realizată de Ionel Jianu

elena indrieș

Noaptea Myrrhei

În chilia severă a amintirii
pios am pătruns.
Ea este locul de patimă
pentru fiecare eretic.
Atît de sumbri pereții acestei
dureri
legiuni de primăveri n-ar izbuti
să-o încălzească.
Nimic nu se prelinge din cer
și totuși
trupul mi-e-mpovărat
ca și cum intre brațe aș strînge
marmane neliniștite de păsări.
Iubite, gustul greu de dulceață
al întunericului ce-l simt alergînd
peste buze
ești tu.
Și tot tu ești și înfrigurarea aceasta
ce schimbă sensul într-un roi sufocant
de estepări.
Căci gîndul a început deja să
mirosească-a sămînță
asemenea unui cîmp desfăcut.
Din frunțea plecată a tuturor
păcuri de sînge țașă tot curgă
așezare pe pleoapele ficei
Și-a noastre trupul meu străvechiu
se subțiază-atît de hăjer de amiază
în care tu ca o sevă ne-amprejmuiță
zvîcnești.

Gelozie

Te-aud în noapte cum
încalți în alte femei.
Șarpe lacom și arc otrăvit
urechea piesnește de-atîta
întindere.
Aud viscerele lor
prelingîndu-se pe sub uși
să-ți pătrundă în somn,
carnea lor putredă
aburindu-și caliciul
în așteptare,
perechi din vertebrele lor
cernînd nisipul de aur
al clipelor noastre,
sîngele lor circulînd supersonic
în pruncii tăi
unghiile lor lăcuite
pîndind ciocîrlia tristă
dintre coastele mele.

PREZENȚE SCRIITORICEȘTI

● Asociația Scriitorilor din Timișoara a organizat simbătă, 20 septembrie 1980 la cimitirele din Calea Lipovei și Calea Buziașului, acțiuni de cinstire a memoriei scriitorilor Franyo Zoltan și Virgil Birou. Au fost depuse jerbe de flori. Personalitatea scriitorilor dispăruți a fost evocată de Anghel Dumbrăveanu, Secretar al Asociației Scriitorilor din Timișoara, Traian Iancu, Director al Uniunii Scriitorilor din R.S. România, Ion Arieșanu, redactor șef al revistei „Orizont", Ion Marin Almăjan, director al Editurii „Facla", Nicu Filip și Ilie Ivănuș, redactor al revistei „Foaia noastră" din R.P. Ungară.

Au fost prezenți : fiica scriitorului Franyo Zoltán, Eleonora Ghitala, Irina Lang, scriitori, redactori ai revistei „Orizont" și ai altor publicații timișorene : Lucian Alexiu, Sofia Arcan, Adriana Babeți, Paul Eugen Banciu, Ionel Botez, George Bulic, Lucian Bureriu, Marcel Pop-Corniș, Iosif Costina, Alexandru Deal, Antoaneta C. Iordache, Giurgevca Jivcovici, Franz Liebhard, Gyorgy Mandics, Maria Pongratz, Svetomir Raicov, Erica Scharf, Petru Sfetca, Mircea Șerbănescu, Ion Dumitru Teodorescu, Aurel Turcuș, Nicolae Tirioi, Damian Ureche, Ion Velican, Vasile Versavia.

TELEGRAME

Stimate și iubite tovarășe Pop Simion,

Cu prilejul celei de a 50-a aniversări a zilei dumneavoastră de naștere, conducerea Uniunii Scriitorilor din R. S. România vă transmite un mesaj tovărășesc de sincere felicitări, calde urări de sănătate, viață lungă și noi succese în munca de creație literară și în activitatea obștească.
La mulți ani !

Președintele Uniunii Scriitorilor din R. S. România
GEORGE MACOVESCU

Stimate și iubite tovarășe Tașcu Gheorghiu,

Cu prilejul împlinirii a 70 de ani de viață, dintre care cea mai mare parte i-ați pus cu sîrguință în slujba traducerilor excepționale în limba română, este foarte plăcut pentru conducerea Uniunii Scriitorilor din R. S. România să vă adreseze un mesaj colegial și tovărășesc de sincere felicitări, calde urări de sănătate, noi succese literare și cît mai multe bucurii.
La mulți ani !

Președintele Uniunii Scriitorilor din R. S. România
GEORGE MACOVESCU

Imitație și experiment

Urmare din pag. 3

rimentalist e un semn de slăbiciune literară, unde critica fără ascuțime este complice. Nu prin cutare exerciții prozastice în gustul „nouveau roman" au rămas în literatura română Florin Gabrea, D. Dinulescu și mai experimentații Sorin Titel, Platon Pardău, Florin Bănescu ori Norman Manea (alții au dispărut din literatura română) ei, mai degrabă, cu tot ce ne-au dat a posteriori, absorbind experiența nouă și supunînd-o unei tehnici proprii originale. Urmele noului roman francez (ca și ale lui Faulkner) în literatura română s-au prefăcut atît de mult, conform spiritului local, încît sinteza finală a compușilor stilistici pare o creație fără influențe vizibile și în tot cazul fără nimic strident inovator.

Cu mult mai sensibil este azi prozatorul român la ispititorul „realism magic" sud-american, inclinație nu de tot inexplicabilă, căci acel fond mitic și fabulos din folclorul românesc, ușor de asemuit cu miraculoasa Precolumbie, n-a răzbătut decît arareori în proza cultă românească (Saduveanu este cazul notoriu). Supărător nu este aici „magicul", el ar fi fost salutar dacă era înteligibil prin mitologia noastră poporană, ci tehnica extranee, mișcarea greoaie și caricaturală de a produce fantastic cu mijloacele lui G. G. Marquez ori Alejo Carpentier. Aproh ceea ce vine din folclor la D. R. Popescu și la Fănuș Neagu, la Augustin Buzura (în „Absenții" sînt cîteva pagini extraordinare, deși, vai, netipice) și la Sorin Titel („Clipa cea repede" e un document de eresuri enigmatice, precum și în „Țara îndepărtată"), însă nu pot să ignor modelul strivitor în „Sărbători martiale" de Ioan Dan Nicolescu, romancier cu vocație sigură, deocamdată nefixat stilicește. Produce imitația capodopere ori măcar operă durabilă ? Hotărît, răspunsul este negativ. A experimenta este recomandabil, a imita este reprobabil și rezultatul creației prea de tot pastișe nu poate fi decît o antipatică schemă fără temei. Viitorul unei literaturi stă în diversitate (experiența inedită e una din expresiile ei), stă în informație, stă în examen inițiat al tradiției, niciodată în „școlile" literare de transplant, al căror efect este totdeauna ireductibil : un succes aminat.

DIALOG CU CITITORUL

Zalău, 4 septembrie 1980

ONORATĂ REDACȚIE,

Am citit — de ce să nu spun sincer, ca un martor al momentului istoric dramatic din august 1940 — cu adîncă și dureroasă emoție articolele evocatoare ale eruditilor istorici ardeleni Vasile Netea și Augustin Deac (originar din Zalău) în ultimul număr al **Luceafărului.** De asemenea, poezia cutremurătoare despre Ip a poetului Adrian Păunescu. Vă mulțumim, nu numai noi generația amîndor războaie, ci și tineretul care, pe lîngă cele ce citește, mai trebuie îndemnat să-și chestioneze părinții și bunicii, să le povestească ca martori ai vremurilor din 1940, să fie receptivi la **tradițiile orale,** recomandate de Congresul internațional al istoricilor **(Scînteia,** 16 VIII 1980).

Cu stimă,

Grigore C. Mărcuș,
pensionar, Zalău, jud. Sălaj

Critica erudită

fără a-și revendica statutul ontologic al unei poetici prescriptive ori al unei discipline estetice de sine stătătoare care să formuleze restrictiv, în numele unei ideologii anume, rețete interpretative, exegeza erudită se afirmă ca o constantă virtuală a oricărei metodologii valorizante. Modalitate cu neîngrădită capacitate de pliere, poate fi folosită cu rezultate meritorii de școlile critice tradiționaliste și inovatoare, estetizante și sociologizante, eclectice și dialectice ; evident, de fiecare dată cu posibilități inegale. Față de alte direcții — genetică, existențialistă, psihanalitică, biografică, tematică, impresionistă sau chiar pozitivistă — critica structuralistă și cea stilistică, spre exemplu, mai pronunțat tehniciste în instrumentele și metoda de lucru, restring simțitor sfera de reverberare a erudiției ; demersul comparatist, cu finalități mai complexe, oferind, în schimb, condiții ideale. Istoria criticii clasice și moderne oferă ilustrări convingătoare.

Omniprezente și active prin mijlocirea criteriilor empirice și subiective ale conștiinței în toate momentele realizării actului critic, de la opțiunile rationale ori simpatetice ale lecturii la emiterea judecății de valoare, acumulările de cultură se insinuează, direct sau mediat, în toate straturile informaționale ale anunțului apreciativ — structură, ideație, terminologie. Implicațiile erudiției în considerarea operei literare depășesc ludicul asociaționist și poza intelectuală, citeodată atractioase și utile ca exerciții ale inteligenței, trimițînd retrospectiv la etapele formative ale subiectului critic. Menținerea preocupărilor de lectură în registre cît mai variate ale culturii, ceea ce nu exclude prioritățile specializării, modelează gustul artistic, un anumit tip de sensibilitate, comprehensivă și elastică, în stare să vibreze la stimulii feluriți ai creației, dezvoltînd obișnuința cuprinderilor largi și reprimînd înclinațiile dogmatizante. Se fixează astfel datele personalității viitorului exeget capabil să treacă pragul stării emoționale și să-și convertească teoretic impresiile în pledoarii lucide pe direcția unei ideologii estetice distinct alcătuite. Suplețea aserțiunilor privind fenomenul de creație, labil prin definiție și permanent disponibil abordării din unghiuri multiple, elimină deliberat tonul sentențios și exclusivismul opiniilor, presupunînd un spirit tolerant față de alte poetici și metodologii coexistente, pe care nu le repudiază aprioric, ci se slujește cu discernămînt de ele în măsura cuvenită pentru a-și exprima cu maximă densitate propria concepție estetică, întotdeauna a timpului său. Efectele formaționale ale culturii asimilate, operante abia la nivelul exercitării profesiunii de critic, transpar uneori lesne vizibile, alteori nu, în semnificanții discursului interpretativ. S-ar putea aminti, printre altele, de flexibilitatea raționamentelor și lărgirea ariei referențiale prin diversificarea argumentelor pe cît mai multe planuri, de adîncimea și complexitatea explicitărilor privind tehnica de elaborare și semnificațiile, de expresivitatea apropierilor comparative, temeinicia demonstrației și, nu în ultimul rînd, de siguranța cu care acționează gustul estetic elevat în evidențierea trăsăturilor diferențiale și fixarea ierarhiilor valorice, restringînd posibilitățile de compromis și riscul erorilor etc. Cu toate acestea, nu de puține ori, erudiția a fost condamnată din cauza capcanelor pe care le-ar întinde cursivității exegezei : dificultăți în urmărirea pledoariilor, parada de intelectualitate, prolixitatea și rătăcirea comentariului pe făgașe nesemnificative, influențarea opiniei criticului ș.a. De fapt, se relaționează fals dialectic termenii problemei, întrucît de primejdii reale ce decurg din „excesul" de erudiție se poate vorbi numai la nivelul culturii aglomerate, neasimilate organic. Sînt „critici" care nu pot depăși niciodată stadiul factologiei cantitative. Lipsiți de harul sintezei, sînt copleșiți de informații nediferențiate și își pierd independența de apreciere, emițînd cu greutate judecățile de valoare, de regulă tributare în mare măsură idolilor bibliografici. Conștiința valorizantă se detașează însă automat de „balastul" cultural odată cu decantarea acumulărilor într-o calitate intelectuală superioară cu răsfrîngeri imediate asupra personalității exegetului ; criteriile ierarhizante se limpezesc și mai mult, fermitatea și exigențele atitudinii estetice sporesc, iar viziunea integratoare a faptului de cultură izolat în contextul filozofiei culturii se lărgește considerabil.

Sînt motive îndestulătoare, acestea și altele, care afirmă fără echivoc necesitatea erudiției ilimitate în actul valorificator al operei. Dacă Balzac le cerea scriitorilor să fie adevărați savanți care să detecteze complicatele mecanisme ale mișcărilor sociale și psihologice, nu e oare firească aspirația criticilor de a ști și mai mult pentru a putea măsura, obiectiv și competent, distanța dintre intenția autorului și realizarea ei în cîmpul artei ? Deslușirea sensurilor criptice uneori ale creației și stabilirea valorii, altfel spus, rolul de mediator între opera finită și publicul cititor, demonstrează practic, fără putință de tăgadă, indispensabilitatea erudiției în demersul opțional-interpretativ. Unul dintre modelele străucite ale criticii erudite, curente sau în perspectivă istorică, în spațiul românesc a fost George Călinescu. Cărțile „divinului critic" fertilizează și astăzi, conceptual și metodologic, truda criticilor contemporani.

Stan Velea

m a p a m o n d

Haşiş, poliţie, aur

Spre miezul nopţii mă apropiam de cimitirul Pere Lachaise. Avenue Gambetta aproape pustie. Zidurile înalte acoperite de iedera îngălbenită cel puţin aparent vastul teritoriu al vieţii de şi mai vastul necunoscut imperiu al morţii. Bineînţeles, ziua, pe seama morţilor, a străinilor dornici să vadă o parte din marii morţi ai Franţei se practică un comerţ destul de prosper. Am cotit-o la dreapta pe Boulevard de Belleville fără nici un scop. Aceleaşi restaurante cu citeva perechi şi cu jocuri mecanice, cum sînt toate restaurantele ceva mai departe de centru. Din cînd în cînd mai trece cîte o pereche de africani sau de asiatici. În imensa pustietate a nopţii pariziene, departe de forfota turistică, am dat peste o stradă în pantă, plină de viaţă, cu o sumedenie de restaurante deschise, cu muzică şi agitaţie de amiază. Pe Rue de Ramponneau oamenilor nu le păsa cîtuşi de puţin că pînă spre dimineaţă mai sînt 2—3 ore. Perechi de tineri îmbrăţişaţi fumau de zor şi ascultau muzică, alţii cocoţaţi pe capotele maşinilor aşteptau. Poate o fi un fel de Pigalle mai mic, numai pentru uzul cartierului, mi-am zis în prima clipă. Aceeaşi viaţă promiscuă, aceleaşi priviri deocheate, stimulate de beznă şi neobişnuite cu lumina, aceleaşi baruri în care nici dracul nu poate afla ce se petrece. La un moment dat am avut impresia că cineva îmi şopteşte un cuvînt la ureche. De pe capota maşinii următoare, într-adevăr, un laoţian sau tailandez în tricou mi-a şoptit ceva neînţeles. I-am răspuns „non", fără să ştiu ce vrea. Am reacţionat la fel şi la şoaptele celorlalţi pînă cînd, unuia mai pirpiriu, i-am zis „je ne comprend pas", şi atunci păpădia aproape că şi-a lipit gura de urechea mea şi m-a făcut să înţeleg un singur cuvînt : d'hassis. În prima clipă am simţit-o că arde pe urmă rece ca gheaţa. Unde intrasem ? Cînd am spus „non" doar cu o jumătate de gură, asiaticul m-a privit cu teamă şi mi-a făcut un semn scurt din mînă, ceva în genul „şterge-o rapid că măcăne." Înapoi, prin faţa tuturor celor care îmi şoptiseră înainte, nu mai puteam trece. M-am trezit încurcîndu-mă în hartă, cu gîndul la cît de moale trebuie să fie într-o dubă de poliţie, asta în cel mai bun caz sau la modul discret în care se înfige un cuţit între omoplaţi. Nimerisem ca musca în lapte în piaţa celui mai odios comerţ contemporan şi numai numele unei asemenea substanţe capabile să bulverseze toată ordinea de citeva sute de mii de ani a corpului omenesc mă paraliza. Eu, care în afară de ţuica ţărănească şi de-o bere pe cinste, nu văzusem niciodată nimic, ajuns brusc în apropierea miligramelor de vis nu mai ştiam încotro s-o iau. Sila ca sila, dar mai mare spaima. Era prea de tot să mai trec o dată prin faţa aceloraşi indivizi. Bănuiala ar fi crescut, ar fi sosit poliţia, cine ştie cîte se puteau întîmpla. Cu inima în dinţi, ca un cal care nu vede decît înainte, mi-am continuat drumul de parcă n-aş fi avut picioare. Acum, acum mă taie nebunii ăştia ! O, ce departe este capătul străzii, îmi spuneam, sub privirile asiaticilor cocoţaţi pe capote sau rezemaţi de uşile barurilor azvîrlind acelaşi cuvînt misterios şi din cînd în cînd „d'hassis". Strada urca şi mai tare şi primul motor de maşină pe care l-am auzit am crezut că vine încet după mine. Nu ştiu prin ce întîmplare am avut curajul să întorc capul spre clădirile de pe trotuarul opus. Pe a cincea sau a şasea casă de la ultimul bar în dreptul căruia am fost invitat să cumpăr stupefiante, am zărit o firmă mare deasupra unei intrări „Centre de la police de Belleville". Fir-ar al naibii de viaţă. Chiar aşa. Să mori de frică la 30 de metri de sediul poliţiei. E prea de tot. Dar şi mai şi e să vezi cum se vînd stupefiante pe aceeaşi stradă cu sediul poliţiei. Ce păcat că nu m-am uitat mai atent. Poate unul dintre traficanţi mă invitase să cumpăr haşiş stînd rezemat de-o maşină a poliţiei. Cu cîteva seri înainte văzusem pe programul II o emisiune realizată de un cunoscut reporter francez în portul Marsillia. Imaginile erau de toată frumuseţea. Străinii care veneau dinspre Africa şi Asia erau controlaţi pînă la piele. Unui spaniol cu vize de trecere prin mai multe ţări i-au desfăcut autoturismul bucăţică cu bucăţică. Şi pe corpul blocului motor au observat o sudură proaspătă. I-au tăiat şi blocul motor şi i-au descoperit 50 de kilograme de haşiş. Spaniolul avea o mutră foarte liniştită. Parcă ar fi zis doar „pardon, ce naiba să-i faci !" Ei, şi această anchetă încerca să demonstreze cît de vigilente sînt serviciile franceze de poliţie. Numai că aceeaşi anchetă se derula cu imagini în care o sumedenie de indivizi, e drept, după mutră nu prea dubioşi, treceau liniştiţi prin vamă. Numai că uneori sub onorabilitatea unora se ascund veritabile maşini de produs aur clandestin. Odată devenit aur, el este peste măsură de onorabil.

Prinsesem niţel curaj şi urcam liniştit. Pe partea pe care mergeam, nu chiar în dreptul poliţiei, ceva mai sus, am mai zărit o firmă. Atrăgea atenţia trecătorilor că se află în dreptul unui centru de ajutorări sau asigurări sociale. Nu mai reţin exact. Şi mai sus, pe aceeaşi parte, exact pe colţ, se afla o solemnă şi veche clădire a unui liceu. M-am trezit exclamînd, deştepţi băieţi şi traficanţii ăştia. Pe urmă tot eu mi-am zis, ei lasă, nu-s ei chiar aşa de deştepţi. Tot prostul ajunge deştept. Totul este să-şi găsească fraierul.

Am coborît ceva mai liniştit, pe o altă stradă luminoasă, dar fără baruri şi fără agitaţie. La lumina unui bec mi-am scotocit buzunarele. Degeaba. Nu găseam stiloul. Reajuns pe Boulevard de Belleville, m-am îndreptat spre terasa unui restaurant. Chelnerul, înainte de-a apuca să-i spun ceva, m-a întrebat repede :

— Ce s-a întîmplat, vreţi să chemaţi poliţia ?

— Nu, îmi trebuie doar un creion să notez numele unei străzi. Scuze. Ce să mai chem poliţia. Şi parcă văd că, dacă aş şterge-o cu pixul omului, ar telefona rapid la centrul Belleville şi-un echipaj al poliţiei ar putea să sosească în cîteva zeci de secunde. I-am mulţumit pentru pix şi am luat-o înapoi spre Père Lachaise. Trecînd prin faţa vitrinelor în semiîntuneric mi-am descoperit figura în oglinda unei vitrine. Arăta rău.

Cornel Nistorescu

ATUNCI, TOT ÎNTR-UN AUGUST... (V)

TRAWELING CINEMATOGRAFIC PE... TRICICLETĂ

spectacolul lumii

văzut de Ioan Grigorescu

Strada copilăriei mele se scurgea dintr-o răspîntie care, în timpul ploilor de toamnă, nu putea fi trecută decît cu copaia, şi se afunda în portativul dublu a cinci căi ferate trepidînd continuu sub ropotul metalic al trenurilor. Dincolo de această graniţă de oţel a mahalalei Sfîntu Dumitru gerpuia haotic, într-o vale neagră, riul acela fără nume căruia, totuşi, îi zicem „Dîmbul", cu apele grase, mereu fierbinţi, fără izvoare, culese din scursorile rafinăriilor Astra Română, Standard şi Unirea. Era ca un Styx la marginea Purgatoriului căci adevăratul Infern se afla dincolo de el, într-o mahala şi mai mizeră, aparută din sărăcia celor mai umili săraci ai oraşului pentru a se pierde sub numele de „cartierul" Moţoi în maidanele dincolo de care se afla Valea Plîngerii, din Mimiu. Între aceste două cardinale ale Ploieştiului din vremea aceea se întindea cimitirul Eternitatea, la marginea căruia se afla cea mai stranie schelă petrolieră, unde ţiteiul era scos cu ajutorul unor pompe acţionate manual, incredibilă alcătuire de primitivism şi ingeniozitate, aşa cum mi se păreau „instalaţiile" culegătorilor de păcură de la suprafaţa riului aceluia gras şi fierbinte, fetid, pestilenţial, atît de suprasaturat de deşeuri chimice, încît nici cîinii morţi nu putrezeau în el, ci rămîneau îmbălsămaţi, cafenii, să ţină tovărăşie bătrînilor reumatici ai oraşului, convinşi de efectele tămăduitoare ale apei puturoase din care, după „cură", îşi scoteau picioarele betege negre ca smoala.

Da, mă puteţi crede, Ploieştiul era un oraş fără seamăn. Iar ploieştenii, oameni fără pereche. Ceea ce n-au putut suporta niciodată a fost umilinţa. Şi, slavă domnului, le-a fost dat să aibă îndeajuns parte de ea. Umilinţă erau sărăcia, mahalalele lăbărţate sub zidul puternicelor rafinării, umilinţă erau pumnul în gură, cîrdăşia patronatului şi a cercurilor conducătoare care puseseră bogăţia produsă de mîinile lor sub călcîiul cizmei fasciste, umilinţă erau cozile la pîinea pe cartelă, cozile la hainele pe cartelă, cozile la gazul pe cartelă, frigul, arşiţa, frica de concediere, frica de concentrare, frica de înfricoşarea ocupanţilor în faţa miniei lor, deşi sentimentul pe care şi l-au arătat cei mai puţin ploieşteni, a fost frica.

Şi totuşi, se trăia... Şi totuşi, oraşul îşi avea personalitatea lui, ba chiar şi o anumită frumuseţe dură, aspră, degajînd putere şi eficienţă. Hotarele perfect trapezoidale închideau un oraş spre ale cărui zări nu existau alte ieşiri decît cele deschise pe sub barierele de cale ferată. Acest corset de fier, pus să-i unească toate punctele cardinale, îi dădea o conformaţie de fortăreaţă a unui ev nou aparţinînd forţei economice care nu-şi consolida burgul prin turnuri şi metereze, ci prin cercul de rafinării petroliere pus să-i dea roată. În interiorul acestui trapez, o complicată reţea stradală ca pînza ţesută de un păianjen beat, incapabil să-şi mai respecte propriile rigori. Singura lui grijă a fost să-şi croiască ieşirile prin cele zece bariere prin care oraşul era lăsat să evadeze trecînd de fiecare dată pe sub umbra coloanelor de distilaţie, a coşurilor de tiraj, şi a rezervoarelor de petrol. Aşa se ieşea spre Bucureşti, pe lîngă Gara de Sud, pe sub Astra Română ; spre Rîfov, prin Unirea şi Concordia ; spre Vălenii de Munte, pe lîngă Vega ; spre Berceni, pe lîngă Româno-Americana... Strada Rudului se termina într-un trident de ulicioare — fundăturile Locomotivei, Vagonului şi Drezinei ; strada Mircea cel Bătrîn se oprea în terasamentul căii ferate care bara ieşirea prin Redevenţei şi Aron Vodă ; Malul Roşu era stăvilit de linia de centură din care se desprindea drumul de fier spre Braşov ; doar Bereasca şi Moţoi scăpau din trapez, primul scurgîndu-se spre Valea Călugărească, iar celălalt spre Ghighiu. În interior — două bulevarde tăind oraşul dinspre sud către nord-vest, cîteva foste căi ale tîrgoveţilor, cum erau Calea Oilor, Calea Sîrbească, Drumul Slănicului, sau vechiul Tabaci, din cartierul pielarilor. Mai erau vreo două duzini de biserici ortodoxe, una catolică, una protestantă, o sinagogă în ruine, cinci cimitire, trei sute de circiumi, cinci licee, şapte cinematografe, două pensionate, două statui — una închinată Libertăţii, iar cealaltă Eroilor Independenţei — cîteva case de „rendez-vous", o puşcărie, o bibliotecă municipală, patru băi publice, cinci spitale şi deseă ordelărie. Şi mai erau vreo zece mii de [illegible], pori ca [illegible] zece milioane de tone de ţiţei, adică omul şi mia de tone, sau omul şi milionul de litri de benzină, de kerosen sau uleiuri din cele mai bune cu care chiar că [illegible] o putea unge axa Pămîntului.

Cam aşa încerca Gerald Geerlings, un arhitect american din Connecticut să reproducă într-o machetă menită să le arate piloţilor lui Tidal Wave cum aveau să li se înfăţişeze obiectivul recunoscut al atacului lor. Era, după cum aveam să aflu tot de la Dugan şi Sievert, un pasionat cercetător al turnurilor oraşelor [illegible] ale lumii. Dar Ploieştiul nu-i stîrnise curiozitatea întîmplării şi ar fi fost de mirare că alt arhitect al lumii să se fi preocupat de [illegible] unui oraş a cărui dezvoltare, într-adevăr explozivă, se produsese numai odată cu intrarea petrolului în circuitul economic, iar singurele lui clădiri monumentale erau doar Tribunalul, liceul Sfîntul Petru şi Pavel, Halele Centrale şi Catedrala Sfîntul Ioan Botezătorul, în turnul căreia fusese instalat un punct militar de observaţie şi unde, cît erau ziua de lungă, patru soldaţi dintr-un regiment local împleteau fotolii de răchită pentru a-şi mai omorî timpul, deasupra pe cerul Ploieştiului nu pe şa se iveau „inamicii".

Iniţiat de colonelul Edward Timberlake în proiectul Tidal Wave, şi înţelegînd importanţa misiunii unor machete ale obiectivului şi a principalelor instalaţii petrolifere ce o vor [illegible] pînă la [illegible] se vor [illegible] să se [illegible] obsesionască, Geerlings s-a pus pe treabă. O muncă de Sisif, fără prea multe şanse de reuşită, dar arhitectul din Connecticut îşi avea „secretele" sale de documentare. Unul dintre acestea era biblioteca Bodleian din Cambridge unde existau colecţionate mai şi mult de [illegible] ilustrate din toate colţurile lumii făcute cu prilejul călătoriilor turistice sau de afaceri, dar şi de război. Pentru a nu atrage atenţia eventualilor „indiscreţi" asupra temei care-l [illegible], Geerlings a solicitat fotografii din [illegible] aeriene diferite ale lumii, printre care şi pe cele din Balcani, reuşind în cele din urmă să [illegible] un mic dosar cu imagini ploieştene. Cu ajutorul lor a schiţat unsprezece vederi panoramice ale oraşului stabilind principalele puncte de reper de pe calea de acces a avioanelor asupra ţintei. Desfăşurat, traseul de imagini acoperea cu bun-dreptul unui accordeon, oferea o vedere de ansamblu a unui Ploieşti nevrozatului corect reprezentat de un om care nu-l văzuse niciodată. Dar arhitectul din Connecticut avea geniu. Fără a da vreo „legendă" locurilor înfăţişate de el, fără a le menţiona situarea pe vreo hartă, fără a sufla vreun cuvînt nimănui dintre cei cu care a trebuit să colaboreze la întocmirea machetelor cu privire la numele oraşului în miniatură pe care îl „clădea", el a întocmit în cele mai reprezentative detalii imaginea unei vii necunoscute situînd în gura ei un oraş industrial fără nume, de undeva... din lume. Minuţiozitatea execuţiei avea atîta precizie încît colonelul şi-a recunoscut în machetă propria sa vilă în care locuise înainte de război, în colonia funcţionarilor de la Româno-Americana. Împreună cu Lord Forbes şi John Reagan de la studioul de actualităţi cinematografice şi fotografice al celei de a 8-a Armate aeriene americane, Geerlings a realizat, pe baza machetelor sale un film documentar de trei sferturi de oră, tras pe peliculă de opt milimetri şi sonorizat în cel mai strict secret pe baza întregului plan al operaţiunii Tidal Wave. Pentru filmarea „din zbor" a acelui Ploieşti miniatural, cineaştii au folosit drept trawelling o... tricicletă de copii, pe care şi-au fixat camera urmărind cu ajutorul ei căile de orientare asupra obiectivelor a fiecărei escadrile ce urma să atace.

EMBLEME ALE UNIVERSALITĂŢII

Ingeborg Bachmann, una dintre cele mai importante figuri ale liricii germane a secolului nostru, se naşte la 26 iunie 1926 la Klagenfurt (Austria). Face studii de filozofie şi drept la Viena, susţinînd în 1950 dizertaţia „Preluarea critică a filozofiei existenţiale a lui Martin Heidegger". Între 1959/60 ţine prelegeri de poetică la universitatea din Frankfurt. Călătoreşte, la invitaţia universităţii Harvard în Statele Unite ale Americii. Ingeborg Bachmann, după scurte şederi la München şi Zürich, a trăit mulţi ani la Roma, unde moare la 17 octombrie 1973.

Numele poetei se auzea pentru prima dată în 1953 la sesiunea din Mainz a „Grupului 47", an care coincide apariţiei primului său volum de poeme, „Timp aminat". Volumul este distins cu premiul acestui cenaclu, conferit anterior lui Heinrich Böll, Eich, Ilse Eichinger. Aceste poeme lăsau să se recunoască o tonalitate, un stil, o muzicalitate, chiar dacă nu arătau un model surprinzător nou. Strofe de patru versuri rimate în prozodie clasică, alternează cu strofe lungi în rimă albă, cu efect imnic, muzical. Erau anii de după război cînd poezia expresionistă intra iar în actualitate, cei ce scriau se lăsau influenţaţi de aceasta. Imaginile, sensul poemelor aminteau o anume dorinţă de contopire cu lucrurile simple ale existenţei ; oameni ce cîrpeau năvoade, marea, ţărmul, cutere pescăreşti sînt invocate : ele însă nu rămîn provincial îngrăditoare. Pe de altă parte, o anume ironie, un sarcasm faţă de ce se făcea şi se simţea de cînd era pace, faţă de superficialitatea simţirii şi acţiunii, deveneau evidente. Cu acest prim volum, renumele poetei era constituit. Al doilea volum, „Chemarea Ursei Mari", apărut în 1956, consolidează gloria poetei. Starea de iluminare este dublată de o luciditate, adeseori tragică, conştiinţă de sine.

A mai scris şi tradus piese radiofonice, librete, romanul „Malina", a tradus masiv din poezia lui Ungaretti.

Redăm aici cîteva poeme din cele două volume reprezentative ale poetei, „Timp aminat" şi „Chemarea Ursei Mari" ; volumul selectiv din lirica poetei Ingeborg Bachmann este în pregătire la Editura Univers.

INGEBORG BACHMANN

Amiază timpurie

Tăcut înverzeşte teiul în vara care a început
lichior mat, afară împinsă din oraşe
luna de zînă. Deja e amiază,
raza-n fîntînă se zbate
iar de sub cioburi se înalţă
aripa zdrelită a păsării măiastre
şi-o griul trezindu-se, se-afundă
mina zdrobită de-azvîrlitura pietrei.

Acolo unde cerul Germaniei pămîntul înnegreşte
decapitatu-i înger o grupă pentru ură caută,
cu bîlciul inimii te-îmbie.

Se risipeşte o mînă de durere pe colină.

Şi după şapte ani
deodată-ţi aminteşti
lîngă fîntîna dinaintea porţii
în adînc să nu priveşti
lacrima te umple.

Şi după şapte ani
într-un lăcaş mortuar
călăii de ieri gulesc
de aur pahar.
Privirea şi-o culcuşi.

Deja e amiază, în zenuşă
fierul se înroseşte, steagul pe spin
e înălţat şi pe stînca
străvechiului cîş, vulturul
rămîne pe veci încrustat.

Doar speranţa arbitră pe ghemuleşte-n lumină !

Cînsa deznădăjduit-i, o dă
pe rouată cu jar, ascunde-i
mina pe orbi, că nu
o pîrjolească vreo umbră !

Acolo unde pămîntul Germaniei cerul înnegreşte
norul caută cuvintele şi craterul cu lăcrare îl
umple
înainte ca vara, ca o piesă subţire, să-l ţină.

Imensitatea, pagină, trece peste rîmpie :
e amiază.

Umbre
trandafiri umbre

Sînt un ser străin
Umbre trandafiri
umbre
pe un pămînt străin
între trandafiri şi umbre
într-o apă străină
umbra-mi.

Manevre de toamnă

Nu spun : ieri a fost soia. Cu parale fîr' de preţ,
de vară,-o luminare stăm iar
pe a haţiorniţi pieavă în manevra de toamnă a
timpului.

Şi valva migrării spre sud, ca păsărilor
în ajutor nu ne iese. În seară-asiatic-mi
numere gemenesc şi gondolele trec şi sunară
o aschie de marmură sălţată de vise mă nimereşte
la ochi, unde prin frumuseţe, sînt vulnerabil.

Multe în ziare citeşte despre frig
şi urmările sale, despre emigraţii, despre morţi,
despre ingenii, uriaşi şi miriade,
despre gheţari, dar puţin, despre ce îmi priveşte.
La ce bun ? Uşa -naintea cerceiorului care vine-o
amînă
trimese, doar e pace
şi privelişiea ţi-o poţi cruţa, dar moartea
în pleoape, fără de bucurie a frunzelor, nu.

Îngăduiţi-ne drumul. Subt ciprezi
seri subţi palmieri, seri în tivezile de portocali,
de-soare-aşezări ce n-au asemănare
la preţuri ieftinite s-admirăm. Îngăduiţi-ne
căinţa
scrisorilor fără răspuns rămase, zilei de ieri
trimise.
Minuni face timpul. La ceas urgentiri zi însă
vine
ca al vinovăţiei gong : nu ne găsiţi-acasă.
La hotarul tuturor, fără de somn, mă regăsesc iar
pe a haţiorniţi pieavă, în manevra de toamnă a
timpului.

Horă

Horă — uneori cu stingerea ochilor
mearc iubirea
în stinsa lumină a ochilor săi
ne-adîncim noi privirea.

Fum rece din crater îşi prinde
de genele noastre suflarea ;
doar o singură dată rumpiitul pustiu
ne-a oprit respirarea.

Ochii morţi i-am văzut
nu-i vom uita niciciud.
O vecie ţine iubirea
şi nu ne recunoaşte niciciud.

REVISTA STRĂINĂ

● **MARILE REALIZĂRI** pe care poporul român le-a obţinut în ultimii ani în munca sa eroică pentru dezvoltarea multilaterală a patriei, politica internaţională de pace şi colaborare promovată de România, istoria multiseculară, lupta pentru independenţă, dreptate şi libertate a poporului nostru au stat în centrul numeroaselor manifestări dedicate României socialiste pe diferite meridiane ale globului. Astfel, la Delhi a apărut, sub auspiciile Asociaţiei de prietenie India — România un volum festiv în deschiderea căruia este inserat portretul preşedintelui Nicolae Ceauşescu. Seria de articole cuprinsă în volum relevă realizările obţinute în edificarea socialismului în ţara noastră, accesul larg al maselor populare la cultură ca o realitate semnificativă a actualităţii româneşti. Articolele prezintă contribuţia preşedintelui României la promovarea unei noi politici în viaţa internaţională.

● **LA ANKARA** a fost vernisată o expoziţie de artă populară românească, de carte şi de discuri — prima manifestare organizată în cadrul „Zilelor culturii româneşti" în Turcia, cu prilejul sărbătoririi a 2050 de ani de la constituirea primului stat dac centralizat şi independent. În cadrul expoziţiei de carte, la loc de cinste sînt prezentate operele tovarăşului Nicolae Ceauşescu şi volumele cuprinzînd lucrări de cercetare în domeniul chimiei ale tovarăşei academician doctor inginer Elena Ceauşescu.

● **O EXPOZIŢIE** care prezintă cetăţile dacilor din Carpaţi, precum şi expoziţii de artă plastică contemporană românească au fost deschise la Viena pentru a puncta sărbătorirea constituirii acum 2050 de ani a statului dac centralizat şi independent. Cu acest prilej, la Centrul internaţional de presă din capitala Austriei a avut loc o întîlnire în cadrul căreia vorbitorii au subliniat importanţa evenimentului istoric petrecut acum două milenii, prezentîndu-l ca pe unul din momentele luptei multiseculare pe care locuitorii pămînturilor de la Carpaţi şi Dunăre au dus-o pentru dreptate, independenţă naţională şi libertate. Vorbitorii s-au referit de asemenea la realităţile României de azi precum şi la dezvoltarea ascendentă a relaţiilor de prietenie dintre România şi Austria.

● **LUPTA COMUNIŞTILOR** pentru apărarea intereselor oamenilor muncii, pentru democraţie, asigurarea locurilor de muncă, îmbunătăţirea condiţiilor de muncă şi de viaţă au fost principalele teme ale discuţiilor şi simpozioanelor prilejuite de sărbătorile presei comuniste organizate recent în Franţa, Italia, Belgia şi Grecia. Zeci de mii de persoane au participat la tradiţionalele manifestări ale cotidienelor „L'Humanité", organ al Partidului Comunist Francez, şi „L'Unita", organ al Partidului Comunist Italian care au avut loc cu puţin timp în urmă. La sfîrşitul săptămînii trecute s-a desfăşurat sărbătoarea presei comuniste din Belgia — „Le Drapeau Rouge" şi „De Rode Vaan", precum şi Festivalul anual al ziarului „Avghi", organ al Partidului Comunist din Grecia (interior). La aceste sărbători au participat cu expoziţii şi standuri proprii organe de presă ale unor partide comuniste şi muncitoreşti. În cadrul standurilor ziarului „Scînteia" au fost organizate expoziţii de carte în care, la loc de frunte, s-au aflat operele tovarăşului Nicolae Ceauşescu, secretar general al P.C.R., preşedintele României. Au fost prezentate de asemenea expoziţii documentare cu tema „România în cel de-al şaselea cincinal".

● **CERCETĂTORII** de la Institutul de limbă şi literatură al Academiei de ştiinţe a R.S.S. Estoniene sînt angajaţi în prezent într-o lucrare de mari proporţii : Editarea istoriei academice a literaturii estoniene. Primele trei volume din această operă au fost deja tipărite. Se află în lucru a doua ediţie a Enciclopediei estoniene sovietice, iar epopeea naţională „Kalevipoeg" (Fiul lui Kaveli) — a cunoscut o amplă ediţie.

● **PATRU MILIOANE** de ruble au fost alocate de statul sovietic pentru reconstrucţia Sălii mari a Palatului Ekaterinei din oraşul Puşkino, care se află în apropiere de Leningrad. Transformată în ruine în anii celui de al doilea război mondial, sala a fost complet restaurată de specialiştii sovietici. Pictorii, sculptorii, aurarii, parchetarii, au avut nevoie de 20 de ani pentru a dărui forma iniţială capodoperei ridicată după planurile arhitectului Bartolomei Rastrelli.

● **COMEMORAREA** a 300 de ani de la moartea lui Gian Lorenzo Bernini — marele arhitect, sculptor, pictor, inventator, urbanist — de numele căruia se leagă opere reprezentative ale barocului italian, prilejuieşte o salbă de manifestări de înaltă ţinută artistică, care au început în această săptămînă şi se vor sfîrşi în 1981. Printre cele mai renumite opere ale lui Bernini se numără statuile „David" şi „Sf. Tereza", „Apolo şi Dafne", numeroase busturi şi basoreliefuri. Bernini este creatorul palatului Odescalchi, al „Scalei Regia" din Palatul Vaticanului, al bisericii „San Andrea al Quirinale". Manifestările închinate celui care a gîndit Roma modernă, numit de Michelangelo, „artizanul celei de-a doua Renaşteri", au început cu maxiproiecţii în multiviziune a mai multor mii de diapozitive cu opere de Bernini. Proiecţiile au ca fundal sonor minifica muzică a secolului al XVII-lea.

● **TOM KRAUSE** aparţine marii familii de cîntăreţi nordici. Finlandez de origine, el studiază la Academia de muzică din Viena şi începe să cînte la Opera din Berlin. Pe itinerariul său se înscriu scenele lirice de la Bayreuth şi Salzbourg, precum şi cele din Milano şi New York. Acest mozartian care a urmat odinioară marelui Ghiaurov în „Don Juan" a cîntat în ultimii ani cele mai importante partituri ale genului.

● **ANUL ACESTA**, odată cu sărbătorirea bicentenarului Şcolii de Arte şi Meserii din Chalons (Franţa), a apărut în editura **Perrin** volumul LE DUC DE LA ROCHEFOUCAULD, nobil francez din epoca Ancien Régim, filantrop şi om politic, întemeietorul acestei şcoli. J.D. de la Rochefoucauld, autorul acestei biografii, — strănepotul ducelui, — a realizat prin prezentarea acestei personalităţi originale o imagine vie a Franţei anilor 1800.

● **INTEGRALA** simfoniilor beethoveniene a fost imprimată anul acesta de L. Bernstein, care, la pupitrul Filarmonicii din Viena, realizează una dintre cele mai importante piese pentru discografia sa. Mai puţin „clasic" decît Giulini, mai puţin „mistic" decît Karajan, dar cu o capacitate unică de a înţelege profunzimile scrîiturii beethoveniene, Bernstein face aici dovada unui sclipitor şef de orchestră, remarcabil mai cu seamă prin claritatea expoziţiei, prin culoare şi prin ritmurile de-a dreptul uimitoare.

sport

Doar un singur bob de sînge albastru

Să bem un pahar de vin mavrodafin şi să privim lucrurile cu un ochi vioriu. Numai englezii cunosc drumul spre ţările de [illegible] grea de la Peneeemunde. Noi l-am pierdut la calea jumătate. Vroiam să ajungem cît la Oslo, unde-am încercat un dans decontract, noi şi norvegienii am tăiat mînzul în două ca să-l păstreze fraged sub şea unguri şi englezii. Fiindcă, după meciul egal de miercuri seara, cînd am fi putut să ieşim fiorduri cu chiuguri în care se păstrează mierea, visul nostru cel colorat cu [illegible] de-a ajunge să jefuim glorie în Spania în anul 1982, a pierdut o creangă, poate pe cea mai plină de frunze şi de must. După o socoteală de măr învelit în iască şi mîncat în noaptea dintre ani, ca să ne calificăm în turneul final al campionatului mondial trebuie să cîştigăm toate meciurile acasă şi să aducem de-afară trei puncte. Credinţa mea, de altfel mărturisită public, era că vom smulge două în ţara rachiului de pin şi de ienupăr. M-am înşelat. Nu poţi cîştiga un meci alergînd tot timpul ameţit şi biiguit. Zdraveni pe picioare şi cu soldă frumoasă în buzunar, norvegienii au dat din coate mai bine decît noi şi puţin a lipsit ca să ne împăienjenească mintea şi să ne săreze complet ficaţii. Nu ştim să fumăm din lulea de spumă de mare. Sau o îndopăm cu tocătură de varză degerată. (Vezi cursa din final a lui Marcel Răducanu !) E adevărat că şi norvegienii o îndeasă cu solzi de hering. Dar ei, cel puţin au pornit-o la drum cu braţele rupte. O lume-ntreagă ştia că ei sînt masa cu daruri pentru toate echipele din grupa a patra a preliminariilor. Mai puţin a noastră, după cum s-a văzut. Vărsăm puhoaie de sînge roşu ca să plimbăm mingea searbăd dintr-o coastă în alta a terenului, dar n-avem decît un singur bob de sînge albastru. Viforul care să propulseze atacul fierbe prea înăbuşit şi prea leneş în genunchii celor din linia de mijloc. Soluţia cu Beldeanu, şef al centurii de siguranţă, nu e ursită să ne aducă faimă. Cel puţin în jocurile în deplasare. Neputînd să ne strecurăm prin căderile medii ale orizontului, vom izbuti oare să traversăm fără să ne fringem gîtul cîmpurile de gheaţă pe care ni le pregătesc englezii, ungurii, elveţienii ! Iordache, Ţicleanu, Iordănescu pot să smulgă tain de aur şi din piatră seacă. Dar ce ne facem cu Sames şi Crişan ? Ăstora daţi-le cîte-o friptură cît talpa cismei lui Goliat şi lăsaţi-i să se întoarcă în strunga malului, unde-i focul moale, salteaua aşternută pentru somn lung, iar bivoliţa-şi împleteşte coada atîrnată pe frînghie. Şi dacă vreţi ceea ce vrem şi noi, adică să ne miroasă toamna a zahăr ars şi a vin ţepos, amestecat cu cuişoare, chemaţi-i înapoi pe Dinu şi Dumitru. Fără aceste două mari tunuri de bronz, să-mi fie cu iertare, echipa noastră tinde să devină foarte repede ciine, cal sau om de pripas.

Fănuş Neagu

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor şef :
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor şef adjunct), Teodor Balş (secretar responsabil de redacţie)

REDACŢIA : Bucureşti, Piaţa Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAŢIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 71 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian